

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Ο
ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΣ ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ**

της

ΔΕΡΜΕΝΤΖΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Σαμαρά Αγγελική

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος , 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον οργανισμό Equal Society, όπου μέσω του προγράμματός του «Σπουδάζω με Υποτροφία» κατάφερα να πραγματοποιήσω έναν από τους στόχους μου που ήταν η ολοκλήρωση του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος, καθώς και όλους όσους συνετέλεσαν ώστε να μου δοθεί αυτή η ευκαιρία.

Επίσης, ευχαριστώ την επιβλέπουσα καθηγήτρια Σαμαρά Αγγελική για την βοήθειά της κατά την διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας και το σύνολο του διδακτικού προσωπικού του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής για τις γνώσεις που μας προσέφεραν.

Τέλος, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους στους γονείς μου και στις αδερφές μου που στάθηκαν δίπλα μου σε όλα και στον Σταύρο για την αμέριστη στήριξή του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	5
1.2 Σκοπός.....	7
1.3 Δομή.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	9
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	9
2.1 Όρος Της Επιχειρηματικότητας	9
2.2 Τα Βασικά Χαρακτηριστικά Της Επιχειρηματικότητας	10
2.3 Η Επιχειρηματικότητα Στην Ελλάδα	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	19
ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	19
3.1 Τραπεζικός Δανεισμός	19
3.2 Factoring.....	20
3.3 Leasing	21
3.4 Ομολογίες-Ομολογιακά Δάνεια	22
3.5 Venture Capital (Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών)	24
3.6 Χρηματιστηριακή Αγορά	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	32
ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	32
4.1 Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016	32
4.2 Προγράμματα ΕΣΠΑ	39
4.2.1 Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014-2020.....	42
4.2.2 Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027.....	44
4.3 Έκτακτα Προγράμματα Ενίσχυσης Λόγω Πανδημίας COVID-19.....	47

4.3.1 Έκτακτο Πρόγραμμα Αγοράς Στοιχείων Ενεργητικού Λόγω Πανδημίας (PEPP).....	47
4.3.2 Επιχορήγηση Υφιστάμενων ΜμΕ Επιχειρήσεων Του Κλάδου Του Λιανεμπορίου, Για Την Δημιουργία Και Διαχείριση Ηλεκτρονικού Καταστήματος.....	49
4.3.3 Επιδότηση Κεφαλαίου Κίνησης Πληττόμενων Από Την Πανδημία Τουριστικών Επιχειρήσεων Φιλοξενίας	50
4.3.4 Επιδότηση Κεφαλαίου Κίνησης Σε Επιχειρήσεις Εστίασης Για Προμήθεια Πρώτων Υλών.....	50
4.3.5 Επιδότηση Τόκων Υφιστάμενων Δανείων Μικρών Και Μεσαίων Επιχειρήσεων Πληττόμενων Από Τα Μέτρα Για Την Αντιμετώπιση Της Πανδημίας Της Νόσου COVID-19.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	52
Νέος οδηγός ελέγχου επενδύσεων των Αναπτυξιακών Νόμων.....	52
5.1 Εισαγωγικά Στοιχεία	52
5.2 Πεδίο Εφαρμογής – Βασικοί Στόχοι.....	54
5.3 Ορκωτοί Ελεγκτές Στον Έλεγχο Επενδυτικών Σχεδίων Και Οδηγίες Προς Τους Ελεγκτές.....	54
5.4 Στάδια ελέγχου	58
5.4.1 Έλεγχος Γενικών Στοιχείων Του Φορέα Και Της Επένδυσης.....	59
5.4.2 Έλεγχος Του Φυσικού Αντικειμένου Της Επένδυσης.....	60
5.4.3 Έλεγχος Του Οικονομικού Αντικειμένου Της Επένδυσης.....	61
5.4.4 Έλεγχος Των Πηγών Χρηματοδότησης Της Επένδυσης.....	62
5.4.5 Έλεγχος τήρηση όρων και υποχρεώσεων του φορέα	63
Κεφάλαιο 6 ^ο	64
Λογιστικός χειρισμός επιχορηγήσεων	64
6.1 Μέθοδοι λογιστικού χειρισμού επιχορηγήσεων	64
6.2 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 20 "Λογιστική των κρατικών επιχορηγήσεων και γνωστοποίηση της κρατικής υποστήριξης"	66

6.3	Άλλες μορφές επιχορηγήσεων	80
6.4	Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και κρατικές επιχορηγήσεις.....	86
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο	88
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον η επιχειρηματικότητα αποτελεί βασικό παράγοντα της αναπτυξιακής διαδικασίας γι' αυτό και είναι σημαντικό να στηρίζεται οποιαδήποτε δράση στοχεύει στην βελτίωση και στην ενθάρρυνση της. Κάθε επιχειρηματίας καλείται να απαντήσει σε ένα πλήθος ερωτημάτων σχετικά με την οργάνωση και τον σχεδιασμό ώστε μέσα από τις επιλογές του να πετύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα που μεταφράζεται σε μεγιστοποίηση του κέρδους με ταυτόχρονη ελαχιστοποίηση του κόστους στις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Ένα από τα ερωτήματα αυτά και ταυτόχρονα μία μεγάλη πρόκληση για τις επιχειρήσεις είναι η εξεύρεση των απαραίτητων οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη και την επιβίωση τους, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται σε περιβάλλοντα οικονομικής κρίσης αλλά και για να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε άλλη απρόσμενη κατάσταση όπως της υγειονομικής κρίσης που διανύουμε σήμερα. Κάθε οικονομική μονάδα θα πρέπει να έχει στην διάθεσή της τρόπους κάλυψης των αναγκών της και εύκολη πρόσβαση σε αυτούς ώστε να εξασφαλίζει την βιωσιμότητά της, την αύξηση των κερδών της ή την επέκτασή της.

Η αναζήτηση χρηματοδότησης είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ένα σοβαρό πρόβλημα το οποίο καλούνται να λύσουν οι επιχειρήσεις, για τον λόγο αυτόν η γνώση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων αποτελεί ένα σημαντικό πλεονέκτημα για κάθε επιχειρηματία. Η μελέτη των υφιστάμενων σε κάθε χρονική περίοδο δυνατοτήτων χρηματοδότησης μπορεί να αποβεί μία τρομερά πολύπλοκη διαδικασία καθώς οι συνθήκες της αγοράς μεταβάλλονται διαρκώς και έτσι η εύρεση της ιδανικής λύσης γίνεται ιδιαίτερα δύσκολη. Αισθητή παγκοσμίως είναι η τάση για στροφή προς τις εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης οι οποίες θα πρέπει πλέον να εξετάζονται μαζί με την παραδοσιακή τραπεζική σε κάθε περίπτωση που προκύπτει ανάγκη για ρευστότητα ή επένδυση. Η αναζήτηση νέων εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης γίνεται ιδιαίτερα έντονη σε περιόδους οικονομικής αστάθειας καθώς

οι περιορισμοί πρόσβασης στον τραπεζικό δανεισμό αυξάνονται και έτσι κάθε επιχειρηματίας προσπαθεί να αξιοποιήσει με κάθε τρόπο την αλλαγή των δεδομένων.

Σημαντική πηγή χρηματοδότησης που μπορούν να διεκδικήσουν οι επιχειρήσεις αποτελούν οι Επιχορηγήσεις. Οι θετικές επιδράσεις της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στην οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα αναγνωρίζονται τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με αποτέλεσμα να ακολουθούνται οικονομικές πολιτικές για την προώθηση και στήριξη της. Οι ενισχύσεις δίνονται είτε από το Ελληνικό Δημόσιο μέσω των Αναπτυξιακών Νόμων είτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των προγραμμάτων ΕΣΠΑ. Σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα προγράμματα που τρέχουν, στις προϋποθέσεις και τους αναφερόμενους όρους ώστε να γίνεται έγκαιρα η προετοιμασία από την μεριά των επιχειρήσεων. Καθοριστικός φαίνεται να ήταν ο ρόλος των επιχορηγήσεων και κατά την κρίσιμη περίοδο της πανδημίας της νόσου COVID-19 μέσω των δράσεων που ενεργοποιήθηκαν από το Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων και τις Περιφέρειες για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας αξιοποιώντας πόρους του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Όσον αφορά τους αναπτυξιακούς νόμους και γενικά τις κρατικές ενισχύσεις ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσπάθεια που γίνεται για συστηματοποίηση των ελεγκτικών διαδικασιών που εφαρμόζονται κατά τον έλεγχο των ιδιωτικών επενδύσεων. Προς αυτή την κατεύθυνση έχει σκοπό να οδηγήσει ο νέος οδηγός ελέγχου ιδιωτικών επενδύσεων που εγκρίθηκε 18/9/2020 και αφορά τις επενδύσεις που έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο 4399/2016 που βρίσκεται σε ισχύ αλλά και τους προηγούμενους αναπτυξιακούς νόμους. Ο οδηγός δημιουργήθηκε ώστε να αποτελέσει το βασικό εγχειρίδιο του ελεγκτή που ορίζει τις απαραίτητες διαδικασίες και ενέργειες που θα ακολουθεί καθώς και το σύνολο των απαραίτητων δικαιολογητικών που θα συγκεντρώνει. Από τα σημαντικότερα σημεία του οδηγού και ίσως η μεγαλύτερη αλλαγή που εισάγει, έχει να κάνει με τον καθορισμό των υποκειμένων του ελέγχου. Δίνεται πλέον το δικαίωμα στους ορκωτούς ελεγκτές ή/και ελεγκτικές εταιρείες να διενεργούν τους ελέγχους, γεγονός που στοχεύει στην υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα.

Για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των επιχορηγήσεων, ωστόσο, δεν αρκεί μόνο η ενημέρωση ως προς τα επενδυτικά προγράμματα, το περιεχόμενό τους και τον τρόπο ελέγχου αυτών αλλά και η γνώση της λογιστικής παρακολούθησης και γνωστοποίηση τους. Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 20 είναι αυτό που παρέχει όλες

τις απαραίτητες πληροφορίες, σχετικά με τον λογιστικό χειρισμό που πρέπει να ακολουθούν οι οικονομικές μονάδες για την σωστή απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις των κρατικών επιχορηγήσεων που ορίζονται από αυτό. Κρίνεται χρήσιμη η μελέτη των επιχορηγήσεων από την σκοπιά της λογιστικής διότι απαιτείται συγκεκριμένη αντιμετώπιση ανάλογα πάντα με το τι αφορούν. Ωστόσο, τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα είναι αυτά τηρούνται από την πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων, καθώς λίγες είναι εκείνες που έχουν υποχρέωση τήρησης των ΔΛΠ, οπότε η κατανόηση τους κρίνεται εξίσου σημαντική.

1.2 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστεί η σημασία των κρατικών επιχορηγήσεων ως μέσο χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και ο ρόλος που διαδραματίζουν στην εύρυθμη λειτουργία τους. Αποτελώντας ίσως το πιο άμεσο εργαλείο ενίσχυσης αλλά και σταθεροποίησης της επιχειρηματικότητας τόσο σε περιόδους ανάπτυξης όσο και σε περιόδους ύφεσης αντίστοιχα, γίνεται προσπάθεια να αναφερθούν τα σημαντικότερα τρέχοντα είδη ενισχύσεων που δίνονται σε εγχώριο επίπεδο. Με σκοπό να δοθεί μία ολοκληρωμένη εικόνα κρίθηκε απαραίτητο να εξεταστεί όχι μόνο ο τρόπος παρουσίασης και αναγνώρισης των επιχορηγήσεων σύμφωνα με ισχύοντα λογιστικά πρότυπα από την πλευρά των επιχειρήσεων, αλλά και το έργο των ελεγκτών που αναλαμβάνουν να διαπιστώσουν την τήρηση των υποχρεώσεων που έχουν οι δικαιούχοι των ενισχύσεων. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της εργασίας γίνεται προσπάθεια να απαντηθούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που ενισχύουν τον ρόλο της επιχειρηματικότητας
- Ποιοι οι βασικοί τρόποι χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και πως το κράτος μπορεί να συμμετέχει
- Ποια είναι τα διαθέσιμα μέσα του κράτους για να επιτύχει την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων
- Ποια τα στάδια ελέγχου για την διαπίστωση της πραγματοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων επιχορηγούμενων από το κράτος
- Ποιοι οι λογιστικοί χειρισμοί από την πλευρά των επιχειρήσεων ανάλογα με το είδος της κρατικής ενίσχυσης που λαμβάνουν

1.3 Δομή

Η εργασία αποτελείται από έξι κεφάλαια με τα οποία σταδιακά από το θεωρητικό πλαίσιο της έννοιας της επιχειρηματικότητας περνάμε στην ανάλυση διαθέσιμων τρόπων χρηματοδότησης, με σκοπό να επικεντρωθούμε στις κρατικές επιχορηγήσεις δίνοντας έμφαση τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και στην αντιμετώπιση τους στην πράξη από τις επιχειρήσεις και τους ελεγκτές. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή στο θέμα και την περίληψη της διάρθρωσής του στη συνέχεια. Στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί η βιβλιογραφική επισκόπηση με την παράθεση ορισμών και ερευνών των τελευταίων ετών σχετικά με την επιχειρηματικότητα. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε ορισμένους τρόπους χρηματοδότησης που έχουν στην διάθεσή τους οι επιχειρήσεις. Στο τέταρτο κεφάλαιο εστιάζουμε στους βασικούς τρόπους κρατικής χρηματοδότησης με ανάλυση του αναπτυξιακού νόμου Ν.4399/2016 και των προγραμμάτων ΕΣΠΑ. Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφονται τα βασικά σημεία του νέου οδηγού ελέγχου επενδύσεων που εντάσσονται στους αναπτυξιακούς νόμους. Τέλος στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο λογιστικός χειρισμός των επιχορηγήσεων σύμφωνα με τα Διεθνή και Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα με πρακτικά παραδείγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Όρος Της Επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα αναφέρεται στη διαδικασία δημιουργίας μιας νέας επιχείρησης και στην αντιμετώπιση οποιουδήποτε από τους κινδύνους της, με σκοπό την κερδοφορία. Πρόκειται για μια πράξη αναζήτησης επενδυτικών και παραγωγικών ευκαιριών, ανάπτυξης και διαχείρισης ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος, με σκοπό την ανάληψη λειτουργίας παραγωγής, την οργάνωση εισροών όπως γη, εργασία, υλικά και κεφάλαια, την εισαγωγή νέων τεχνικών και προϊόντων και τον εντοπισμό νέων πηγών χρηματοδότησης για την επιχείρηση. Το άτομο που δημιουργεί μια νέα επιχείρηση και ενστερνίζεται κάθε πρόκληση για την ανάπτυξη και τη λειτουργία της είναι γνωστό ως επιχειρηματίας. Επίσης, ένας άλλος ορισμός για την επιχειρηματικότητα είναι η δημιουργία ή η εξόρυξη αξίας. Με αυτόν τον ορισμό, η επιχειρηματικότητα θεωρείται αλλαγή, που γενικά ενέχει κινδύνους πέρα από αυτό που συνήθως συναντάται κατά την έναρξη μιας επιχείρησης, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει άλλες αξίες και όχι απλώς οικονομικές (Diochon M et.al., 2011).

Πιο συγκρατημένοι ορισμοί έχουν περιγράψει την επιχειρηματικότητα ως τη διαδικασία σχεδιασμού, έναρξης και λειτουργίας μιας νέας επιχείρησης, η οποία συχνά είναι παρόμοια με μια μικρή επιχείρηση, ή ως την ικανότητα και την προθυμία να αναπτύξουν, να οργανώσουν και να διαχειριστούν μια επιχείρηση μαζί με οποιοδήποτε από τους κινδύνους της για να αποκομίσουν ένα κέρδος. Αν και οι ορισμοί της επιχειρηματικότητας συνήθως επικεντρώνονται στη δημιουργία και τη λειτουργία επιχειρήσεων, λόγω των υψηλών κινδύνων που ενέχει η έναρξη μιας νεοφυούς επιχείρησης, ένα σημαντικό ποσοστό νέων επιχειρήσεων πρέπει να κλείσει λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, κακών επιχειρηματικών αποφάσεων, κυβερνητικών πολιτικών, οικονομικής κρίσης, έλλειψης ζήτησης στην αγορά, ή ενός συνδυασμού όλων αυτών (Neumann T., 2020).

Στον οικονομικό τομέα, ο όρος του επιχειρηματία χρησιμοποιείται για μια οντότητα που έχει τη δυνατότητα να μεταφράζει εφευρέσεις ή τεχνολογίες σε

προϊόντα και υπηρεσίες. Με αυτήν την έννοια, η επιχειρηματικότητα περιγράφει δραστηριότητες τόσο από την πλευρά των καθιερωμένων εταιρειών όσο και από την πλευρά των νέων επιχειρήσεων (Diochon M et.al., 2011).

2.2 Τα Βασικά Χαρακτηριστικά Της Επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα είναι μια σημαντική κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της οικονομίας και αποτελεί την ικανότητα και τη προθυμία σχηματισμού, οργάνωσης και διαχείρισης ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος μαζί με οποιονδήποτε από τους κινδύνους του για την κερδοφορία. Ένα πολύτιμο παράδειγμα επιχειρηματικότητας είναι η έναρξη νέων επιχειρήσεων. Η επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να είναι η διαδικασία έναρξης μιας μικρής επιχείρησης, συνήθως μιας νεοσύστατης εταιρείας που προσφέρει ένα καινοτόμο προϊόν, μια διαδικασία, ή ίσως μια υπηρεσία. Ο επιχειρηματίας αντιλαμβάνεται την ευκαιρία και συχνά επιδεικνύει προκαταλήψεις όταν επιλέγει κάποιον να εκμεταλλευτεί μια ευκαιρία (Gaddefors J. et.al., 2017).

Το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας αλλά και ο επιχειρηματίας σαν προσωπικότητα παρουσιάζουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι άξια ανάλυσης (Gaddefors J. et.al., 2017).

Δημιουργία νέου εγχειρήματος

Η επιχειρηματικότητα ασχολείται με τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων με νέες ιδέες. Τέτοιες επιχειρήσεις ξεκινούν ως μια μικρή επιχείρηση για να ικανοποιήσουν τις ανεκπλήρωτες ανάγκες της αγοράς. Αυτές οι νέες επιχειρήσεις δημιουργούν κάτι νέο σε όρους αξίας, δημιουργούν νέες αγορές και νέους πελάτες.

Ισχυρές δυνατότητες δικτύωσης

Ένα βασικό στοιχείο του να είναι κάποιος επιχειρηματίας είναι η ανάπτυξη ενός δικτύου. Αν και τα σχολεία και οι εκδηλώσεις μπορούν να αποτελέσουν μια πρώτη δικτύωση, οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες πρέπει να γνωρίζουν πώς να μεγιστοποιήσουν αυτές τις ευκαιρίες για να αναπτύξουν διασυνδέσεις με πεπειραμένα άτομα στον τομέα τους, επενδυτές, ή συμβούλους μέσω ισχυρών δεξιοτήτων δικτύωσης (Neumann T., 2020).

Αυτοπαρακίνηση

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά των επιχειρηματιών είναι η αυτοπαρακίνηση. Όταν επιθυμεί να πετύχει ο επιχειρηματίας, πρέπει να είναι σε θέση να ωθήσει τον εαυτό του. Δεν λογοδοτεί σε κανέναν άλλο ή σε προϊστάμενο του και αυτό μερικές φορές σημαίνει ότι είναι δύσκολο να κινηθεί χωρίς κάποιον να τον αναγκάσει και να τον πιάσει. Έτσι, πρέπει να είναι αφοσιωμένοι στο σχέδιό τους και να συνεχίζουν να προχωράνε μπροστά.

Σκληρή εργασία και δέσμευση

Η επιχειρηματικότητα απαιτεί σκληρή δουλειά και δέσμευση μέσω της αφοσίωσης στον χρόνο και τις προσπάθειες. Απαιτείται σκληρή δουλειά με ενθουσιασμό για να γίνουν νέες ιδέες, να αναπτυχθεί το σχέδιο και να καθοριστούν οι απαιτούμενοι πόροι. Οι επιχειρηματίες έχουν βαθιά αίσθηση προσωπικής ευθύνης και υψηλού επιπέδου ενέργειας.

Δυναμική κέρδους

Η δυνατότητα κέρδους είναι το πιθανό επίπεδο απόδοσης ή αποζημίωσης στον επιχειρηματία που αναλαμβάνει τον κίνδυνο να αναπτύξει μια ιδέα σε ένα πραγματικό επιχειρηματικό εγχείρημα. Χωρίς δυνατότητα κέρδους, οι προσπάθειες των επιχειρηματιών θα παραμείνουν μόνο μια αφηρημένη και θεωρητική δραστηριότητα αναψυχής.

Ανάληψη κινδύνου

Η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει την ανάληψη κινδύνων που συνεπάγεται πιθανότητα απώλειας. Για τον υπολογισμό του κινδύνου γίνονται εκτιμήσεις πιθανοτήτων για το αποτέλεσμα καταστάσεων κινδύνου. Γενικά, οι νέες επιχειρήσεις έχουν συνήθως υψηλό κίνδυνο και υψηλό ποσοστό αποτυχίας. Ο οικονομικός κίνδυνος, ο κίνδυνος σταδιοδρομίας, ο κοινωνικός κίνδυνος και ο ψυχικός κίνδυνος εμπλέκονται στην επιχειρηματικότητα.

Η Ανταμοιβή

Η επιχειρηματικότητα έχει ως αποτέλεσμα την ανταμοιβή. Οι ανταμοιβές μπορεί να είναι χρηματικά οφέλη από άποψη κέρδους ή μη χρηματικών οφελών από την άποψη της προσωπικής ικανοποίησης, της αυτοανάπτυξης, της φήμης και της ανεξαρτησίας στην εργασία. Οι χρηματικές ανταμοιβές χρησιμεύουν ως σύμβολο επιτυχίας και οι μη χρηματικές ανταμοιβές παρέχουν ευκαιρίες για να συνεισφέρουν στην κοινωνική ευημερία και να αποκτούν κοινωνική αναγνώριση.

Πάθος για εργασία

Τέλος, οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες είναι παθιασμένοι. Αισθάνονται βαθιά για το προϊόν ή την υπηρεσία ή την αποστολή τους. Το πάθος είναι αυτό που βοηθάει να βρεθεί το κίνητρο όταν αποθαρρύνονται και να τους ωθήσει προς τα εμπρός. Το πάθος αποτελεί κίνητρο για την επιτυχημένη επιχειρηματικότητα. Υπάρχουν πολλοί κατ' εξακολούθηση επιχειρηματίες που δημιουργούν επιτυχημένες επιχειρήσεις, τις πωλούν, και στη συνέχεια δημιουργούν κάτι άλλο, λόγω της εξάλειψης του πάθους τους για την εν λόγω επιχείρηση.

Αν και μπορεί να υπάρχουν τόσο πολλά χαρακτηριστικά επιχειρηματικότητας, υπάρχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά που θεωρούνται απαραίτητα σε έναν επιχειρηματία, τα οποία παρατίθενται παρακάτω.

Ικανότητα ανάληψης κινδύνων

Αυτό είναι το πρώτο και κύριο χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας. Η έναρξη οποιασδήποτε επιχείρησης ενέχει έναν σημαντικό κίνδυνο αποτυχίας. Επομένως, το θάρρος και η ικανότητα ανάληψης του εν λόγω κινδύνου είναι ουσιώδη για έναν επιχειρηματία.

Καινοτομία

Σε έναν κόσμο, όπου έχουν γίνει σχεδόν τα πάντα, η καινοτομία είναι ένα ανεκτίμητο στοιχείο. Καινοτομία ουσιαστικά σημαίνει τη δημιουργία μιας νέας ιδέας με την οποία μπορεί να ξεκινήσει μια επιχείρηση και να επιτύχει ένα σημαντικό ποσό κερδών. Η καινοτομία μπορεί να έχει τη μορφή ενός προϊόντος, δηλαδή η κυκλοφορία ενός προϊόντος που κανένας δεν πουλάει στην αγορά. Μπορεί, επίσης, να έχει τη μορφή διαδικασίας, δηλαδή να διεκπεραιώνει την ίδια εργασία με πιο αποδοτικό και οικονομικό τρόπο (Chatzinikolaou D & Vlados C., 2020).

Η καινοτομία διαδικασιών μπορεί να φανεί σε κλάδους έντασης κεφαλαίου που πρέπει να αντικαταστήσουν τη χειρωνακτική εργασία με μηχανήματα, αυξάνοντας έτσι την παραγωγή τους και μειώνοντας το κόστος τους. Ένας άλλος τύπος καινοτομίας μπορεί να είναι αυτός που αφορά τη χρήση. Για παράδειγμα, τα κινητά τηλέφωνα χρησιμοποιούνται πλέον για διάφορες λειτουργίες, όπως η εξέταση, η δημιουργία και η επεξεργασία διαφόρων αρχείων και εγγράφων, εξαλείφοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη χρήσης υπολογιστών.

Οραματιστής

Κάθε επιχειρηματίας πρέπει να είναι οραματιστής. Χωρίς ένα όραμα για το μέλλον του εγχειρήματός του, απλώς θα δούλευε άσκοπα χωρίς να φτάσει σε κάποιο σημείο επιτυχίας.

Ηγεσία

Ένας επιχειρηματίας έχει ένα όραμα. Ωστόσο, χρειάζονται πολλοί πόροι για να γίνει αυτό το όραμα πραγματικότητα. Ένας από αυτούς τους πόρους είναι τα άτομα που προσλαμβάνει ο επιχειρηματίας για να εκτελέσει διάφορες λειτουργίες, όπως παραγωγή, παροχή, λογιστική, κ.λπ. Ένα μόνο άτομο δεν μπορεί να εκτελέσει όλες τις εργασίες και, ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να φέρει μερικούς περισσότερους ανθρώπους να το κάνουν. Αυτό καθιστά επίσης την ηγεσία πολύ σημαντική, καθώς ένας ηγέτης παρέχει την απαιτούμενη κατεύθυνση στις προσπάθειες των εργαζομένων. Χωρίς σωστή ηγεσία, όλοι θα εργάζονταν ανεξάρτητα χωρίς να επιτυγχάνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα (Chatzinikolaou D & Vlados C., 2020).

Ανοιχτόμυαλος

Ένας καλός επιχειρηματίας συνειδητοποιεί ότι κάθε κατάσταση μπορεί να είναι μια επιχειρηματική ευκαιρία. Έτσι μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος του οργανισμού. Για παράδειγμα, η Paytm συνειδητοποίησε τη σημασία της επίδειξης και αναγνώρισε ότι η ανάγκη για ηλεκτρονικές συναλλαγές ήταν περισσότερο από ποτέ σημαντική κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου και έτσι αξιοποιήθηκε και αυξήθηκε μαζικά κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Αυτοπεποίθηση και καλά ενημερωμένος

Ένας επιχειρηματίας πρέπει να είναι βέβαιος για τις ιδέες και τις δεξιότητές του. Αυτή η εμπιστοσύνη εμπνέει επίσης την εμπιστοσύνη των ανθρώπων που εργάζονται γι' αυτόν, καθώς και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών που εμπλέκονται στην επιχείρησή του. Αυτή η εμπιστοσύνη προέρχεται από την καλή πληροφόρηση για τη βιομηχανία και το περιβάλλον. Διάφορες νομικές και πολιτικές ενισχύουν τις επιχειρηματικές και εμπορικές ευκαιρίες, ενώ μερικές τις εμποδίζουν. Η γνώση αυτών των στοιχείων μπορεί πραγματικά να βοηθήσει έναν επιχειρηματία να πάρει τη σωστή απόφαση την κατάλληλη στιγμή (Gaddefors J. et.al., 2017).

2.3 Η Επιχειρηματικότητα Στην Ελλάδα

Πολυάριθμες σύγχρονες μελέτες διερεύνησαν το θέμα της κρίσης που αφορά την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα. Μερικοί από αυτούς φαίνεται να βγάζουν χρήσιμα συμπεράσματα.

Η μελέτη των Peris-Ortiz (2014), η οποία συσχετίζει επιχειρηματίες με βασικά χαρακτηριστικά όπως είναι η εμπειρία τους, οι δεξιότητες και γνώσεις στη διοίκηση επιχειρήσεων, τις πρακτικές καινοτομίες τους, τη στάση τους και την αντίληψη των ευκαιριών, θεωρεί ότι οι επιχειρηματίες με αυτά τα χαρακτηριστικά και πρακτικές, που ενσωματώνουν την επιχειρηματικότητα με την πλήρη έννοια, θα διατηρήσουν μια επιχειρηματική στάση σε καταστάσεις οικονομικής κρίσης.

Ο Γιωτόπουλος (2017) υποστηρίζει ότι, λόγω του κρίσιμου ρόλου που είναι πιθανό να διαδραματίσουν οι φιλόδοξοι επιχειρηματίες σε περιόδους κρίσης, η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την εμφάνιση και την υποστήριξη καινοτόμων, αναπτυσσόμενων και εξωστρεφών νέων επιχειρήσεων μπορεί να είναι μια επιλεκτική και πιο επιτακτική στρατηγική ανάπτυξης. Προς την κατεύθυνση αυτή, η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και εργασίας, η δημιουργία επιχειρηματικών πανεπιστημίων και η στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητες πολιτικής. Αυτές οι ενέργειες θα μπορούσαν επίσης να μετριάσουν την επίδραση του φόβου αποτυχίας στη φιλόδοξη επιχειρηματικότητα, καθώς μπορεί να μειώσουν τον κίνδυνο έναρξης μιας νέας επιχείρησης. Τέτοιοι μηχανισμοί και εργαλεία πολιτικής μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη και την αξιοποίηση αυτών των κρίσιμων ποιοτικών επιχειρηματικών στοιχείων που θα προωθήσουν τη δημιουργία αξίας νέων

επιχειρήσεων και θα αυξήσουν τον πολλαπλασιαστικό τους αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη.

Ο Korsgaard (2016) τονίζει τη χωρική πτυχή και υποστηρίζει ότι η ανάλυσή τους δείχνει ότι η άποψη της ευκαιριακής ανακάλυψης και, σε κάποιο βαθμό, η άποψη της επινοητικότητας είναι και οι δύο ανεπαρκείς ως εννοιολογικές πλατφόρμες για επιχειρηματικές απαντήσεις στην οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνικοχωρική κρίση. Αντιθέτως, αναπτύσσουν την "επιχειρηματικότητα ως αναθέσεις πόρων" ως εναλλακτική προοπτική για την επιχειρηματικότητα. Η προοπτική αυτή τονίζει τη σημασία της ανάπτυξης ανθεκτικότητας σε περιφερειακό επίπεδο μέσω της επιχειρηματικής δραστηριότητας που αντλεί πόρους από νέες τοποθεσίες και χρησιμοποιεί αυτούς τους πόρους για να δημιουργήσει πολλαπλές μορφές αξίας.

Πιο συγκεκριμένα, για την κρίση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, είναι χρήσιμες οι ακόλουθες προσεγγίσεις:

Ο Γιωτόπουλος (2017) υπογραμμίζει τον ρόλο του ανθρώπινου κεφαλαίου των επιχειρηματιών για φιλόδοξες νέες επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι διαφορετικές πτυχές του ανθρώπινου κεφαλαίου των επιχειρηματιών φαίνεται να έχουν σημασία σε περιόδους κρίσης και μη κρίσης. Αν και η εργασιακή εμπειρία φαίνεται να επηρεάζει θετικά την πιθανότητα να είναι κανείς φιλόδοξος επιχειρηματίας κατά τη διάρκεια των ετών κρίσης, το μορφωτικό επίπεδο των επιχειρηματιών φαίνεται να αποτελεί βασικό μοχλό επιχειρηματικότητας προσανατολισμένης στην ανάπτυξη μόνο κατά την περίοδο πριν από την κρίση. Το αποτέλεσμα αυτό, αν και κάπως παράξενο, μπορεί να εξηγηθεί από την επιτάχυνση κατά τη διάρκεια της περιόδου κρίσης στο φαινόμενο της "διαρροής εγκεφάλων" της Ελλάδας και τις επιλογές εργασίας σε καθιερωμένες εταιρείες που μπορεί να είναι διαθέσιμες για άτομα με υψηλή μόρφωση και υψηλή ειδίκευση ακόμη και σε δυσμενείς εποχές.

Οι Βασιλείου και Βασιλείου (2014) ερευνώντας την πτυχή της επιχειρηματικότητας μεταξύ οικογενειών και επιχειρήσεων, υποδεικνύουν ότι οι οικογενειακές επιχειρήσεις συμβάλλουν ουσιαστικά στην εθνική οικονομία και εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμη σταθερότητα. Ένα κρίσιμο πλεονέκτημα μιας οικογενειακής επιχείρησης είναι η ικανότητά της να επιβιώνει σε καιρούς οικονομικής κρίσης. Η Ελλάδα έχει έναν από τους σημαντικότερους αριθμούς ΜΜΕ εντός της ΕΕ, και οι περισσότερες εξ αυτών είναι οικογενειακές επιχειρήσεις. Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο στην Ελλάδα είναι ότι τα μέλη της οικογένειας κατέχουν,

διαχειρίζονται και επηρεάζουν την επιχείρηση. Όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση, οι ελληνικές οικογενειακές επιχειρήσεις υποδιοικούνται. Τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές οικογενειακές επιχειρήσεις είναι ζητήματα ανθρωπίνων πόρων, γραφειοκρατία, ασταθές φορολογικό περιβάλλον, καθώς επίσης οικογενειακές συγκρούσεις και έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού. Η προετοιμασία για τη μεταφορά επιχειρήσεων στην επόμενη γενιά είναι μια μακρά και περίπλοκη διαδικασία και μπορεί να συνεπάγεται αρκετά εμπόδια. Οι φορείς επαγγελματικής υποστήριξης στην Ελλάδα θα βοηθούσαν σημαντικά στη μεταφορά οικογενειακών επιχειρήσεων στην επόμενη γενιά.

Οι Herrmann και Kritikos (2013) εξερευνούν πώς μπορεί η Ελλάδα να κινηθεί προς μια οικονομία βασισμένη στην καινοτομία, υποστηρίζοντας ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη μπορεί να έδωσε εσφαλμένη εντύπωση ότι πρόκειται για μια οικονομία που βασίζεται στην καινοτομία. Ωστόσο, η ελληνική οικονομία δεν αντιμετωπίζει μόνο θεσμικά αλλά και σοβαρά διαρθρωτικά ελλείμματα με μικρή βιομηχανική βάση, χαμηλό ποσοστό εξαγωγών, μικρές επιχειρήσεις και πολλά κλειστά επαγγέλματα. Εάν η μείωση του κόστους εργασίας και οι περαιτέρω θεσμικές μεταρρυθμίσεις ήταν η μόνη ενεργός πολιτική, τότε το μέλλον της Ελλάδας θα ήταν μια οικονομία χαμηλών μισθών με διευρυμένο εργατικό δυναμικό άλλων καινοτόμων οικονομιών. Η Ελλάδα μπορεί να ευημερήσει μόνο εάν χρησιμοποιήσει και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα πέρα από τον τουρισμό, το εμπόριο και τη γεωργία.

Ο Καπλάνογλου (2016) παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας έρευνας 550 μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, μια χώρα που αντιμετωπίζει ένα από τα σημαντικότερα φορολογικά κενά στον ανεπτυγμένο κόσμο, όσον αφορά τη συμπεριφορά τους όσον αφορά τη φορολογική συμμόρφωση, και προτείνει ότι η εμπιστοσύνη φαίνεται να διαδραματίζει τον σημαντικότερο ρόλο στην αύξηση της επιδιωκόμενης συμμόρφωσης με τις φορολογικές υποχρεώσεις και στην αποτροπή της στρατηγικής φοροδιαφυγής. Η επίδραση των ισχυρών φορολογικών αρχών στη φορολογική συμπεριφορά εξαρτάται από το επίπεδο εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση. Η εξουσία των φορολογικών αρχών αυξάνει την εκούσια συμμόρφωση μόνο σε χώρους υψηλής εμπιστοσύνης. Φαίνεται, επομένως, ότι οι άνθρωποι είναι πιο πρόθυμοι να εμπιστευτούν τα χρήματά τους σε μια κυβέρνηση που τα χρησιμοποιεί συνετά, αν μια αποτελεσματική φορολογική διοίκηση στηρίζει την τελευταία.

Ο Γιανακούρου (2015) χρησιμοποιεί στοιχεία από μελέτες περιπτώσεων ελληνικών ΜΜΕ και εξερευνά τον αντίκτυπο της κρίσης στις αντιλήψεις των διευθυντικών στελεχών για την αβεβαιότητα, συγκρίνοντας τις αντιλήψεις τους πριν από την κρίση και μετά τις αντιλήψεις για την κρίση. Ειδικότερα, πριν από την εκδήλωση της κρίσης, οι περισσότεροι διευθυντές ανέφεραν ότι τα επίπεδα αβεβαιότητας ήταν μέτρια έως χαμηλά σε όλες τις μετρούμενες παραμέτρους, αν και οι απαντήσεις των διευθυντών των μικρότερων εταιρειών επικεντρώνονταν στη μέση της κλίμακας. Μετά το ξέσπασμα της κρίσης, οι περισσότεροι διευθυντές ανέφεραν αύξηση της αβεβαιότητας σε όλες τις κατηγορίες που περιλαμβάνουν την περιβαλλοντική αβεβαιότητα, αν και η αύξηση που ανέφεραν οι διαχειριστές των μεσαίων επιχειρήσεων ήταν ελαφρώς χαμηλότερη.

Ο Sainis (2016) προσπάθησε να διερευνήσει την προθυμία των ελληνικών ΜΜΕ που έχουν πιστοποιηθεί από τον ISO να συνεχίσουν να αναπτύσσουν τη συνολική διαχείριση της ποιότητας υπό συνθήκες κρίσης. Χρησιμοποιώντας ως ποιοτικά κριτήρια για τη μέτρηση του επιπέδου εφαρμογής του TQM την "αξιολόγηση των οργανωτικών επιδόσεων", την "οργανωτική κουλτούρα", τις διαδικασίες ποιότητας και τα εργαλεία και τις τεχνικές ποιότητας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι ελληνικές ΜΜΕ συνεχίζουν το ταξίδι τους για την ποιότητα τονίζοντας τις πολιτιστικές διαστάσεις. Τα χαμηλά ποσοστά που αναγνωρίζονται για τα εφαρμοζόμενα εργαλεία και τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες ποιότητας δείχνουν ότι οι ΜΜΕ με πιστοποίηση ISO ενισχύουν την υλοποίηση του TQM αλλά όχι σε επίπεδο που να συμβάλλει σε μια διαδικασία "συνεχούς βελτίωσης".

Οι Williams και ο Vorley (2015, σ. 28), μέσω της περιπτώσιολογικής μελέτης της Ελλάδας, αποδεικνύουν πώς το θεσμικό περιβάλλον έχει αλλάξει υπό το πρίσμα της κρίσης και της επακόλουθης αντίδρασης των επιχειρηματιών σε αυτές τις αλλαγές. Διεξάγουν εις βάθος συνεντεύξεις με επιχειρηματίες και ανακαλύπτουν ότι οι αλλαγές στα θεσμικά όργανα συνέβαλαν στον περιορισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας αντί στην ενίσχυσή της και ότι αυτό επιδεινώθηκε εν μέσω της κρίσης. Υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο αυτό θα επηρεάσει αρνητικά την ικανότητα της Ελλάδας να εξέλθει από την κρίση και να ανακτήσει την ανταγωνιστικότητά της μακροπρόθεσμα.

Οι Γιωτόπουλος και Βέττας (2018) διερευνούν τα προηγούμενα της εξαγωγικής επιχειρηματικότητας, όπως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τις αντιλήψεις και τον

δυναμισμό των επιχειρηματιών, στην Ελλάδα σε περιόδους κρίσης, χρησιμοποιώντας μια ανάλυση δεδομένων μικροεπίπεδου. Προτείνουν ότι υπό το φως της πρόσφατης οικονομικής κρίσης και του επόμενου οικονομικού κύκλου ύφεσης που επηρέασε την ελληνική οικονομία, η ανάγκη αναδιάρθρωσης του παραγωγικού επιχειρηματικού συστήματος προς μια δυναμική και εξαγωγικά κρίσιμη μάζα είναι πιο σημαντική από ποτέ για να δημιουργηθεί αξία, θέσεις εργασίας και διευκόλυνση της οικονομικής ανάκαμψης.

Ο Καπιτσίνης (2019) χρησιμοποιεί μια συγκριτική ανάλυση των προγενέστερων και μεταγενέστερων μετακινήσεων των ελληνικών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (MME) μετά τη κρίση στη Βουλγαρία προκειμένου να εξεταστεί ο αντίκτυπος της κρίσης και η εφαρμοσμένη δημόσια πολιτική στους εσωτερικούς παράγοντες μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων, όπως το μέγεθος, το κίνητρο τομέα και η μετεγκατάσταση, καθώς και οι επιπτώσεις της μετεγκατάστασης στις επιδόσεις των επιχειρήσεων. Το ελληνικό κίνημα MME προς τη Βουλγαρία έχει αυξηθεί πρόσφατα σημαντικά λόγω των δυσμενών επιπτώσεων της κρίσης στην ελληνική οικονομία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, ενώ στην περίοδο πριν από την κρίση πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες θεώρησαν τη μετεγκατάσταση στη Βουλγαρία ως επιχειρηματική ευκαιρία επέκτασης από το 2007, η μετεγκατάσταση είναι απαραίτητη για τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων επιχειρηματιών προκειμένου να παραμείνουν στην επιχείρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.1 Τραπεζικός Δανεισμός

Το δάνειο καθορίζεται σαν μια σύμβαση σύμφωνα με την οποία ο ένας από τους συμβαλλομένους, δηλαδή ο δανειστής, παραχωρεί στον άλλο, τον επονομαζόμενο οφειλέτη, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα τη χρήση κεφαλαίου είτε έναντι ανταλλάγματος (έντοκο) είτε και χωρίς αντάλλαγμα (άτοκο). Δηλαδή, το δάνειο είναι μια οικονομική συναλλαγή, όπου ο δανειστής συνάπτει συμφωνία με τον οφειλέτη να δώσει ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, το οποίο σταδιακά θα πάρει πίσω. Οι συγκεκριμένοι όροι του δανείου εμφανίζονται σε ξεχωριστή σύμβαση. Ο Τραπεζικός Δανεισμός είναι ο συνηθέστερος τρόπος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Οι τράπεζες έχουν δημιουργήσει προϊόντα χορήγησης αρχικού κεφαλαίου με όρους που συμφωνούνται με τις επιχειρήσεις όπως το επιτόκιο, η διάρκεια, το ποσό κλπ.

Η διάκριση των τραπεζικών δανεισμών καθορίζεται σύμφωνα με κριτήρια, όπως είναι ο σκοπός της χρηματοδότησης, η διάρκεια της χρηματοδότησης και το είδος των εγγυήσεων εξασφάλισης.

Με βάση τον σκοπό διακρίνουμε τις ακόλουθες δυο κύριες μορφές χρηματοδότησης.

Το πρώτο είδος είναι οι Χρηματοδοτήσεις για κεφάλαιο κίνησης. Αυτές οι χρηματοδοτήσεις βοηθούν την επιχείρηση να αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας και να κάνει όλες τις απαιτούμενες λειτουργίες για την πραγματοποίηση πωλήσεων, έχοντας μικρή διάρκεια.

Το δεύτερο είδος είναι οι χρηματοδοτήσεις για απόκτηση εγκαταστάσεων και αγορά εξοπλισμού. Αυτές οι χρηματοδοτήσεις καλύπτουν μέρος του κόστους των επενδύσεων που πραγματοποιεί η επιχείρηση σε μηχανολογικό εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, έχουν μεγάλη διάρκεια και το επιτόκιο τους είναι συνήθως χαμηλότερο από το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων κεφαλαίου κίνησης.

Με βάση τη χρονική διάρκεια καθορίζονται ακόμα δύο κατηγορίες χρηματοδότησης. Οι Βραχυπρόθεσμες Χρηματοδοτήσεις, οι οποίες αποτελούν χρηματοδοτήσεις για κεφάλαιο κίνησης και οι οποίες εξοφλούνται μέσα σε χρονικό διάστημα 12 μηνών.

Ακόμα, υπάρχουν οι Μακροπρόθεσμες Χρηματοδοτήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον ίδιο σκοπό όπως και οι βραχυχρόνιες και έχουν διάρκεια αποπληρωμής τους πάνω από ένα έτος.

3.2 Factoring

Το Factoring είναι μια χρηματοοικονομική υπηρεσία σύμφωνα με την οποία ο «παράγοντας» παρέχει διάφορες υπηρεσίες που περιλαμβάνουν:

(α) Έκπτωση λογαριασμών (με ή χωρίς προσφυγή) και είσπραξη οφειλών του πελάτη. Βάσει αυτού, οι απαιτήσεις βάσει του λογαριασμού πώλησης αγαθών ή υπηρεσιών πωλούνται στο συντελεστή σε έκπτωση πιστοποίησης. Ο παράγοντας καθίσταται υπεύθυνος για όλο τον πιστωτικό έλεγχο και την είσπραξη οφειλών από τον αγοραστή και παρέχει προστασία έναντι τυχόν ζημιών από την εταιρεία. Υπάρχουν δύο μέθοδοι factoring-προσφυγή και μη προσφυγή. Στο πλαίσιο της προσφυγής στην προσφορά, ο πελάτης δεν προστατεύεται έναντι του κινδύνου επισφαλών χρεών. Από την άλλη πλευρά, ο παράγοντας αναλαμβάνει ολόκληρο τον πιστωτικό κίνδυνο με βάση την μη προσφυγή στην προσφορά, δηλαδή το πλήρες ποσό των τιμολογίων πληρώνεται στον πελάτη σε περίπτωση που το χρέος γίνει κακό.

(β) Παρέχει πληροφορίες σχετικά με την αξιοπιστία των υποψήφιων πελατών κ.λπ., οι Παράγοντες κατέχουν μεγάλες ποσότητες πληροφοριών σχετικά με τις ιστορικές συναλλαγές των επιχειρήσεων. Αυτό μπορεί να είναι πολύτιμο για εκείνους που χρησιμοποιούν υπηρεσίες παρακολούθησης και μπορεί έτσι να αποφύγει τη συναλλαγή με πελάτες που έχουν κακό ιστορικό πληρωμών. Το Factoring μπορεί επίσης να προσφέρει σχετικές συμβουλευτικές υπηρεσίες στους τομείς της χρηματοδότησης, του μάρκετινγκ κ.λπ.

Ο παράγοντας χρεώνει επίσης και κάποια τέλη για τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Το Factoring εμφανίστηκε στην ινδική οικονομική σκηνή κατά τις αρχές της δεκαετίας του '90 ως αποτέλεσμα πρωτοβουλιών του RBI. Οι οργανισμοί που παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες είναι οι SBI Factors and Commercial Services Ltd., Canbank Factors Ltd., Foremost Factors Ltd., State Bank of India, Canara Bank, Punjab National Bank, AllahabadBank. Επιπλέον, πολλές μη τραπεζικές χρηματοπιστωτικές εταιρείες και άλλοι οργανισμοί παρέχουν υπηρεσίες factoring.

Τα πλεονεκτήματα του factoring ως πηγής χρηματοδότησης είναι η απόκτηση κεφαλαίων μέσω αυτής της μεθόδου, όπου είναι φθηνότερη από τη χρηματοδότηση με άλλα μέσα όπως η τραπεζική πίστωση. Ακόμα, το Factoring ως πηγή κεφαλαίων είναι ευέλικτο και εξασφαλίζει ένα συγκεκριμένο πρότυπο εισροών μετρητών από πωλήσεις πιστώσεων. Επίσης, παρέχει εγγύηση για ένα χρέος που μια επιχείρηση διαφορετικά δεν θα μπορούσε να αποκτήσει και τέλος, δεν δημιουργεί καμία επιβάρυνση για τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης · από τον παράγοντα.

Οι περιορισμοί του factoring ως πηγής χρηματοδότησης είναι το γεγονός ότι αυτή η πηγή είναι ακριβή όταν τα τιμολόγια είναι πολυάριθμα και μικρότερα σε ποσό. Επιπρόσθετα, η προκαταβολή χρηματοδότησης που παρέχεται από την εταιρεία είναι γενικά διαθέσιμη με υψηλότερο κόστος τόκου από το συνηθισμένο επιτόκιο και τέλος, ο παράγοντας είναι ένα τρίτο μέρος του πελάτη που ενδέχεται να μην αισθάνεται άνετα ενώ ασχολείται με αυτόν.

3.3 Leasing

Η μίσθωση είναι μια συμβατική συμφωνία σύμφωνα με την οποία το ένα μέρος, δηλαδή, ο ιδιοκτήτης ενός περιουσιακού στοιχείου παραχωρεί στο άλλο μέρος το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει το περιουσιακό στοιχείο σε αντάλλαγμα την περιοδική πληρωμή. Με άλλα λόγια, πρόκειται για ενοικίαση περιουσιακού στοιχείου για συγκεκριμένη περίοδο. Ο κάτοχος των περιουσιακών στοιχείων ονομάζεται «εκμισθωτής», ενώ το μέρος που χρησιμοποιεί τα περιουσιακά στοιχεία είναι γνωστό ως «μισθωτής». Ο μισθωτής πληρώνει ένα σταθερό περιοδικό ποσό που ονομάζεται μίσθωση στον εκμισθωτή για τη χρήση του περιουσιακού στοιχείου. Οι όροι και οι προϋποθέσεις που ρυθμίζουν τις συμφωνίες μίσθωσης αναφέρονται στη σύμβαση μίσθωσης. Στο τέλος της περιόδου μίσθωσης, το περιουσιακό στοιχείο επιστρέφεται στον εκμισθωτή. Η χρηματοδότηση μίσθωσης παρέχει ένα σημαντικό μέσο εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης στην επιχείρηση. Τέτοιου είδους χρηματοδότηση είναι πιο διαδεδομένη στην απόκτηση περιουσιακών στοιχείων όπως υπολογιστές και ηλεκτρονικός εξοπλισμός, τα οποία καθίστανται παλαιότερα γρηγορότερα λόγω των ταχέως μεταβαλλόμενων τεχνολογικών εξελίξεων. Κατά τη λήψη της απόφασης χρηματοδοτικής μίσθωσης, το κόστος μίσθωσης ενός περιουσιακού στοιχείου πρέπει να συγκρίνεται με το κόστος της ιδιοκτησίας του.

Τα σημαντικά πλεονεκτήματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι ότι επιτρέπει στον μισθωτή να αποκτήσει κάποιο περιουσιακό στοιχείο με χαμηλότερη επένδυση. Ακόμα, η απλή τεκμηρίωση διευκολύνει τη χρηματοδότηση περιουσιακών στοιχείων και τα ενοίκια μισθώσεων που καταβάλλει ο μισθωτής εκπίπτουν για τον υπολογισμό φορολογητέων κερδών. Επίσης, παρέχει χρηματοδότηση χωρίς να αμβλύνει την ιδιοκτησία ή τον έλεγχο της επιχείρησης και η σύμβαση μίσθωσης δεν επηρεάζει την ικανότητα αύξησης του χρέους μιας επιχείρησης. Τέλος, ο κίνδυνος παλαίωσης βαρύνει τον μικρότερο. Αυτό επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία στον μισθωτή να αντικαταστήσει το περιουσιακό στοιχείο.

Οι περιορισμοί της χρηματοδοτικής μίσθωσης αποτελεί το γεγονός ότι μια συμφωνία μίσθωσης μπορεί να επιβάλλει ορισμένους περιορισμούς στη χρήση περιουσιακών στοιχείων. Για παράδειγμα, μπορεί να μην επιτρέψει στον μισθωτή να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε μεταβολή ή τροποποίηση του περιουσιακού στοιχείου. Ακόμα, οι συνήθεις επιχειρηματικές δραστηριότητες ενδέχεται να επηρεαστούν σε περίπτωση που η μίσθωση δεν ανανεωθεί και επίσης, ενδέχεται να οδηγήσει σε υψηλότερη υποχρέωση πληρωμής σε περίπτωση που ο εξοπλισμός δεν θεωρείται χρήσιμος και ο μισθωτής επιλέγει πρόωρο τερματισμό της σύμβασης μίσθωσης. Τέλος, ο μισθωτής δεν γίνεται ποτέ ο ιδιοκτήτης του περιουσιακού στοιχείου. Του στερεί την υπολειμματική αξία του περιουσιακού στοιχείου.

3.4 Ομολογίες-Ομολογιακά Δάνεια

Οι ομολογίες είναι ένα σημαντικό μέσο για την αύξηση του μακροπρόθεσμου δανειακού κεφαλαίου. Μια εταιρεία μπορεί να αντλήσει κεφάλαια μέσω έκδοσης ομολόγων, τα οποία φέρουν σταθερό επιτόκιο. Η ομολογία που εκδόθηκε από μια εταιρεία είναι μια αναγνώριση ότι η εταιρεία έχει δανειστεί ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, το οποίο υπόσχεται να εξοφλήσει σε μελλοντική ημερομηνία. Ως εκ τούτου, οι κάτοχοι ομολόγων χαρακτηρίζονται ως πιστωτές της εταιρείας. Οι κάτοχοι ομολόγων αμείβονται με ένα σταθερό δηλωμένο ποσό τόκου ανά καθορισμένα διαστήματα των έξι μηνών ή τους ενός έτους. Το δημόσιο ζήτημα χρεωστικών ομολόγων απαιτεί την εκτίμηση της έκδοσης από έναν οργανισμό αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας όπως η CRISIL (Credit Rating and Information Services of India Ltd) σε θέματα όπως το ιστορικό της εταιρείας, η κερδοφορία της, η ικανότητα

εξυπηρέτησης χρέους, η πιστωτική ικανότητα και τον εκτιμώμενο κίνδυνο δανεισμού. Μια εταιρεία μπορεί να εκδώσει διάφορους τύπους ομολογιών. Η έκδοση Χρεογράφων μηδενικού ενδιαφέροντος (ZID) που δεν έχουν ρητό επιτόκιο έχουν γίνει, επίσης, δημοφιλής τα τελευταία χρόνια. Τέλος, η διαφορά μεταξύ της ονομαστικής αξίας του ομολόγου και της τιμής αγοράς του αποτελεί η απόδοση στον επενδυτή.

Τα πλεονεκτήματα της άντλησης κεφαλαίων μέσω ομολογιών είναι τα εξής:

- (i) Προτιμάται από επενδυτές που θέλουν πάγιο εισόδημα με μικρότερο κίνδυνο,
- (ii) Τα χρεόγραφα είναι κεφάλαια σταθερής χρέωσης και δεν συμμετέχουν στα κέρδη της εταιρείας,
- (iii) Το ζήτημα των ομολόγων είναι κατάλληλο στην περίπτωση που οι πωλήσεις και τα κέρδη είναι σχετικά σταθερά,
- (iv) Δεδομένου ότι τα χρεόγραφα δεν φέρουν δικαίωμα ψήφου, η χρηματοδότηση μέσω χρεογράφων δεν αμβλύνει τον έλεγχο των μετόχων στη διαχείριση,
- (v) Η χρηματοδότηση μέσω ομολόγων είναι λιγότερο δαπανηρή σε σύγκριση με το κόστος προτίμησης ή μετοχικού κεφαλαίου, καθώς η πληρωμή τόκων στα χρεόγραφα εκπίπτει από φόρο.

Οι ομολογίες ως πηγή κεφαλαίων έχουν ορισμένους περιορισμούς. Αυτοί αναφέρονται παρακάτω και είναι άκρως σημαντικοί.

- (i) Ως χρεωστικοί τίτλοι σταθερής χρέωσης, τα χρεόγραφα επιβαρύνουν μόνιμα τα κέρδη μιας εταιρείας. Υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος όταν τα κέρδη της εταιρείας αυξομειώνονται.
- (ii) Σε περίπτωση εξαγοράσιμων χρεωστικών ομολόγων, η εταιρεία πρέπει να προβλέψει αποπληρωμή την καθορισμένη ημερομηνία, ακόμη και σε περιόδους οικονομικής δυσκολίας.
- (iii) Κάθε εταιρεία έχει συγκεκριμένη ικανότητα δανεισμού. Με την έκδοση ομολόγων, η ικανότητα μιας εταιρείας να δανείζεται περαιτέρω κεφάλαια μειώνεται.

3.5 Venture Capital (Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών)

Τα επιχειρηματικά κεφάλαια (venture capital -VC) είναι μια μορφή χρηματοδότησης ιδιωτικών κεφαλαίων που παρέχεται από εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου ή ταμεία σε νεοφυείς εταιρείες που βρίσκονται σε αρχικό στάδιο και αναδυόμενες εταιρείες οι οποίες θεωρούνται ότι έχουν υψηλό δυναμικό ανάπτυξης ή έχουν σημειώσει υψηλή ανάπτυξη, όσον αφορά τον αριθμό των εργαζομένων, τα ετήσια έσοδα, την κλίμακα των δραστηριοτήτων κ.α. Οι εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου ή τα ταμεία επενδύουν σε αυτές τις εταιρείες πρώιμου σταδίου με αντάλλαγμα ίδια κεφάλαια ή συμμετοχή ιδιοκτησίας, δηλαδή απόκτηση μετοχών της εταιρείας. Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων αναλαμβάνουν τον κίνδυνο χρηματοδότησης επισφαλών νεοφυών επιχειρήσεων με την ελπίδα ότι μερικές από τις εταιρείες που υποστηρίζουν θα πετύχουν. Επειδή οι startups αντιμετωπίζουν μεγάλη αβεβαιότητα, οι παρούσες επενδύσεις έχουν υψηλά ποσοστά αποτυχίας. Οι νεοφυείς επιχειρήσεις συνήθως βασίζονται σε κάποιο καινοτόμο τεχνολογικό ή επιχειρηματικό μοντέλο και προέρχονται από κλάδους υψηλής τεχνολογίας, όπως η τεχνολογία πληροφοριών (ΤΠ), η καθαρή τεχνολογία ή η βιοτεχνολογία.

Η τυπική επένδυση επιχειρηματικών κεφαλαίων πραγματοποιείται μετά από έναν αρχικό γύρο "χρηματοδότησης εκκίνησης". Ο πρώτος γύρος των θεσμικών επιχειρηματικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης ονομάζεται γύρος Α. Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων παρέχουν αυτήν τη χρηματοδότηση προς το συμφέρον της δημιουργίας μιας απόδοσης μέσω ενός ενδεχόμενου γεγονότος «εξόδου», όπως η εταιρεία που πωλεί μετοχές στο κοινό για πρώτη φορά σε μια αρχική δημόσια προσφορά ή διάθεση μετοχών που συμβαίνει μέσω μιας συγχώνευσης, μέσω μιας πώλησης σε άλλη οντότητα, όπως ένας οικονομικός αγοραστής στη δευτερογενή αγορά ιδιωτικών κεφαλαίων ή μέσω μιας πώλησης σε μια εμπορική εταιρεία, όπως ένας ανταγωνιστής.

Επίσης, τα επιχειρηματικά κεφάλαια είναι ελκυστικά για νέες εταιρείες με περιορισμένο ιστορικό λειτουργίας που είναι πολύ μικρές για να συγκεντρώσουν κεφάλαια στις δημόσιες αγορές και δεν έχουν φτάσει στο σημείο να μπορούν να εξασφαλίσουν τραπεζικό δάνειο ή να ολοκληρώσουν μια προσφορά χρέους. Σε αντάλλαγμα για τον υψηλό κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων επενδύοντας σε μικρότερες εταιρείες και εταιρείες πρώιμου σταδίου, οι

επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων συνήθως ασκούν σημαντικό έλεγχο στις αποφάσεις της εταιρείας, εκτός από ένα σημαντικό μέρος της ιδιοκτησίας των εταιρειών.

Τα επιχειρηματικά κεφάλαια είναι, επίσης, ένας τρόπος με τον οποίο ο ιδιωτικός και ο δημόσιος τομέας μπορούν να δημιουργήσουν ένα ίδρυμα που δημιουργεί συστηματικά επιχειρηματικά δίκτυα για τις νέες εταιρείες και βιομηχανίες, ώστε να μπορούν να προοδεύσουν και να αναπτυχθούν. Το ίδρυμα αυτό βοηθά στον εντοπισμό πολλά υποσχόμενων νέων εταιρειών και τους παρέχει χρηματοδότηση, τεχνική εμπειρογνομosύνη, καθοδήγηση, απόκτηση ταλέντων, στρατηγική συνεργασία, μάρκετινγκ, τεχνογνωσία και επιχειρηματικά μοντέλα. Μόλις ενταχθούν στο επιχειρηματικό δίκτυο, οι εταιρείες αυτές είναι πιο πιθανό να πετύχουν, καθώς γίνονται «κόμβοι» στα δίκτυα αναζήτησης για σχεδιασμό και κατασκευή προϊόντων στον τομέα του. Ωστόσο, οι αποφάσεις των επενδυτών επιχειρηματικών κεφαλαίων είναι συχνά προκατειλημμένες, παρουσιάζοντας, για παράδειγμα, υπερβολική αυτοπεποίθηση και ψευδαίσθηση του ελέγχου, όπως και οι επιχειρηματικές αποφάσεις γενικά.

Η απόκτηση επιχειρηματικών κεφαλαίων διαφέρει σημαντικά από τη συγκέντρωση χρέους ή δανείου. Οι δανειστές έχουν νόμιμο δικαίωμα να τοκοθετήσουν ένα δάνειο και να αποπληρώσουν το κεφάλαιο ανεξάρτητα από την επιτυχία ή την αποτυχία μιας επιχείρησης. Τα επιχειρηματικά κεφάλαια επενδύονται σε αντάλλαγμα τη συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης. Η επιστροφή του επενδυτή επιχειρηματικών συμμετοχών ως μετόχου εξαρτάται από την ανάπτυξη και την κερδοφορία της επιχείρησης. Αυτή η απόδοση κερδίζεται γενικά όταν ο επενδυτής επιχειρηματικών κεφαλαίων "εξέρχεται" από την πώληση των μετοχών του όταν η επιχείρηση πωλείται σε άλλο ιδιοκτήτη (S. Zhang; J.Cueto, 2015).

Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων συνήθως είναι πολύ επιλεκτικοί στο να αποφασίζουν σε τι θα επενδύσουν. Σύμφωνα με έρευνα του Στάνφορντ σχετικά με τους επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων, στην οποία εξετάστηκαν 100 εταιρείες, αποκαλύπτεται ότι οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν χρηματοδότηση πρέπει να επιδεικνύουν μια εξαιρετική ομάδα διοίκησης, μια μεγάλη δυνητική αγορά και το σημαντικότερο υψηλό δυναμικό ανάπτυξης, καθώς μόνο τέτοιες ευκαιρίες είναι πιθανό να είναι σε θέση να παρέχουν οικονομικές αποδόσεις και μια επιτυχή έξοδο

εντός του απαιτούμενου χρονικού πλαισίου (συνήθως 3-7 χρόνια) που αναμένουν οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων.

Επειδή οι επενδύσεις είναι μη ρευστοποιήσιμες και απαιτούν παρατεταμένο χρονικό πλαίσιο για τη αποκόμιση κερδών, οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων αναμένεται να διενεργήσουν λεπτομερή έρευνα πριν από την επένδυση. Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων αναμένεται επίσης να γαλουχήσουν τις εταιρείες στις οποίες επενδύουν, προκειμένου να αυξήσουν την πιθανότητα να φτάσουν σε ένα στάδιο ανάπτυξης, όπου οι αποτιμήσεις είναι ευνοϊκές. Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων συνήθως βοηθούν σε τέσσερα στάδια στην ανάπτυξη της εταιρείας:

- Στην Παραγωγή ιδεών
- Στην Εκκίνηση της εταιρείας
- Στις αναβαθμίσεις των λειτουργιών της
- Και τέλος, στην Έξοδο του επενδυτή από την εταιρεία μετά το τέλος της επένδυσης.

Η ανάγκη για υψηλές αποδόσεις καθιστά τη χρηματοδότηση επιχειρηματικών κεφαλαίων μια δαπανηρή πηγή κεφαλαίων για τις εταιρείες και την πιο κατάλληλη για τις επιχειρήσεις που έχουν μεγάλες αρχικές κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν από φθηνότερες εναλλακτικές λύσεις όπως τα δανειακά κεφάλαια. Αυτό συμβαίνει συνήθως στην περίπτωση των άυλων περιουσιακών στοιχείων, όπως το λογισμικό, και άλλων πνευματικών δικαιωμάτων, των οποίων η αξία δεν έχει αποδειχθεί. Με τη σειρά του, αυτό εξηγεί γιατί τα επιχειρηματικά κεφάλαια είναι πιο διαδεδομένα στην ταχέως αναπτυσσόμενη τεχνολογία και τις βιοεπιστήμες ή τη βιοτεχνολογία.

Υπάρχουν συνήθως έξι στάδια χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου που προσφέρονται σε επιχειρηματικά κεφάλαια, τα οποία αντιστοιχούν στα παρακάτω στάδια ανάπτυξης μιας εταιρείας.

Πρόωρη Χρηματοδότηση: Ο πρώτος γύρος χρηματοδότησης που απαιτείται για να υποβοηθηθεί μια νέα ιδέα, συχνά παρέχεται από τους επενδυτές. Η συμμετοχική χρηματοδότηση ιδίων κεφαλαίων εμφανίζεται επίσης ως επιλογή για χρηματοδότηση αρχικής ώθησης.

Εκκίνηση: Εταιρείες πρώιμων σταδίων που χρειάζονται χρηματοδότηση για δαπάνες που σχετίζονται με το μάρκετινγκ και την ανάπτυξη προϊόντων.

Ανάπτυξη (κύκλος της σειράς A): Κεφάλαια πρώτων πωλήσεων και παραγωγής. Εδώ συνήθως εισέρχονται τα κυκλώματα Venture Capital. Η σειρά A μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος θεσμικός γύρος. Οι επόμενοι γύροι επενδύσεων ονομάζονται Σειρές B, Σειρές Γ κ.ο.κ. Εδώ είναι που οι περισσότερες εταιρείες θα έχουν τη μεγαλύτερη ανάπτυξη.

Δεύτερος γύρος: Κεφάλαιο κίνησης για εταιρείες που βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο και πωλούν προϊόντα, αλλά δεν έχουν ακόμη κέρδος. Αυτό μπορεί επίσης να ονομαστεί κύκλος B και ούτω καθεξής.

Επέκταση: Επίσης ονομάζεται ενδιάμεση χρηματοδότηση (mezzanine financing) και αποτελούν χρήματα επέκτασης για μια πρόσφατα κερδοφόρα επιχείρηση.

Εξοδος του επενδυτή επιχειρηματικών κεφαλαίων: Τα Venture Capital μπορούν να εξέλθουν από μια δευτερεύουσα πώληση ή μια ΑΔΠ ή μια εξαγορά. Τα επιχειρηματικά κεφάλαια σε πρώιμο στάδιο ενδέχεται να εξέλθουν σε μεταγενέστερες φάσεις όταν νέοι επενδυτές αγοράζουν τις μετοχές υφιστάμενων επενδυτών.

Η χρηματοδότηση γεφυρών είναι όταν μια νεοφυής επιχείρηση αναζητά χρηματοδότηση μεταξύ πλήρων γύρων VC. Στόχος είναι η συγκέντρωση μικρότερου χρηματικού ποσού αντί για πλήρη γύρο και συνήθως συμμετέχουν οι υπάρχοντες επενδυτές.

Μεταξύ του πρώτου και του τέταρτου γύρου, οι εταιρείες που υποστηρίζονται από επιχειρηματικά κεφάλαια μπορούν επίσης να επιδιώξουν να αποκτήσουν επιχειρηματικά χρέη.

Τα επιχειρηματικά κεφάλαια συνδέονται, επίσης με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται ως μέτρο σύγκρισης της καινοτομίας εντός ενός οικονομικού τομέα. Κάθε χρόνο, δημιουργούνται σχεδόν 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις στις ΗΠΑ και 600-800 λαμβάνουν χρηματοδότηση με επιχειρηματικά κεφάλαια. Σύμφωνα με την Εθνική Ένωση Εταιρειών Επιχειρηματικού Κεφαλαίου, το 11% των θέσεων εργασίας του ιδιωτικού τομέα προέρχονται από εταιρείες που υποστηρίζονται από επιχειρηματικά κεφάλαια και τα έσοδα που προέρχονται από επιχειρηματικά κεφάλαια αντιπροσωπεύουν το 21% του ΑΕΠ των ΗΠΑ.

3.6 Χρηματιστηριακή Αγορά

Οι επιχειρήσεις για να μπορέσουν να βελτιωθούν χρειάζονται μια πιο φτηνή χρηματοδότηση και για τον σκοπό αυτό, είναι καλό να χρησιμοποιούν τις εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης και τους μηχανισμούς ανάπτυξης, έτσι ώστε να διασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητα και τη λειτουργία τους με αξιώσεις μέσα στο πολύ ανταγωνιστικό περιβάλλον. Εξίσου σημαντικό είναι να αποφέρει καρπούς η προσπάθεια που γίνεται για να προσελκύσουμε ως χώρα θεσμικούς και στρατηγικούς επενδυτές από το εξωτερικό, με όσα οφέλη κάτι τέτοιο συνεπάγεται για την οικονομία μας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι μεταξύ των μηχανισμών που διευκολύνουν την άντληση κεφαλαίων προς χρηματοδότηση των αναπτυξιακών σχεδίων των εταιρειών εντάσσονται τα Χρηματιστήρια. Τα Χρηματιστήρια, ως οργανωμένες αγορές που συγκεντρώνουν τους βασικούς επενδυτικούς συντελεστές συνιστούν ένα βασικότατο μοχλό ανάπτυξης των επιχειρήσεων και της οικονομίας συνολικά και αποτελεί ένα μηχανισμό που συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη. Ακόμη, τα Χρηματιστήρια έχουν κάποια βασικά θεμελιώδη χαρακτηριστικά, τα οποία λαμβάνονται πολύ σοβαρά υπόψη από τους διεθνείς επενδυτές. Έτσι, πέραν της επαρκούς πληροφόρησης και διαφάνειας και της ύπαρξης διαμορφούμενης τιμής βάσει της προσφοράς και ζήτησης στην αγορά, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι παρέχεται μέσω αυτών η ευχέρεια για άμεση είσοδο και έξοδο από την αγορά, μέσα σε ικανοποιητικά επίπεδα ρευστότητας. Το γεγονός αυτό από μόνο του είναι ένας βασικότατος παράγοντας που λαμβάνεται υπόψη από τους θεσμικούς επενδυτές διεθνώς, για να επιλέξουν μία χώρα, προς επένδυση σε εταιρείες της.

Στην Κύπρο, όπου οι επιχειρήσεις πλέον λειτουργούν μέσα στο ευρύτερο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και απορροφούν τους κραδασμούς των διάφορων νέων εξελίξεων, θα πρέπει να αξιοποιηθεί η χρηματιστηριακή αγορά, στην προσπάθεια ανάπτυξης και εξασφάλισης της αναγκαίας χρηματοδότησης των νέων σχεδιασμών. Η όποια στρατηγική για να μετατραπεί η Κύπρος σε περιφερειακό χρηματοοικονομικό κέντρο μπορεί να μετουσιωθεί σε πράξη, μόνον εάν η χώρα διαθέτει ένα ανεπτυγμένο Χρηματιστήριο, που θα επιτελεί καθοριστικά το ρόλο του σ' αυτήν την προσπάθεια.

Το Χρηματιστήριο Κύπρου κατά τα τελευταία χρόνια, μέσα από συντονισμένες και στοχευμένες προσπάθειες, έχει προχωρήσει στη διεύρυνση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών του, ώστε να συμβάλει προς την κατεύθυνση που προαναφέρεται. Συνεπώς, προχώρησε στην υλοποίηση μίας σειράς πρωτοβουλιών του, ώστε να υποβοηθήσει την άντληση κεφαλαίων μέσω της αγοράς και για την ανάπτυξη της οικονομίας ευρύτερα, ανταποκρινόμενο σε διαφορετικές ανάγκες στην αγορά.

Στα πλαίσια αυτά προχώρησε μεταξύ άλλων στην κατηγοριοποίηση των εισηγμένων αξιών του σε αγορές, που διαφοροποιούνται βάσει αριθμού ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων. Συστάθηκε η Αγορά Μεγάλων Έργων στην οποία μπορούν να εισαχθούν νεοσύστατες εταιρείες, οι οποίες θα προωθήσουν την εκτέλεση, μέσω λήψης της αναγκαίας χρηματοδότησης, μεγάλων αναπτυξιακών έργων στον τόπο μας.

Τέθηκε επίσης πρόσφατα σε λειτουργία η Νεοαναπτυσσόμενων Εταιρειών Αγορά (NEA) του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ). Αυτή προσφέρει μία ουσιαστική ευκαιρία σε επιχειρήσεις, κυρίως μικρομεσαίου μεγέθους, για να ενταχθούν στο ΧΑΚ και να αναπτυχθούν περαιτέρω, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το Χρηματιστήριο.

Με την εισαγωγή τους στο Χρηματιστήριο, πρόσθετα της ύπαρξης τιμής βάσει προσφοράς και ζήτησης για τους τίτλους των εισηγμένων εταιρειών και της δυνατότητας άντλησης κεφαλαίων, παρέχεται και η ευχέρεια για να υποθηκεύονται μετοχές σε πιστωτικά ιδρύματα προς λήψη δανεισμού, που ενδεχόμενα να απαιτείται για την υλοποίηση αναπτυξιακών επενδύσεων.

Επίσης οι εταιρείες έχουν την ευχέρεια μέσω του ΧΑΚ για να προχωρήσουν στην έκδοση εταιρικών χρεογράφων, χωρίς κατ' ανάγκη να προχωρήσουν ταυτόχρονα στην εισαγωγή του μετοχικού κεφαλαίου τους στο ΧΑΚ. Η έκδοση χρεογράφων συνιστά μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης των εταιρειών η οποία διεθνώς καθίσταται πλέον ως ολοένα πιο ελκυστική μορφή άντλησης χρηματοδότησης αλλά και επένδυσης και συνεπώς οι εταιρείες είναι χρήσιμο να εξετάζουν και την επιλογή αυτή.

Πρόσθετα, θα πρέπει την Αγορά των χρεογράφων μέσω της έκδοσης χρεογράφων να αξιοποιήσουν κι άλλοι Οργανισμοί όπως Ημικρατικοί Οργανισμοί, Δήμοι, κ.α. οι οποίοι επίσης περιοδικά αναζητούν χρηματοδότηση. Επιπρόσθετα,

μέσω της έκδοσης χρεογράφων σε Ευρώ από εταιρείες του εξωτερικού προερχόμενες από χώρες με διαφορετικό νόμισμα, αυτές μπορούν να επωφεληθούν από το γεγονός ότι η Κύπρος είναι μέλος της Ευρωζώνης και συνεπώς τους δίνεται η ευχέρεια ώστε να αποκτήσουν τα Χρεόγραφα τους, με την αναγκαία αναγνωρισιμότητα και εμπορευσιμότητα και από Ευρωπαϊκούς θεσμικούς επενδυτές. Λαμβάνοντας υπόψη τη δραστηριοποίηση στο ΧΑΚ μελών εξ' αποστάσεως αλλά και διεθνών Οργανισμών παροχής Υπηρεσιών Θεματοφυλακής ΧΑΚ, οι εταιρείες του εξωτερικού έχουν συνεπώς την ευχέρεια για να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η εισαγωγή χρεογράφων τους στο ΧΑΚ.

Ταυτόχρονα το Χρηματιστήριο προχωράει με τις απαιτούμενες διαδικασίες για διευκόλυνση εταιρειών του εξωτερικού προς εισαγωγή τίτλων τους, μέσω παραστατικών πιστοποιητικών μετοχών, τα γνωστά ως GDR's.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι κατόπιν εντατικών προσπαθειών για αύξηση της αναγνωσιμότητας του σε διεθνές επίπεδο, το ΧΑΚ αναβαθμίστηκε από τους FTSE στην κατηγοριοποίηση χωρών (FTSE Global Index Series) και συγκεκριμένα στην κατηγορία Frontier Markets.

Το Χρηματιστήριο μετά από σχετικές πρωτοβουλίες του, έτυχε αναγνώρισης και ως Recognised Investment Exchange από το Revenue and Customs Dept. του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς κι από τον Οργανισμό Federal Financial Markets Services (FFMS) of Russia. Τονίζεται ότι κι αυτή η αναγνώριση, προσδίδει στο ΧΑΚ ακόμη πιο αυξημένο κύρος.

Όλες οι πιο πάνω πρωτοβουλίες του ΧΑΚ για την παροχή ενός διευρυμένου φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών, γίνονται μέσα σε ένα πλαίσιο ευελιξίας, χαμηλού κόστους και περιορισμού τυχόν γραφειοκρατιών εργασιών, ώστε οι συντελεστές της αγοράς να επωφελούνται ανάλογα και να αξιοποιούν τα προσφερόμενα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χρηματιστηριακής αγοράς.

Όπως προαναφέρθηκε η χρηματιστηριακή αγορά της Κύπρου θα πρέπει να διαθέτει την κατάλληλη – επαρκή ρευστότητα. Στην κατεύθυνση αυτή το Χρηματιστήριο έχει προχωρήσει στην ετοιμασία του σχετικού πλαισίου για τη λειτουργία του Ειδικού Διαπραγματευτή (market maker), του θεσμού του δανεισμού αξιών, ενώ επίσης προωθεί το θεσμό των παραγώγων προϊόντων. Τέτοια εργαλεία που χρησιμοποιούνται για σκοπούς αύξησης της ρευστότητας ή /και για αντιστάθμιση κινδύνου που ισχύουν διεθνώς στα αναπτυγμένα Χρηματιστήρια, είναι

θεσμοί οι οποίοι θα πρέπει να προχωρήσουν και στην Κύπρο για εφαρμογή, ώστε η χρηματιστηριακή αγορά μας να μην υπολείπεται έναντι των αναπτυγμένων χρηματιστηριακών αγορών διεθνώς. Η καθυστέρηση στην εισαγωγή αυτών των θεσμών πλήττει την αναπτυξιακή προσπάθεια όλων, δεν βοηθά στη συγκέντρωση της ρευστότητας στην οικονομία (μία ρευστότητα που όταν φεύγει δεν επανέρχεται) και καταδικάζει την ευρύτερη Κυπριακή κεφαλαιαγορά σε μααρασμό.

Συμπερασματικά, το Χρηματιστήριο θα πρέπει να υποβοηθείται στις προσπάθειες του αυτές και να τυγχάνει τις αναγκαίας στήριξης των αρμόδιων Αρχών, ώστε να εισάγονται στην Κύπρο νέοι θεσμοί χωρίς καθυστερήσεις και για να μπορεί να ανταποκρίνεται ο Οργανισμός με επάρκεια, στις νέες συνθήκες και απαιτήσεις των αγορών. Το Χρηματιστήριο θα πρέπει να τύχει στήριξης στις προσπάθειες του, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της Κύπρου ευρύτερα και θα πρέπει πρόσθετα να αναγνωριστεί πλήρως ότι η προσπάθεια για ανάπτυξη της Κύπρου ως περιφερειακού χρηματοοικονομικού κέντρου, υποστηρίζεται πρώτιστα μέσω και της διασφάλισης της ανάπτυξης του Χρηματιστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΡΑΤΙΚΗΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016

Στις 16 Ιουνίου 2016 η Ελληνική Βουλή ψήφισε ομόφωνα τον Αναπτυξιακό Νόμο Ν.4399/2016, προερχόμενο από το Υπουργείο Οικονομίας. Ο Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016 είχε ως όνομα «Θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας» και με βασικό σκοπό τη προώθηση πάνω από 11 δις. € επενδύσεων έως και το 2023, δίνοντας σημαντικά κίνητρα στον ιδιωτικό κλάδο με στόχο:

- Την εξωστρέφεια και την καινοτομία,
- Τη ίδρυση αρκετών θέσεων εργασίας,
- Την ορθή αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας ώστε να μειωθεί αισθητά το Brain drain,
- Την δημιουργία προϊόντων με αυξημένη προστιθέμενη αξία,
- Τη αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό,
- Την σωστή εξειδίκευση,
- Την προώθηση συνεταιρισμών και συνεργασιών με στόχο τη υποστήριξη της οικονομίας,
- Την προώθηση των συγχωνεύσεων,
- Τις τομές και παρεμβάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα για την ενίσχυση της υγιούς και στοχευόμενης επιχειρηματικότητας με ειδική έμφαση στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα,
- Την εκβιομηχάνιση της χώρας,

•Την εξάλειψη του οικολογικού αντίκτυπου.

Ο αναπτυξιακός νόμος Ν.4399/2016 δημιουργεί το πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο στηρίζονται οι κρατικές ενισχύσεις. Βασικό στοιχείο του νόμου αποτελεί ο Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός 651/2014 της Ε.Ε. (L 187/1 26-6-2014), διασφαλίζοντας έτσι την εκ των προτέρων συμβατότητα με τους κανόνες και κανονισμούς κρατικών ενισχύσεων της Ε.Ε (Deloitte, 2016).Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες, οι οποίες μπορούν να λάβουν κάποια ενίσχυση από τον Αναπτυξιακό Νόμο Ν.4399/2016.

Μια κατηγορία είναι οι ενισχύσεις για την βελτίωση του μηχανολογικού εξοπλισμού. Δικαιούχοι σε αυτή την κατηγορία είναι όλες οι μορφές εταιρειών, οι οποίες περιγράφονται στις γενικές διατάξεις του νόμου. Ακόμη, σε αυτή την κατηγορία χρηματοδοτούνται μια σειρά από συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι η εγκατάσταση νέων μηχανημάτων, μισθώματα νέων μηχανημάτων με την υποχρέωση ότι αυτά θα περιέλθουν στην κυριότητα του μισθωτή κατά τη λήξη της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης και η αγορά μεταφορικών μέσων με σκοπό την διευκόλυνση της μεταφοράς εντός του χώρου της εταιρείας. Στην συνέχεια, ακολουθείτε ένας συγκεκριμένος τρόπος ελέγχου αυτών των δαπανών, ώστε να αξιολογηθεί η χρηματοδότηση τους. Τα επενδυτικά σχέδια αξιολογούνται με τη μέθοδο της άμεσης αξιολόγησης. Στα επενδυτικά σχέδια θα διενεργείται διοικητικός έλεγχος, ενώ για το 20% των εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων θα λαμβάνουν χώρα επιτόπιοι έλεγχοι επί τυχαίου δείγματος.

Επίσης, ο παρόν αναπτυξιακός νόμος δίδει σημαντικές ενισχύσεις και για την υποστήριξη της γενικής επιχειρηματικότητας. Και σε αυτή την κατηγορία μπορούν να συμμετέχει κάθε μορφής επιχείρηση. Οι δαπάνες, οι οποίες μπορούν να χρηματοδοτηθούν περιλαμβάνουν τις δαπάνες σε ενσώματα αλλά και ασώματα στοιχεία ενεργητικού, τα μισθολογικά έξοδα των δυνητικών θέσεων εργασίας που θα προκύψουν σαν αποτέλεσμα της επένδυσης για χρονικό διάστημα 2 χρόνων, γενικότερες συμβουλευτικές υπηρεσίες, δαπάνες για μέτρα ενεργειακής απόδοσης, δαπάνες για τη συμπαραγωγή ενέργειας υψηλής απόδοσης από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και δαπάνες για την εγκατάσταση αποδοτικών συστημάτων τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης. Τα είδη των ενισχύσεων αναφέρονται σε φορολογικές απαλλαγές, επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης και επιδότησης του κόστους της απασχόλησης και μέχρι το ανώτατο όριο ενίσχυσης κάθε κατηγορίας δαπανών. Ακόμη, χρηματική επιχορήγηση προωθείται μόνο σε ειδικές κατηγορίες επιχειρήσεων

και ορίζεται στο 70% της ανώτατης επιτρεπόμενης έντασης ενίσχυσης κάθε επιλέξιμης κατηγορίας δαπανών (Deloitte, 2016).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με αυτό τον νόμο διατίθενται και μια σειρά από επιχορηγήσεις και για νέες ανεξάρτητες ΜμΕ. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν μέχρι και πριν 7 έτη από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης της ένταξης στον νόμο. Οι δαπάνες, οι οποίες φαίνεται να επιδοτούνται σε αυτή την κατηγορία, είναι όμοιες με αυτές των προηγούμενων κατηγοριών, όπως είναι οι επενδύσεις σε ασώματα και ενσώματα στοιχεία του ενεργητικού αλλά και σημαντική επιδότηση της απασχόλησης που θα δημιουργηθεί λόγω των επενδύσεων. Επιπλέον, τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται είναι και αυτά όμοια με τις προηγούμενες κατηγορίες.

Μια άλλη σημαντική κατηγορία επιχειρήσεων που μπορούν να ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο Ν.4399/2016 είναι και οι καινοτομικές ΜμΕ. Αυτές οι εταιρείες αναφέρονται σε οντότητες, οι οποίες θα υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια που στοχεύουν στην ανάπτυξη τεχνολογίας και της παροχής υπηρεσιών, την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων ή στην εισαγωγή διαδικαστικών ή οργανωτικών καινοτομιών. Οι δαπάνες που επιδοτούνται είναι όμοιες με τις παραπάνω, ενώ και τα είδη ενίσχυσης είναι τα ίδια που αναφέρονται και στις προηγούμενες κατηγορίες, με τον έλεγχο να πραγματοποιείται με την μέθοδο της συγκριτικής αξιολόγησης αλλά και με τον επιτόπιο έλεγχο.

Σημαντικό κομμάτι του Αναπτυξιακού Νόμου είναι και οι επιδοτήσεις που δίνονται στις Συνέργειες και τις Δικτυώσεις. Σε αυτές εντάσσονται οι επιχειρηματικές συστάδες στις οποίες συμμετέχουν τουλάχιστον έξι επιχειρήσεις για επενδυτικά σχέδια που πρόκειται να υλοποιηθούν στην Περιφέρεια Αττικής ή στο Νομό Θεσσαλονίκης και τουλάχιστον τέσσερις επιχειρήσεις για επενδυτικά σχέδια που πρόκειται να υλοποιηθούν στους λοιπούς νομούς της επικράτειας, οι οποίες διευθύνονται και συντονίζονται από φορέα διαχείρισης με νομική προσωπικότητα. Στις συστάδες μπορούν να πάρουν μέρος διάφοροι φορείς, όπως πανεπιστήμια, δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί έρευνας και ανάπτυξης καθώς και ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ. Αιτήσεις υπαγωγής στις διατάξεις του παρόντος καθεστώτος μπορεί να υποβληθούν από το φορέα διαχείρισης υφιστάμενων ή υπό σύσταση επιχειρηματικών συστάδων και όχι από μεμονωμένα ή εν δυνάμει μέλη της. Τα επιλέξιμα επενδυτικά σχέδια πρέπει να περιλαμβάνουν κοινές δράσεις συναφείς των κύριων δραστηριοτήτων των

επιχειρήσεων και φορέων που απαρτίζουν τις επιχειρηματικές συστάδες, ενώ κατ' εξαίρεση μπορούν να υπαχθούν και άλλα επενδυτικά σχέδια, όπως είναι οι νομικές και λογιστικές δραστηριότητες, οι δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης, οι αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών, οι τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις και η διαφήμιση και έρευνα αγοράς. Οι δαπάνες είναι και πάλι όμοιες με τις παραπάνω κατηγορίες. Επίσης, οι επιχειρηματικές συστάδες που αποτελούνται από ΜμΕ, ενισχύονται με τις ενισχύσεις της φορολογικής απαλλαγής, της επιχορήγησης, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, μέχρι του ανώτατου ορίου ενισχύσεων κάθε κατηγορίας δαπανών. Στις επιχειρηματικές συστάδες, στις οποίες περιλαμβάνεται τουλάχιστον μία μεγάλη επιχείρηση με ποσοστό συμμετοχής μεγαλύτερο του 50%, παρέχονται τα κίνητρα της φορολογικής απαλλαγής, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, μέχρι του ανώτατου ορίου ενισχύσεων κάθε κατηγορίας δαπανών. Η ενίσχυση χορηγείται αποκλειστικά στους φορείς που διαχειρίζονται τις επιχειρηματικές συστάδες (Deloitte, 2016).

Μια ακόμη κατηγορία επιχειρήσεων που εντάσσονται στον παραπάνω αναπτυξιακό νόμο είναι και οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και ταμεία συμμετοχών. Στο σημείο αυτό περιλαμβάνονται οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επιχειρηματικού κινδύνου, κατά την έννοια των ορισμών της παρ. 34 του άρθρου 2 Γ.Α.Κ., οι οποίοι επενδύουν μέσω νέων χρηματοδοτικών εργαλείων, στην ενίσχυση των ΜμΕ. Τα Ταμεία Συμμετοχών θα έχουν τη νομική μορφή οργανισμού εναλλακτικών επενδύσεων του Ν. 4209/2013 και θα επιδιώκουν τη δημιουργία νέων και τη μεγέθυνση υφισταμένων επιχειρήσεων, ιδίως εκείνων οι οποίες δίνουν έμφαση στη καινοτομία και στην απασχόληση, έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό και παρουσιάζουν δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης, την αναδιάρθρωση βιώσιμων επιχειρήσεων, την ανάπτυξη της αγοράς κεφαλαίων για ΜΜΕ και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και όσων απασχολούν από 250 έως 500 εργαζόμενους. Τα είδη της ενίσχυσης είναι αρκετά σημαντικά σε αυτή την κατηγορία και αναφέρονται σε ίδια κεφάλαια ή οιονεί ίδια κεφάλαια ή επενδυτική χορηγία για την παροχή επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου άμεσα ή έμμεσα σε επιλέξιμες επιχειρήσεις και δάνεια για την παροχή επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου άμεσα ή έμμεσα σε

επιλέξιμες επιχειρήσεις. Για τις επιλέξιμες επιχειρήσεις, η χρηματοδότηση του επιχειρηματικού κινδύνου θα παρέχεται σε επιλέξιμες ΜΜΕ μέσω επενδύσεων ιδίων ή οιονεί ιδίων κεφαλαίων, δανείων ή συνδυασμού αυτών και θα επιδιώκουν τη μόχλευση των κεφαλαίων τους με περαιτέρω επενδυτική συμμετοχή, με απώτερο στόχο το μέγιστο αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Τέλος, Η διαχείριση των ταμείων μπορεί να ανατίθεται σε ανώνυμες εταιρίες διαχείρισης οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων. Η επιλογή των διαχειριστών, το ύψος αμοιβής τους, το επίπεδο μόχλευσης, ο έλεγχος, η διάρκεια και ο τρόπος λειτουργίας τους αποτελούν αντικείμενο των Ταμείων Συμμετοχών.

Επιπρόσθετα, δίδονται σημαντικές ενισχύσεις από τον Αναπτυξιακό Νόμο Ν.4399/2016 προς τα ολοκληρωμένα χωρικά και κλαδικά σχέδια. Σε αυτά εντάσσονται επιχειρήσεις και επιχειρηματικές συστάδες οι οποίες συμμετέχουν σε κλαδικά ή τοπικά παραγωγικά συστήματα ή σε επιμέρους παραγωγικές αλυσίδες αξίας. Τα ανωτέρω συστήματα ή αλυσίδες αξίας δύνανται να αναπτύσσονται σε περιφερειακό ή διαπεριφερειακό επίπεδο. Τουλάχιστον 8 επιχειρήσεις υποχρεούνται να συμμετέχουν σε κάθε επενδυτικό σχέδιο, όπως επίσης και οργανισμοί έρευνας και διάδοσης γνώσεων, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλοι συναφείς οικονομικοί παράγοντες. Οι προτάσεις υποβάλλονται από επενδυτικά σχήματα με τη μορφή ολοκληρωμένων επενδυτικών προγραμμάτων, στα οποία περιλαμβάνονται και τα μεμονωμένα επενδυτικά σχέδια των επιχειρήσεων και των επιχειρηματικών συστάδων. Τα ολοκληρωμένα επενδυτικά προγράμματα ορίζονται ως το συνολικό πλαίσιο δράσεων με ολοκληρωμένη χωρική ή/και κλαδική πρόταση ανάπτυξης με πολλαπλασιαστικά οφέλη. Οι ενισχύσεις που παρέχονται σε αυτή την κατηγορία είναι αρκετά σημαντικές. Στα μεμονωμένα επενδυτικά σχέδια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων παρέχεται φορολογική απαλλαγή, επιχορήγηση, επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης και επιδότηση κόστους δημιουργούμενης απασχόλησης, μέχρι του ανώτατου ορίου ενισχύσεων κάθε κατηγορίας δαπανών. Οι μεγάλες επιχειρήσεις δεν ενισχύονται με το κίνητρο της επιχορήγησης. Οι επιχειρηματικές συστάδες που αποτελούνται από ΜΜΕ, ενισχύονται με τις ενισχύσεις της φορολογικής απαλλαγής, της επιχορήγησης, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, μέχρι του ανώτατου ορίου ενισχύσεων κάθε κατηγορίας δαπανών. Στις επιχειρηματικές συστάδες, στις οποίες περιλαμβάνεται τουλάχιστον μία μεγάλη

επιχείρηση με ποσοστό συμμετοχής μεγαλύτερο του 50%, παρέχονται τα κίνητρα της φορολογικής απαλλαγής, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, μέχρι του ανώτατου ορίου ενισχύσεων κάθε κατηγορίας δαπανών.

Τέλος, μια τελευταία κατηγορία είναι οι επενδύσεις μείζονος μεγέθους. Όλες οι νομικές μορφές επιχειρήσεων που αναφέρονται στους κοινούς κανόνες δικαίου, οι οποίες θα υλοποιήσουν οποιοδήποτε επιλέξιμο είδος επενδυτικού σχεδίου, σύμφωνα με δύο βασικά κριτήρια. Πρώτον, ο συνολικός επιλέξιμος προϋπολογισμός του επενδυτικού σχεδίου πρέπει να υπερβαίνει τα 20 εκατ. € και δεύτερον, το επενδυτικό σχέδιο να δημιουργεί τουλάχιστον δύο θέσεις εργασίας ανά ένα εκατ. € κόστους επένδυσης. Οι δαπάνες οι οποίες χρηματοδοτούνται σε αυτή την κατηγορία είναι όμοιες με τις προαναφερθείσες δαπάνες των πρώτων κατηγοριών. Επίσης, τα είδη ενίσχυσης που δίνονται είναι άκρως σημαντικά. Καταρχάς, πραγματοποιείται σταθεροποίηση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων για 12 έτη από την ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου. Εναλλακτικά, ο φορέας της επένδυσης μπορεί να κάνει χρήση της φορολογικής απαλλαγής με ποσοστό ενίσχυσης 10% του ενισχυόμενου κόστους της επένδυσης ανεξαρτήτως του μεγέθους της επιχείρησης και έως του ποσού των 5 εκ. €. Οι φορείς των υπαγόμενων στο παρόν καθεστώς επενδυτικών σχεδίων μπορούν να κάνουν χρήση της διαδικασίας ταχείας αδειοδότησης μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στρατηγικών Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 22 του Ν. 3894/2010 χωρίς τις προβλεπόμενες στο νόμο αυτό διαδικασίες υπαγωγής (Deloitte, 2016).

Υπάρχουν διάφορες μορφές με τις οποίες μπορούν να επιδοθούν οι κρατικές ενισχύσεις του Αναπτυξιακού Νόμου και είναι η φορολογική απαλλαγή, η επιχορήγηση, η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης και η επιδότηση μισθολογικού κόστους.

Όσον αφορά την φορολογική απαλλαγή, το δικαίωμα της φορολογικής απαλλαγής θεμελιώνεται με τον έλεγχο και πιστοποίηση της υλοποίησης του 50% του κόστους του επενδυτικού σχεδίου και με την προϋπόθεση της προηγούμενης κάλυψης του συνόλου της ίδιας συμμετοχής από τον δικαιούχο. Ο δικαιούχος μπορεί να αξιοποιήσει το σύνολο της φορολογικής απαλλαγής εντός δεκαπέντε φορολογικών ετών από το έτος θεμελίωσης του δικαιώματος με τους ακόλουθους περιορισμούς:

- Το ετήσιο ποσό φορολογικής απαλλαγής να μην υπερβαίνει το 20% του συνολικού εγκεκριμένου ποσού της φορολογικής απαλλαγής, με εξαίρεση την περίπτωση της μη πλήρους αξιοποίησης του κατά τα προηγούμενα φορολογικά έτη λόγω έλλειψης επαρκών κερδών. Στην περίπτωση αυτή τυχόν εναπομείναν ποσό ενίσχυσης από προηγούμενα φορολογικά έτη προστίθεται στο ως άνω υπολογιζόμενο μέγιστο ετήσιο ποσό ενίσχυσης.

- Το ετήσιο ποσό φορολογικής απαλλαγής να μην υπερβαίνει το 50% του συνολικού εγκεκριμένου ποσού της φορολογικής απαλλαγής, μέχρι το φορολογικό έτος της έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Το ποσό της φορολογικής απαλλαγής για το τμήμα του εξοπλισμού που αποκτάται με χρηματοδοτική μίσθωση, προσδιορίζεται για κάθε φορολογικό έτος ως ποσοστό επί του τμήματος της αξίας κτήσης του εξοπλισμού, το οποίο εμπεριέχεται στα μισθώματα που καταβλήθηκαν μέχρι τη λήξη του φορολογικού έτους. Το ετήσιο αναλωθέν ποσό της φορολογικής απαλλαγής εμφανίζεται σε ειδικό αποθεματικό και αντίστοιχο λογαριασμό στα βιβλία της επιχείρησης, που σχηματίζεται από το φόρο εισοδήματος, ο οποίος δεν καταβλήθηκε λόγω της παρεχόμενης φορολογικής απαλλαγής.

Από την πλευρά της επιχορήγησης, ο ωφελούμενος μπορεί να λάβει το 50% της συνολικής εγκεκριμένης επιχορήγησης, μετά την πιστοποίηση από το αρμόδιο όργανο ελέγχου της υλοποίησης του 50% του συνολικού κόστους του επενδυτικού σχεδίου, και με την προϋπόθεση της προηγούμενης κάλυψης από την επιχείρηση του συνόλου της ίδιας συμμετοχής. Το υπόλοιπο τμήμα του 50% της επιχορήγησης προσφέρεται μετά την τελική απόφαση ολοκλήρωσης και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Τα χρηματικά ποσά της επιχορήγησης δεν αφαιρούνται από την αξία των επενδυτικών δαπανών προκειμένου να γίνει προσδιορισμός των φορολογητέων κερδών. Επίσης, η επιχορήγηση προσφέρεται μέσω ηλεκτρονικής πληρωμής σε τραπεζικό λογαριασμό του φορέα του επενδυτικού σχεδίου και δεν επιτρέπεται η εκχώρησή της σε τρίτους, εκτός από την περίπτωση εκχώρησης της επιχορήγησης σε Τραπεζικά Ιδρύματα για την παροχή ισόποσου βραχυπρόθεσμου δανείου που χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου.

Ως προς την επιδότηση της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η καταβολή της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης γίνεται ύστερα από την πιστοποίηση από το

αρμόδιο όργανο, το οποίο θα έχει πραγματοποιήσει τους απαραίτητους ελέγχους της εγκατάστασης στη μονάδα του συνόλου του μισθωμένου εξοπλισμού σύμφωνα με τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Η επιδότηση προσφέρεται στον ωφελούμενο κάθε εξάμηνο και μετά την εκάστοτε πληρωμή των δόσεων του μισθώματος εκ μέρους του φορέα της επένδυσης. Το ποσό που καταβάλλεται υπολογίζεται επί της αξίας απόκτησης του εξοπλισμού, το οποίο εμπεριέχεται στις καταβαλλόμενες δόσεις, σύμφωνα με τα εγκεκριμένα ποσοστά ενισχύσεων και με τον περιορισμό της μη υπέρβασης της καταβολής του εξήντα τοις εκατό (60%) του εγκεκριμένου ποσού μέχρι την έκδοση της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας του επενδυτικού σχεδίου. Είναι δυνατή η προεξόφληση των δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης από τον δικαιούχο μόνο για τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες της σύμβασης μίσθωσης, όπως αυτή έχει εγκριθεί από την αρμόδια υπηρεσία. Τα ποσά της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν αφαιρούνται από την αξία των επενδυτικών δαπανών προκειμένου να γίνει προσδιορισμός των φορολογητέων κερδών (Deloitte, 2016).

Τέλος, η επιδότηση του μισθολογικού κόστους πραγματοποιείται μετά την πιστοποίηση από το αρμόδιο όργανο και τους εκάστοτε ελέγχους για την ορθή δημιουργία των θέσεων εργασίας που προέκυψαν από τις επενδύσεις. Και σε αυτή την περίπτωση, οι επιδοτήσεις προσφέρονται στον ωφελούμενο κάθε εξάμηνο και μετά την εκάστοτε πληρωμή του μισθολογικού κόστους εκ μέρους του δικαιούχου, με τον περιορισμό της μη υπέρβασης της καταβολής του 60% του εγκεκριμένου ποσού μέχρι την έκδοση της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης.

4.2 Προγράμματα ΕΣΠΑ

Η χρηματοδότηση μέσω των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων ΕΣΠΑ φαίνεται, τα τελευταία χρόνια, να αποτελεί ένα πολύ ωφέλιμο τρόπο άντλησης κεφαλαίων για τις επιχειρήσεις κάθε μεγέθους.

Τα επιδοτούμενα προγράμματα ΕΣΠΑ αποτελούν κεφάλαια προερχόμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τις επιχειρήσεις, με τα οφέλη της παρούσας χρηματοδότησης να είναι αρκετά, άμεσα ή έμμεσα.

Οι μεταβολές σε κάθε τομέα είναι συνεχείς και απότομες και έτσι, η κάθε επιχείρηση θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα για να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις σε υποδομές και τεχνογνωσία. Η συμμετοχή μιας επιχείρησης σε κάποιο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, σημαίνει ότι θα πραγματοποιήσει συγκεκριμένες δαπάνες και τμήμα του κόστους θα επιστραφεί στην επιχείρηση με τη μορφή επιδότησης. Πιο συγκεκριμένα, οι δαπάνες αυτές αφορούν σε κτιριακές εργασίες, παραγωγικό εξοπλισμό, εξοπλισμό ΤΠΕ & Software, τεχνογνωσία, προβολή – προώθηση, συμμετοχή σε εκθέσεις, πιστοποιήσεις προϊόντων – υπηρεσιών. Πολλές επιχειρήσεις είναι διστακτικές να δαπανήσουν ένα ποσό για τον εκσυγχρονισμό τους, αν όμως το ποσό είναι επιδοτούμενο τότε το κίνητρο είναι ισχυρότερο και οι επιχειρήσεις είναι πιο δεκτικές να επενδύσουν και να προβούν σε επιχειρηματικά «ανοίγματα».

Το επενδυτικό πλάνο της επιχείρησης έχει χρονοδιάγραμμα, τα προγράμματα ΕΣΠΑ μπορούν να υλοποιηθούν σε βάθος χρόνου σε διάστημα 12 μηνών, 24 μηνών ή και σε μεγαλύτερο διάστημα. Το ΕΣΠΑ ορίζει αιτήματα πληρωμής, δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να υλοποιήσει μέρος των δαπανών, να καταβληθεί η πρώτη και η δεύτερη δόση της χρηματοδότησης και στη συνέχεια να επενδύσει τα χρήματα για την ολοκλήρωση της επένδυσης. Ωστόσο, στην περίπτωση που η επιχείρηση έχει περιορισμένη ρευστότητα, το ΕΣΠΑ έχει δημιουργήσει τον Ανοιχτό Καταπιστευτικό Λογαριασμό - Escrow Account. Μέσω του Escrow Account μπορεί να πληρωθεί ο προμηθευτής απευθείας μέσω του ΕΣΠΑ. Τα χρήματα, δηλαδή, δεν πιστώνονται στη Δικαιούχο - Επιχείρηση, αλλά απευθείας στους προμηθευτές. Ακόμα, υπάρχει η δυνατότητα χορήγησης προκαταβολής με την προσκόμιση ισόποσης εγγυητικής από αναγνωρισμένο ίδρυμα. Η εγγυητική επιστολή προκαταβολής δύναται να απομειώνεται σταδιακά με βάση ισόποσο συμψηφισμό της με αναλογούσα σε πραγματοποιηθείσες και πιστοποιηθείσες δαπάνες του έργου δημόσια χρηματοδότηση.

Η επιχείρηση μέσω ΕΣΠΑ μπορεί να δημιουργήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ή να ενισχύσει τη θέση και τη φήμη της στην αγορά. Πέρα από το προφανές, ότι θα βγει στην αγορά με νέα προϊόντα, νέες τεχνολογίες, καλύτερη ποιότητα, μεγαλύτερη προβολή και βελτιωμένες χρηματοροές, η επιχείρηση θα έχει ενισχυθεί μέσω ευρωπαϊκού προγράμματος και αυτό είναι από μόνο του ανταγωνιστικό! Για να ενισχυθεί μια επιχείρηση σημαίνει ότι λειτουργεί νόμιμα, με όλες τις σχετικές αδειοδοτήσεις, ο εξοπλισμός που έχει αγοραστεί είναι καινούργιος, αμεταχειρίστος

και φέρει πιστοποιητικό CE και, πρωτίστως, πληροί τους κανόνες προσβασιμότητας ΑμεΑ, φυσική ή/και ηλεκτρονική πρόσβαση. Η επιχείρηση είναι αξιόπιστη απέναντι σε πελάτες, προμηθευτές, συνεργάτες και απέναντι σε όσους συνδιαλλάσσεται στο εξωτερικό, καθώς το ΕΣΠΑ είναι κοινή γλώσσα, ορολογία σε όλες τις αγορές.

Σε πολλά προγράμματα ΕΣΠΑ επιδοτείται υφιστάμενο προσωπικό, ενώ κυρίως ενθαρρύνεται η πρόσληψη νέου προσωπικού. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και όπως αναφέρθηκε στο πρόσφατο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο για το ΕΣΠΑ 2021-2027, οι επιχειρήσεις χρειάζονται ανθρώπινο δυναμικό κατάλληλα εκπαιδευμένο και διαρκώς εκπαιδευόμενο, προκειμένου να υποστηρίξουν την ανάπτυξή τους. Ο σχεδιασμός αυτός υλοποιείται στην πράξη, με πρόσκληση προϋπολογισμού 50 εκατομμυρίων ευρώ σε δημόσια συμμετοχή, που θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις όχι μόνο να επιδοτήσουν το μισθολογικό κόστος, αλλά και να εκπαιδεύσουν το προσωπικό τους στους τομείς όπου εκτιμούν ότι υπάρχει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία.

Τα ΕΣΠΑ δεν είναι σανίδα σωτηρίας είναι όμως μία μορφή ενίσχυσης που χρειάζεται η κάθε επιχείρηση. Αν μία επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις συμμετοχής, δικαιούται την επιδότηση και μπορεί με την κατάλληλη συμβουλευτική υποστήριξη να υποβάλλει τη σχετική αίτηση στήριξης. Τέλος, το ΕΣΠΑ δεν απευθύνεται μόνο σε υφιστάμενες επιχειρήσεις, αφορά και νέους επιχειρηματίες που αναζητούν ευκαιρίες χρηματοδότησης για την έναρξη δραστηριότητας.

4.2.1 Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014-2020

Τον Μάιο του 2014 ανακοινώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση η έγκριση του Ε.Σ.Π.Α 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης). Η Ε.Ε. ενέκρινε σε πολύ σύντομο διάστημα το ελληνικό σχέδιο για την προώθηση του ΕΣΠΑ και αυτό συνέβη λόγω της πολύ καλής προετοιμασίας όλων των φορέων που εμπλέκονται στην διαχείριση της χρηματοδότησης.

Η ολοκλήρωση όλων των διαδικασιών για το παρόν ΕΣΠΑ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί την πολύ γρήγορη έγκριση των υπολοίπων υποπρογραμμάτων του ΕΣΠΑ, που έχουν τοποθετηθεί ήδη στο τραπέζι των διαβουλεύσεων στις Βρυξέλλες και τα οποία θα κατατεθούν με επίσημο τρόπο έως τα μέσα του καλοκαιριού του 2014, έτσι ώστε να ξεκινήσουν το ταχύτερο δυνατόν οι προκηρύξεις των νέων δράσεων.

Έτσι, εξασφαλίζεται ότι δεν θα δημιουργηθεί το χρηματοδοτικό κενό, το οποίο προκύπτει τις περισσότερες φορές μεταξύ δύο προγραμματικών περιόδων. Το πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014-2020 θα επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων, με αποτέλεσμα να ενισχυθούν οι ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν τώρα τα μεγαλύτερα προβλήματα.

Σε αυτό το ΕΣΠΑ παρουσιάστηκαν διάφορες δράσεις, οι οποίες θα είχαν την υποστήριξη και την χρηματοδότηση από το πρόγραμμα. Τέτοιες ήταν η απασχόληση αλλά και η περαιτέρω κατάρτιση των νέων, η ενίσχυση ευπαθών κοινωνικών ομάδων, η μείωση της φτώχειας, η υποστήριξη ανέργων μέσω της επιχορήγησης του μισθολογικού κόστους προς τις επιχειρήσεις, η απασχόληση ανέργων σε προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα και η ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών.

Τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν το ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι ότι η κοινοτική συνδρομή φτάνει στο ποσό των 20 δις. €, ενώ υπάρχει η δυνατότητα να αυξηθεί κατά ακόμα 2 δις. €. Ακόμα, στο παραπάνω ποσό μπορεί να προστεθούν επιπλέον 580 εκ. € από τους πόρους του CEF και του Ταμείου Συνοχής, 230 εκ.€ από τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και 350 εκ.€ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους αγρότες.

Στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014-2020 εντάχθηκαν έξι βασικά επιχειρηματικά σχέδια, τα οποία καλύπτουν σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας. Αυτά περιλαμβάνουν την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας - της καινοτομίας και της

ανταγωνιστικότητας, στις μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, στην ενίσχυση του περιβάλλοντος και των μεταφορών, στις αλλαγές στους τομείς της απασχόλησης και της εκπαίδευσης, στην αγροτική ανάπτυξη και στην ενίσχυση της αλιείας.

Ως προς την επιχειρηματικότητα και την ανταγωνιστικότητα, φαίνεται ότι μέσα από αυτό το πρόγραμμα ενισχύεται μια σειρά από σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, όπως είναι ο τουρισμός, ο αγροδιατροφικός τομέας, τα logistics, η περιβαλλοντική βιομηχανία, ο φαρμακοβιομηχανικός κλάδος, ο τομέας της ενέργειας, οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και τέλος, ο πολιτισμός. Η συνολική ενίσχυση για αυτούς τους κλάδους ανέρχεται σε 3,64 δις. €, ποσό αξιοσημείωτο καθώς απορροφά το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής ενίσχυσης. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι η ενίσχυση των εξαγωγών, η πιστοποίηση των αγροδιατροφικών προϊόντων, η ενίσχυση νέων επιχειρήσεων από νέους και γυναίκες, η τουριστική προβολή, η εξοικονόμηση ενέργειας, η ανακύκλωση και η αξιοποίηση αποβλήτων αλλά και η καινοτομία.

Σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα, η ενίσχυση που δίνεται από το ΕΣΠΑ είναι περίπου στα 400 εκ.€. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι η ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών στους πολίτες, ο εκσυγχρονισμός του κλάδου της δικαιοσύνης, η ορθή αξιολόγηση του ανθρώπινου δυναμικού, η έγκαιρη αναδιοργάνωση των ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού, η βελτίωση των δομών φιλοξενίας και μετανάστευσης και τέλος, η αναδιάρθρωση του κλάδου της Υγείας.

Ως προς την ενίσχυση του περιβάλλοντος και των μεταφορών, η ενίσχυση που καθορίζεται για αυτούς τους κλάδους φτάνει τα 3,5 δις. €. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι η ολοκλήρωση σημαντικών οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων, το Μετρό Αθήνας και Θεσσαλονίκης, αξιοσημείωτα έργα αεροδρομίων και λιμανιών και ανάπτυξη μεθόδων διαχείρισης αποβλήτων.

Από την πλευρά της εκπαίδευσης και της απασχόλησης, η ενίσχυση που δίνεται από το πρόγραμμα ΕΣΠΑ ανέρχεται σε 1,9 δις €. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι η κατάρτιση και η βελτίωση δεξιοτήτων, διάφορα κουπόνια ανέργων, η βελτίωση των βρεφονηπιακών σταθμών, η ανανέωση του ΟΑΕΔ, δημιουργία πολιτικών απασχόλησης για νέους,

γυναίκες και μακροχρόνια άνεργους, έντονη σύνδεση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης με την αγορά εργασίας και τέλος, η μείωση της ανεργίας των νέων.

Από την πλευρά της αγροτικής ανάπτυξης, η ενίσχυση που δίδεται από το παρόν ΕΣΠΑ προς αυτούς τους τομείς ανέρχεται στο ποσό των 4,2 δις. €. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι οι ενισχύσεις για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού συστήματος, η στήριξη των παραγωγών που κατέχουν συγκριτικό πλεονέκτημα μέσω της παραγωγής κάποιου προϊόντος, τη υποστήριξη εταιρειών μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, την ενίσχυση των νέων αγροτών και την στήριξη προγραμμάτων για την δημιουργία νέων προϊόντων και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας.

Τέλος, ως προς τον τομέα της αλιείας, η ενίσχυση του προγράμματος ΕΣΠΑ προς αυτό τον κλάδο είναι περίπου 250 εκ.€. Τα είδη των ενισχύσεων που παρέχονται αναφέρονται σε συγκεκριμένες δαπάνες, όπως είναι οι ενισχύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών του κλάδου, η βελτίωση των υδατοκαλλιέργειών, η ενίσχυση της καινοτομίας στον κλάδο της αλιείας και η βελτίωση της οργάνωσης των αγορών προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

4.2.2 Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2021-2027

Μετά την λήξη του προηγούμενου ΕΣΠΑ 2014-2021, εγκρίθηκε σε πολύ σύντομο διάστημα, τον Μάιο του 2021, το νέο πρόγραμμα ΕΣΠΑ για την περίοδο 2021-2027. Αυτό το πρόγραμμα ΕΣΠΑ έχει προϋπολογισμό 26 δις €, του οποίου το ποσό είναι φανερά αυξημένο σε σχέση με το προηγούμενο. Η διαφορά του παρόντος ΕΣΠΑ με τα προηγούμενα είναι ότι πλέον δεν υπάρχουν κάποιες χρονικές διορίες για την υποβολή των σχετικών επενδυτικών σχεδίων, τα οποία επρόκειτο να ενταχθούν στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, αλλά τα χρονικά περιθώρια είναι ανοικτά και θα ενταχθούν όλα με σειρά προτεραιότητας.

Οι χρηματικοί πόροι για την περίοδο 2021-2027 ανέρχονται σε 21,1 δις. ευρώ και μπορούν να φτάσουν τα 26,7 δις. ευρώ, αυξημένοι κατά 7% συγκριτικά με το αντίστοιχο πρόγραμμα της περιόδου 2014-2020. Από το συνολικό ποσό, τα 10,8 δις. € θα χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, τα 5,6 δις. € από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, τα 3 δις. € από το Ταμείο Συνοχής, τα

1,4 δισ. € από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, τα 0,37 δισ. € από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, τα 0,8 δισ. € από τον Μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» και τα 0,1 δισ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

Το ΕΣΠΑ 2021-2027 περιλαμβάνει εννέα βασικά τομεακά προγράμματα, τα οποία εμπλουτίζουν το προηγούμενο πρόγραμμα. Σε αυτά περιλαμβάνονται η ανταγωνιστικότητα και η καινοτομία, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, το περιβάλλον και η κλιματική αλλαγή, οι μεταφορές, η ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και η απασχόληση, η πολιτική προστασία, η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση, η αλιεία και η τεχνική βοήθεια.

Υπάρχουν πέντε βασικοί στόχοι σε αυτό το πρόγραμμα, οι οποίοι οργανώνουν και τους υπό ενίσχυση τομείς.

Ο πρώτος Στόχος Πολιτικής 1 (ή αλλιώς Ψηφιακός μετασχηματισμός) επικεντρώνεται στο μετασχηματισμό του δημόσιου τομέα, στην βιομηχανία 4.0, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των εργαζομένων και στην δημιουργία μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας κάθε είδους επιχείρησης.

Ο δεύτερος Στόχος Πολιτικής 2 (ή αλλιώς της Πράσινης οικονομίας) δίνει βαρύτητα στην κυκλική οικονομία, στην πολιτική προστασία και την ορθή καταπολέμηση των φυσικών καταστροφών, στην σωστή εκμετάλλευση των υδατικών πόρων, στην μέγιστη προστασία της βιοποικιλότητας, την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την προώθηση της ηλεκτροκίνησης και στην αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας.

Ο τρίτος Στόχος Πολιτικής 3 (ή αλλιώς Υποδομές μεταφορών) αναφέρεται στις βιώσιμες και έξυπνες υποδομές μεταφορών, δηλαδή στους δρόμους, στα λιμάνια και στους σιδηρόδρομους αλλά τέλος, και στην ανανέωση του στόλου των μέσων μεταφοράς.

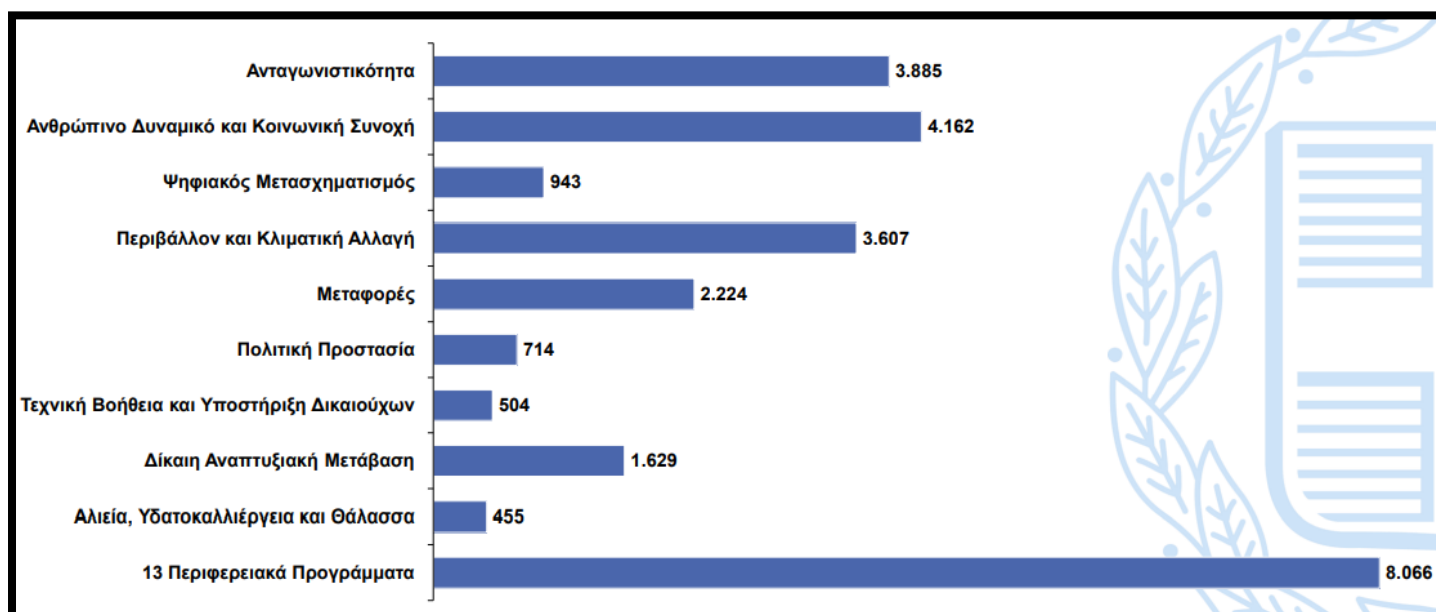
Ο τέταρτος Στόχος Πολιτικής 4 (δηλαδή ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων) αναφέρεται στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, στην ελαχιστοποίηση της φτώχειας και του κοινωνικού περιθωρίου, στην διεύρυνση της δημόσιας υγείας, στην αναθεώρηση της ψυχικής υγείας και στην ευκολότερη κοινωνική ένταξη.

Τέλος, ο πέμπτος Στόχος Πολιτικής 5 (δηλαδή οι Χωρικές επενδύσεις) σχετίζονται με τις χωρικές επενδύσεις σε αστικές, αγροτικές, νησιωτικές και ορεινές

περιοχές, όπως για παράδειγμα στην συμβολή για την απεξάρτηση από τον λιγνίτη στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, τη Μεγαλόπολη και τα νησιά¹.

Ακόμη, σημαντικό στοιχείο είναι ο καταμερισμός των ποσών του προγράμματος. Η ανταγωνιστικότητα λαμβάνει 3,8 δις €, το ανθρώπινο δυναμικό και η απασχόληση 4,1 δις €, ο ψηφιακός μετασχηματισμός 943 εκ.€, το περιβάλλον και η κλιματική κρίση 3,6 δις €, οι μεταφορές 2,2 δις €, η πολιτική προστασία 714 εκ.€, η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση περίπου 1,6 δις € και η τεχνική βοήθεια λαμβάνει 504 εκ.€.

Σχήμα 1 : Κατανομή ενισχύσεων ΕΣΠΑ 2021-2027

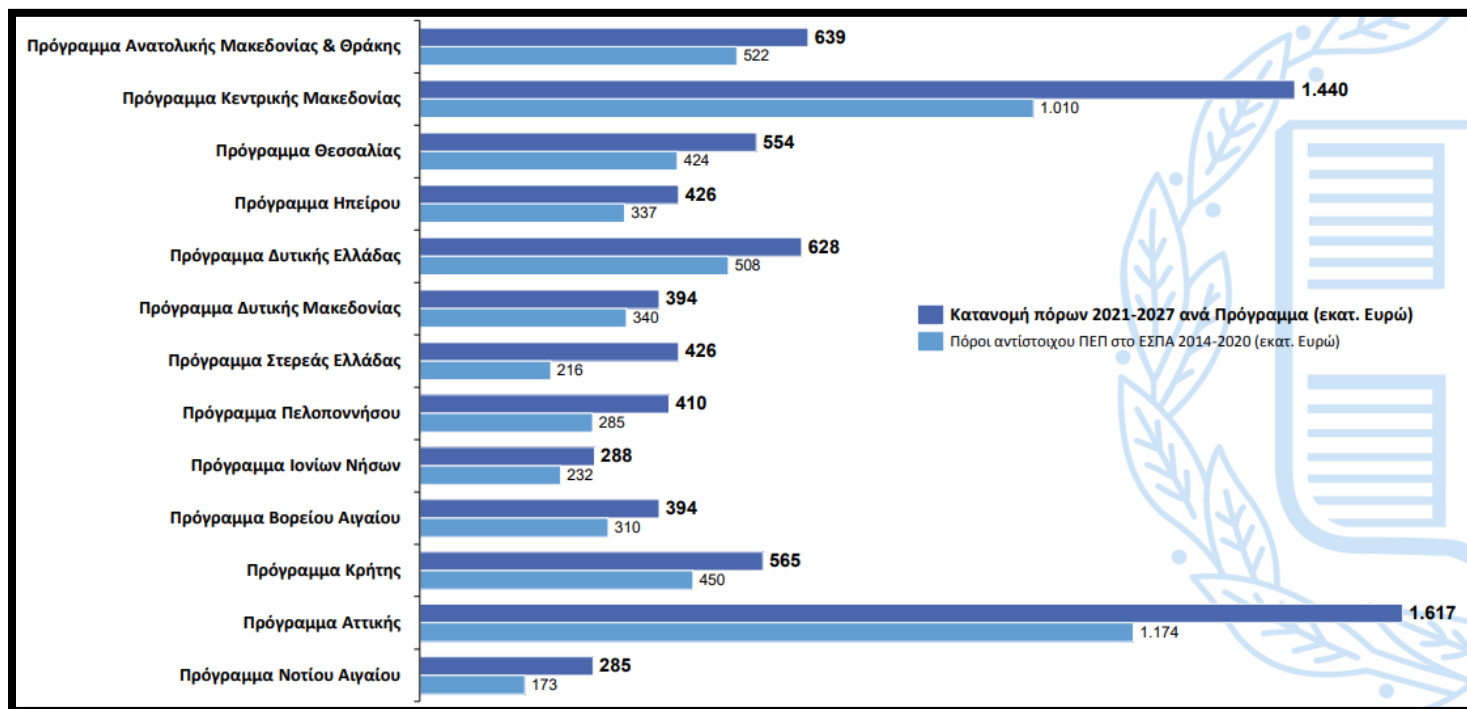
Πηγή : https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf

Επιπρόσθετα, άξιο αναφοράς είναι και πως πραγματοποιείται ο καταμερισμός του προϋπολογισμού το προγράμματος ανά περιφέρεια. Το μεγαλύτερο μέρος των ενισχύσεων προορίζονται για την Περιφέρεια Αττικής όπου το ποσό φτάνει τα 1,6 δις €. Στην συνέχεια, στην δεύτερη θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, με τις ενισχύσεις να φτάνουν τα 1,4 δις. €. Αμέσως μετά, ακολουθεί η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με τα ποσά να φτάνουν τα 639 εκ.€. Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος λαμβάνει περίπου 628 εκ.€, η περιφέρεια Κρήτης 565 εκ.€ και η περιφέρεια Θεσσαλίας 554 εκ.€. Η Ήπειρος και η Στερεά Ελλάδα λαμβάνουν 426 εκ. έκαστη και η περιφέρεια Πελοποννήσου 410 εκ.€. Εν συνεχεία, η

¹ https://www.ethnos.gr/oikonomia/164496_espa-2021-2027-amesi-egkrisi-gia-programmata-26-dis-eyro-epithyme-i-kybernisi

Δυτική Μακεδονία και η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ενισχύονται με 394 εκ.€ έκαστη. Τέλος, τα Ιόνια νησιά λαμβάνουν 288 εκ.€ και τα Νησιά Νοτίου Αιγαίου 285 εκ.€².

Σχήμα 2 : Κατανομή προϋπολογισμού ΕΣΠΑ 2021-2027 ανά Περιφέρεια

Πηγή : https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf

4.3 Έκτακτα Προγράμματα Ενίσχυσης Λόγω Πανδημίας COVID-19

4.3.1 Έκτακτο Πρόγραμμα Αγοράς Στοιχείων Ενεργητικού Λόγω Πανδημίας (PEPP)

Ο ιός του κορονοϊού επηρέασε σε σημαντικό βαθμό τις οικονομίες σε όλο τον κόσμο. Αρκετές εταιρείες δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν αυτή την απειλή και έκλεισαν εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν. Πολλοί εργαζόμενοι έμειναν άνεργοι και οι προοπτικές για το μέλλον ήταν ιδιαίτερα αβέβαιες. Έτσι, για να εξομαλυνθούν οι συνέπειες της πανδημίας, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

² https://www.yraithros.gr/espa-2021-2027-ayksimeno-proupologismo-perifereies-epixeirisiaka-programmata/?cli_action=1631304490.762

δημιούργησε το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (pandemic emergency purchase programme - PEPP) τον Μάρτιο του 2020.

Το PEPP είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τις εταιρείες να αποκτήσουν πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή χρηματοδότηση, η οποία είναι απαραίτητη για να χρησιμοποιηθεί με κατάλληλο τρόπο για να αντιμετωπίσουν την υγειονομική κρίση. Το παρόν πρόγραμμα συμπληρώνει τα υπόλοιπα μέτρα νομισματικής πολιτικής τα οποία έχει λάβει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα³.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα PEPP, η Ε.Κ.Τ. αγοράζει μια πληθώρα στοιχείων ενεργητικού στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Έτσι, οι τιμές των στοιχείων σημειώνουν άνοδο με αποτέλεσμα, τα επιτόκια στην αγορά να μειώνονται. Όλα τα παραπάνω έχουν σαν βασική συνέπεια οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις να μπορούν να δανείζονται φθηνότερα, το οποίο είναι πολύ σημαντικό κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου. Επιπλέον, οι δανειολήπτες έχουν την δυνατότητα να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους πιο εύκολα. Αυτό συμβάλλει στη διατήρηση του δανεισμού, των δαπανών και των επενδύσεων παρά την κρίση που έχει προκαλέσει η πανδημία. Τέλος, θα ενισχυθεί η ανάπτυξη και θα σταθεροποιηθεί ο πληθωρισμός στον στόχο του 2% τον οποίο έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Γενικά, το πρόγραμμα PEPP κατασκευάστηκε για να διαχειριστούν τις σκοτεινές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού αλλά και της αβεβαιότητας που προκύπτουν. Βασικός σκοπός ο οποίος επετεύχθη είναι ότι κατάφερε να σταθεροποιήσει τις χρηματοπιστωτικές αγορές και να αποτρέψει την εξέλιξη της αναταραχής που εκδηλώθηκε την άνοιξη του 2020 σε εκτεταμένη χρηματοπιστωτική κρίση με ακόμη σοβαρότερες συνέπειες για τους Ευρωπαίους.

Συγκριτικά με τα υπόλοιπα προγράμματα, το παρόν πρόγραμμα της Ε.Κ.Τ., έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά. Αρχικά, το πρόγραμμα έχει μεγάλη ευελιξία. Αυτό είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό του προγράμματος και σημαίνει ότι η ΕΚΤ έχει μεγάλη ευελιξία σχετικά με το πότε αγοράζει, το είδος των στοιχείων ενεργητικού το οποίο αγοράζει αλλά και τις χώρες στις οποίες αγοράζει. Έτσι, είναι σε θέση να επικεντρώσει τις αγορές της κατά τρόπο ώστε να διατηρούνται οι ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης για τους πολίτες της ζώνης του ευρώ.

Επιπρόσθετα, το παρόν πρόγραμμα μπορεί να προσαρμοστεί πολύ εύκολα. Στην αρχή, διατέθηκαν 750 δις. € για αγορές στοιχείων ενεργητικού για το πρόγραμμα

---

³ <https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/pepp.el.html>

PEPP. Το ποσό αυτό ενισχύθηκε κατά 600 δις. € τον Ιούνιο του 2020 και επιπλέον, κατά 500 δις. € τον Δεκέμβριο του 2020, ώστε συνολικά έφτασε στα επίπεδα των 1,85 τρις. ευρώ. Έτσι, το συνολικό ποσό φαίνεται να μπορεί να αυξηθεί ή να μειωθεί σύμφωνα με τις ανάγκες για τη διατήρηση ευνοϊκών συνθηκών χρηματοδότησης.

Επιπλέον, το πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από μεγάλη διαφάνεια. Η ΕΚΤ δημοσιεύει πολλά δεδομένα για τις αγορές στοιχείων ενεργητικού που διενεργεί, με σκοπό το πρόγραμμα να είναι όσο το δυνατόν πιο διαφανές. Στο τέλος κάθε εβδομάδας, δημοσιεύουν την ποσότητα των τίτλων που έχουν αγοράσει στο πλαίσιο του προγράμματος του PEPP. Ακόμη, η ΕΚΤ δημοσιεύει τις μηνιαίες καθαρές αγορές της και σχεδόν κάθε δύο μήνες παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις αγορές τίτλων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο του PEPP.

Τέλος, το παρόν πρόγραμμα έχει προσωρινό χαρακτήρα. Το πρόγραμμα PEPP έχει δημιουργηθεί ειδικά για να ελαχιστοποιήσει τις συνέπειες της κρίσης του κορωνοϊού στην οικονομία της Ευρώπης. Η ΕΚΤ έχει δεσμευτεί να πραγματοποιεί αγορές στοιχείων ενεργητικού τουλάχιστον μέχρι το τέλος Μαρτίου 2022 και, σε κάθε περίπτωση, έως ότου το Διοικητικό Συμβούλιο κρίνει ότι η κρίση έχει λήξει⁴.

4.3.2 Επιχορήγηση Υφιστάμενων ΜμΕ Επιχειρήσεων Του Κλάδου Του Λιανεμπορίου, Για Την Δημιουργία Και Διαχείριση Ηλεκτρονικού Καταστήματος

Σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα, παρέχεται επιχορήγηση στις ΜμΕ επιχειρήσεις που ανήκουν στους τομείς του λιανεμπορίου, με σκοπό την δημιουργία ηλεκτρονικού καταστήματος (e-shop), ώστε να στηριχθεί η λειτουργία τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, να ενισχυθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης της ψηφιακής τεχνολογίας, καθώς και ο ψηφιακός μετασχηματισμός τους και να αποφευχθεί ο συνωστισμός στους εσωτερικούς χώρους. Έτσι, με αυτό τον τρόπο, αποφεύγεται η ανισότητα μεταξύ των επιχειρήσεων που ήδη διαθέτουν e-shop και μπορούν και εξυπηρετούν ηλεκτρονικά πελάτες εν μέσω πανδημίας, με τις επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν ηλεκτρονικό κατάστημα και δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να το δημιουργήσουν.

---

⁴<https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/pepp.el.html>

Το παρόν πρόγραμμα απευθύνεται, πιο συγκεκριμένα, σε μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούνται στον κλάδο του λιανικού εμπορίου και διατηρούν φυσικό κατάστημα ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή. Οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, στις υφιστάμενες, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί έως και την 30/09/2019 και στις νεοσύστατες, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί από 01/10/2019 μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του προγράμματος.

Τέλος, αυτό που χρηματοδοτείται είναι ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός και το λογισμικό. Ειδικότερα, χρηματοδοτείται η αγορά διακομιστών (server) για τη εγκατάσταση εφαρμογών και λογισμικού, οι οποίοι είναι σημαντικοί για την λειτουργία ηλεκτρονικού καταστήματος, αλλά και όλα τα περιφερειακά όργανα, όπως πληκτρολόγια, οθόνη κ.α. Επίσης, χρηματοδοτείται η απόκτηση ηλεκτρονικών υπολογιστών, εξοπλισμού δικτύου, barcode readers, εκτυπωτές αλλά και συσκευών κινητής τηλεφωνίας⁵.

4.3.3 Επιδότηση Κεφαλαίου Κίνησης Πληττόμενων Από Την Πανδημία Τουριστικών Επιχειρήσεων Φιλοξενίας

Το παρόν πρόγραμμα αναφέρεται στη υποστήριξη της λειτουργίας των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα μετά την επανεκκίνηση της λειτουργίας τους και την έναρξη της τουριστικής περιόδου για το 2021 εν μέσω της πανδημίας του COVID-19. Η βοήθεια των επιχειρήσεων θα πραγματοποιηθεί με την παροχή σημαντικής ρευστότητας, ώστε να πραγματοποιηθεί όσο το δυνατόν πιο ομαλά η επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητάς τους, μέσω της μη επιστρεπτέας ενίσχυσης μέρους του κεφαλαίου κίνησης.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος φτάνει τα 350 εκ. €, με τα 300 από αυτά να προορίζονται για τις ΜμΕ του τουριστικού κλάδου, και τα υπόλοιπα στις μεγαλύτερες εταιρείες⁶.

4.3.4 Επιδότηση Κεφαλαίου Κίνησης Σε Επιχειρήσεις Εστίασης Για Προμήθεια Πρώτων Υλών

---

⁵ <https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5290>

⁶ <https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5276>

Το πρόγραμμα αυτό δημιουργήθηκε για την υποστήριξη των μικρομεσαίων αλλά και μεγάλων εταιρειών του τομέα της εστίασης ώστε να πραγματοποιηθεί η επαναλειτουργία του όσο πιο ανώδυνα, εν μέσω της πανδημίας COVID-19, με την προμήθεια πρώτων υλών απαραίτητων για τη λειτουργία τους.

Σημαντικό είναι ότι απευθύνεται σε επιχειρήσεις εστίασης, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή, οι οποίες θα πρέπει να δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες εστιατορίων και κινητών μονάδων εστίασης, στις υπηρεσίες τροφοδοσίας για εκδηλώσεις, σε άλλες υπηρεσίες εστίασης και υπηρεσίες παροχής ποτών.

Τα είδη των ενισχύσεων αναφέρονται στην χρηματοδότηση των δαπανών για την προμήθεια πρώτων υλών, οι οποίες πραγματοποιούνται από την 1η Απριλίου 2021 και μετά. Η καταβληθείσα προκαταβολή κεφαλαίου κίνησης για την προμήθεια πρώτων υλών θα πρέπει να έχει αναλωθεί από την ημερομηνία έναρξης διενέργειας των δαπανών έως 31/12/2021, με την επιδότηση να φτάνει έως τις 100.000 €.

Συνολικά, ο προϋπολογισμός για το παρόν πρόγραμμα φτάνει τα 330 εκ.€, με τα 280 εκ.€ να προορίζονται για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα 50 εκ.€ για τις μεγαλύτερες⁷.

4.3.5 Επιδότηση Τόκων Υφιστάμενων Δανείων Μικρών Και Μεσαίων Επιχειρήσεων Πληττόμενων Από Τα Μέτρα Για Την Αντιμετώπιση Της Πανδημίας Της Νόσου COVID-19

Μέχρι σήμερα, οι επιχειρήσεις έχουν σοβαρή ανεπαρκή ρευστότητα αλλά και αντιμετωπίζουν σημαντική ζημία εξαιτίας των συνεπειών που έχουν τα περιοριστικά μέτρα για την εξάλειψη της πανδημίας της νόσου COVID-19. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει ως βασικό στόχο την στήριξη των επιχειρήσεων, οι οποίες επηρεάζονται από τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας, με τη μορφή κάλυψης των τόκων των επιχειρηματικών δανειακών υποχρεώσεών τους για περίοδο 3 μηνών⁸.

---

⁷ <https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5249>

⁸ <https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5163>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Νέος οδηγός ελέγχου επενδύσεων των Αναπτυξιακών Νόμων

5.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Με την έκδοση κάθε Αναπτυξιακού Νόμου παρέχεται ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την σύσταση των εκάστοτε Καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων περιλαμβάνοντας όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που θα πρέπει γνωρίζουν οι ενδιαφερόμενες οντότητες όπως τους όρους και προϋποθέσεις υπαγωγής, τις επιλέξιμες δαπάνες, τα είδη των ενισχύσεων κτλ. Η μελέτη του συνόλου των διατάξεων κρίνεται απαραίτητη τόσο κατά την υπαγωγή όσο κατά την υλοποίηση και ολοκλήρωση της επένδυσης. Ένα από τα σημαντικότερα σημεία του Νόμου, που θα μας απασχολήσει στο κεφάλαιο αυτό είναι ο έλεγχος των επενδυτικών σχεδίων. Στα πλαίσια του κάθε νόμου υπάρχει σχετική αναφορά χωρίς όμως να δίνονται οι απαραίτητες κατευθυντήριες οδηγίες τόσο για τους ελεγκτές όσο και για τους ελεγχόμενους.

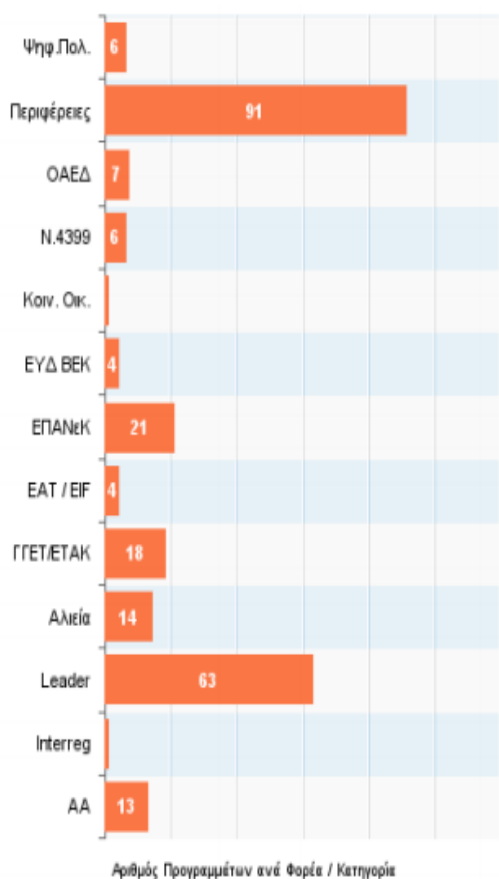
Η ανάγκη, λοιπόν, ύπαρξης ενός διευκρινιστικού θεσμικού πλαισίου, που με σαφήνεια θα γνωστοποιεί όλες τις διαδικασίες αξιολόγησης, υλοποίησης, ελέγχου, χρηματοδότησης και τήρησης των υποχρεώσεων στους ελεγκτικούς φορείς αλλά και στις επιχειρήσεις, οδήγησε στην δημιουργία του Οδηγού Προγράμματος Ελέγχου Επενδύσεων (ΟΠΕΕ). Η αρχική έκδοση του Οδηγού σε αυτήν την μορφή πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2016 και η πρώτη αναθεώρηση του έγινε τον Ιούνιο του 2020 σε εφαρμογή του άρθρου 16 παρ. 9 του νόμου 4399/2016 (Α'117). Με την πρώτη έκδοση γίνεται προσπάθεια προσαρμογής των ελεγκτικών διαδικασιών στις νέες συνθήκες ώστε να καλυφθεί ένα κενό 20 ετών καθώς από το 1997 δεν υπήρξε καμία επικαιροποίηση των μεθόδων ελέγχου επενδυτικών σχεδίων. Με την αναθεώρηση αναλύονται πλέον τα βήματα που οφείλουν να ακολουθήσουν οι ελεγκτές με παράλληλη παραπομπή στο ΠΣΚΕ(Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων).

Το ΠΣΚΕ αναπτύχθηκε από την Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) και αποτελεί μία ηλεκτρονική πλατφόρμα που χρησιμοποιείται για την καταχώρηση δεδομένων και την παρακολούθηση δράσεων

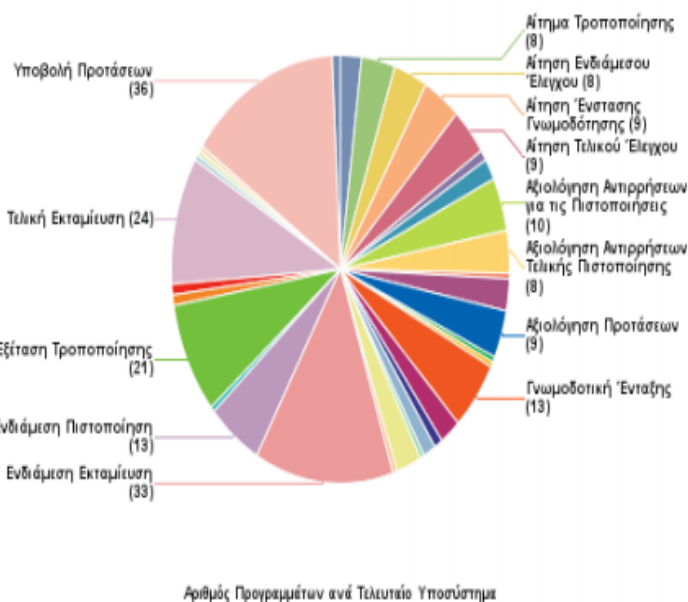
ιδιωτών για τις οποίες αιτείται κρατική ενίσχυση. Η υποχρεωτική του χρήση καθιερώνεται με τον Ν. 4314/2014 για την πραγματοποίηση όλων των συγχρηματοδοτούμενων και εθνικών δράσεων κρατικών ενισχύσεων. Μέσα από το σύγχρονο αυτό περιβάλλον γίνεται η παρακολούθηση των επενδυτικών σχεδίων από το στάδιο της υπαγωγής της πρότασης μέχρι την ολοκλήρωσή της. Το σύστημα παρέχει ειδικά διαμορφωμένες καρτέλες καταχώρησης των απαραίτητων στοιχείων και δικαιολογητικών ανά πρόγραμμα, ιστορικότητα των ενεργειών των χρηστών, διαλειτουργικότητα με τρίτα συστήματα και άλλες προηγμένες υπηρεσίες. Επίσης, προσφέρει όλα τα απαραίτητα εργαλεία για το στάδιο του ελέγχου γεγονός που το καθιστά ένα ισχυρό όπλο για την καταπολέμηση της απάτης και της διαφθοράς. Παρακάτω παρουσιάζονται τα στατιστικά Προγραμμάτων/Υποσυστημάτων του ΠΣΚΕ όπως διαμορφώθηκαν 9 Σεπτεμβρίου 2021.

ΠΣΚΕ - ΕΣΠΑ 2014-20 - Στατιστικά Υλοποιημένων Υποσυστημάτων (08/09/2021)

Αριθμός Προγραμμάτων στο Σύστημα:	249
Αριθμός Υποβλημένων Αιτήσεων Χρηματοδότησης:	677.500
Αριθμός Υποσυστημάτων σε Χρήση:	2.358
Χρήση Υποσυστημάτων (αριθμός διαχειριστικών σταδίων):	2.712.884
Budget Προγραμμάτων στο Σύστημα (ευρώ):	10.436.109.240

(www.ependyseis.gr)

5.2 Πεδίο Εφαρμογής – Βασικοί Στόχοι

Ο Ο.Π.Ε.Ε. αφορά όλα τα επενδυτικά σχέδια που έχουν υπαχθεί ή θα επαχθούν στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου 4399/2016 που βρίσκεται σε ισχύ αλλά και των παλαιότερων 3299/2004 και 3908/2011. Αν και με την μετάβαση από τον έναν νόμο στον άλλο παρουσιάζονται αρκετές αλλαγές ως προς το είδος της επένδυσης, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του επενδυτικού σχεδίου π.χ. τρόπος χρηματοδότησης επένδυσης κτλ, με τον οδηγό καλύπτονται όλες οι πιθανές διαφοροποιήσεις.

Ο οδηγός απευθύνεται στους ελεγκτές των υπαγόμενων σχεδίων που στο εξής δεν θα είναι μόνο δημόσιοι λειτουργοί αλλά και ιδιώτες. Πιο συγκεκριμένα ο Ο.Π.Ε.Ε. είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται από όλα τα μέλη του Εθνικού Μητρώου Πιστοποιημένων Ελεγκτών (Ε.Μ.Π.Ε.) και τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές ή ελεγκτικές εταιρείες και σε όλα τα επενδυτικά σχέδια ανεξαρτήτως του Φορέα Υπαγωγής (Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υπουργείο Εσωτερικών (Μακεδονίας – Θράκης), Διευθύνσεις Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφερειών).

Στόχος του εγχειριδίου αυτού είναι να παραθέσει με κατανοητό και λεπτομερή τρόπο τα στάδια του ελέγχου ώστε να καταστεί πιο εύκολο και αποτελεσματικό το έργο των ελεγκτών. Οι ελεγκτές θα είναι σε θέση να χρησιμοποιούν κοινούς κανόνες και τεχνικές τόσο για τον έλεγχο του φυσικού όσο και του οικονομικού αντικειμένου των επενδύσεων. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται μία μεγαλύτερη σύγκλιση με το εθνικό και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο γεγονός που αυξάνει την αξιοπιστία των επενδυτικών σχεδίων που έχουν υπαχθεί στους αναπτυξιακούς νόμους. Επίσης, ως απώτερο αποτέλεσμα όλων των παραπάνω αναμένεται ότι η καταβολή των ενισχύσεων θα γίνεται με μεγαλύτερη ταχύτητα καθώς θα εξοικονομείται πολύτιμος χρόνος και πόροι κατά το στάδιο του ελέγχου.

5.3 Ορκωτοί Ελεγκτές Στον Έλεγχο Επενδυτικών Σχεδίων Και Οδηγίες Προς Τους Ελεγκτές

Με την παρ.1 του άρθρου 58 του Ν.4609/2019 προστίθεται η παράγραφος 10 στον αναπτυξιακό νόμο 4399/2016 η οποία εισάγει τους ορκωτούς λογιστές στην διαδικασία πιστοποίησης της υλοποίησης του επενδυτικού έργου. Συγκεκριμένα

σύμφωνα με την παράγραφο αυτή μπορεί να γίνει η μερική καταβολή της ενίσχυσης ύστερα από αίτημα του φορέα του επενδυτικού σχεδίου για την υλοποίηση του 50% της επένδυσης, με την κατάθεση όλων των απαραίτητων δικαιολογητικών μέσα στα οποία συμπεριλαμβάνονται υπογεγραμμένες σχετικές βεβαιώσεις από ορκωτό λογιστή. Ακολούθησαν δύο τροποποιήσεις της παραγράφου με τον Ν.4635/2019 και Ν.4712/2020 όπου πλέον το κομμάτι που αναφέρεται στην υλοποίηση του 50% της επένδυσης βρίσκεται στην παράγραφο 11 με την προσθήκη ή την μεταβολή ορισμένων σημείων.

Στη συνέχεια με την Υπουργική Απόφαση (ΥΑ 133829/ΦΕΚ 4789/Β/24-12-2019) και Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.134020/23.12.2019/ΦΕΚ 4767/Β/24-12-2019), οι οποίες εκδόθηκαν σε εφαρμογή του επενδυτικού νόμου Επενδυτικού Νόμου «Επενδύω στην Ελλάδα» (Ν. 4635/2019), καθορίζεται κάθε αναγκαία ρύθμιση καθώς και το ελεγκτικό πλαίσιο (Διεθνή Πρότυπα) βάση του οποίου γίνεται ο έλεγχος για την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας των επενδυτικών σχεδίων των αναπτυξιακών νόμων που διενεργείται από ορκωτό ελεγκτή - λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία. Πιο συγκεκριμένα, με βάση όσα αναφέρουν οι παραπάνω αποφάσεις και ύστερα από ανακοίνωση της Γενική Γραμματεία Ιδιωτικών Επενδύσεων και Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα και η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ,) δίνεται παρακάτω συνοπτικά η διαδικασία ελέγχου που ακολουθείται για την υλοποίηση των επενδύσεων σε ποσοστό 100%:

- Μετά από αίτημα των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών και των ελεγκτικών εταιρειών στο ΠΣΚΕ, η Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων παραχωρεί κωδικό πρόσβασης στο σύστημα μετά από σύμφωνη γνώμη της ΕΛΤΕ. Μαζί με τον κωδικό γίνεται και η αποστολή των απαραίτητων κατευθύνσεων για την διαδικασία που θα ακολουθήσει.
- Ο φορέας της επένδυσης που υποβάλλει αίτημα ελέγχου για την ολοκλήρωση και έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας μαζί με τα δικαιολογητικά που απαιτούνται, ορίζει και τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές που θα προβούν στον έλεγχο δηλώνοντας το ΑΦΜ τους σε καθορισμένο πεδίο.

- Ο ορκωτός ελεγκτής – λογιστής αποκτά πρόσβαση στην ενέργεια της έκθεσης ελέγχου του ΠΣΚΕ αφού το αίτημα ελέγχου που υπέβαλε ο φορέας της επένδυσης διαπιστωθεί ότι είναι πλήρες.
- Ακολουθείται ο έλεγχος βάσει του Διεθνούς Ελεγκτικού Προτύπου που ορίστηκε από της παραπάνω διατάξεις και με εφαρμογή του επικαιροποιημένου Οδηγού Ελέγχου Επενδύσεων. Διευκρινίζεται ότι οι ελεγκτές έχουν πρόσβαση από το ΠΣΚΕ στα στοιχεία του φακέλου του επενδυτικού σχεδίου.
- Με την ολοκλήρωση του ελέγχου υποβάλλεται η έκθεση ελέγχου μέσω ΠΣΚΕ.
- Λαμβάνεται η «έκθεση διασφάλιση», σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Αναθέσεων διασφάλισης 3000 καθώς και η έκθεση ελέγχου ολοκλήρωσης και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Επίσης διατίθεται σχετικές βεβαιώσεις υλοποίησης από οποιαδήποτε επαγγελματία εφόσον είναι απαραίτητο.
- Τελικό στάδιο είναι ο έλεγχος της έκθεσης ελέγχου από την αρμόδια υπηρεσία.

Ο Ο.Π.Ε.Ε. εφαρμόζεται, λοιπόν, από τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές αφού ακολουθηθεί η παραπάνω διαδικασία καθώς και από κάθε Κεντρικό ή Περιφερειακό Όργανο Ελέγχου(ΚΟΕ/ΠΟΕ). Τα Κεντρικά Όργανα ελέγχουν επενδυτικά σχέδια που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης και έχουν υποβληθεί στη Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του οικείου Υπουργείου και ii) σε επενδυτικά σχέδια που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων με αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών και έχουν υποβληθεί στη Διεύθυνση Περιφερειακής Αναπτυξιακής Πολιτικής του οικείου Υπουργείου. Ενώ τα Περιφερειακά Όργανα ελέγχουν επενδυτικά σχέδια που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων με αποφάσεις των Περιφερειάρχων και έχουν υποβληθεί στις Διευθύνσεις Αναπτυξιακού Προγραμματισμού των οικείων Περιφερειών. Τα μέλη κάθε Οργάνου Ελέγχου προέρχονται από το Εθνικό Μητρώο Πιστοποιημένων Ελεγκτών (Ε.Μ.Π.Ε.) του π.δ. 33/2011 (Α' 83), εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην απόφαση προκήρυξης του επιμέρους καθεστώτος ενισχύσεων του ν. 4399/2016 ή από άλλο ειδικό προς τούτο θεσμικό πλαίσιο και ορίζονται κατόπιν τυχαίας ηλεκτρονικής επιλογής μέσω του

Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων - Π.Σ.Κ.Ε. και επί τη βάσει των καταχωρισμένων σε αυτό γνώσεων, εμπειρίας και υπηρεσιακής καταστάσεως των εγγεγραμμένων στο Ε.Μ.Π.Ε..(Κ.Υ.Α. 118699/31-10-2017, ΦΕΚ Β' 3929/08-11-2017).

Εκτός από την αναλυτική περιγραφή του ελέγχου στα βασικότερα στοιχεία που συνθέτουν το επενδυτικό σχέδιο, ο Ο.Π.Ε.Ε. παρέχει οδηγίες προς τους ελεγκτές ώστε να πραγματοποιούν το έργο τους με αμεροληψία και αντικειμενικότητα. Αρχικά, βασικές προϋποθέσεις για να ξεκινήσουν την διαδικασία του ελέγχου είναι η γνώση τόσο του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τις ενισχύσεις των επιχειρήσεων όσο και του νομοθετικού σε σχέση με την επαγγελματική του ιδιότητα συνδυάζοντας την εμπειρία τους με τις γνώσεις στο αντίστοιχο αντικείμενο. Επίσης, απαραίτητο είναι να μελετήσει και να γνωρίζει τα στοιχεία και κάθε λεπτομέρεια του ελεγχόμενου επενδυτικού σχεδίου, πληροφορίες που υπάρχουν είτε στο ΠΣΚΕ είτε σε φυσικό φάκελο για παλαιότερες επενδύσεις. Οι βασικές οδηγίες που δίνονται μέσω του οδηγού είναι:

- Κάθε ελεγκτής λειτουργεί με βάση τους εκάστοτε νόμους και το Δημόσιο συμφέρον, πραγματοποιώντας λεπτομερή έλεγχο με αντικειμενικότητα και συνέπεια, αποδεικνύοντας κάθε φορά τα συμπεράσματά του.
- Αρμοδιότητα του ελεγκτή είναι να σχηματίζει υπεύθυνη γνώμη, επιστημονικά τεκμηριωμένη για θέματα σχετικά με το γνωστικό αντικείμενό του και με βάση όσα ορίζονται από το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο.
- Ο ελεγκτής οφείλει να διακατέχεται από θεμελιώδεις αξίες που είναι απαραίτητες για την εκτέλεση των ελεγκτικών του καθηκόντων όπως ευσυνειδησία, επιμέλεια, ακεραιότητα, υπευθυνότητα, αντικειμενικότητα, αμεροληψία, ανεξαρτησία και εμπιστευτικότητα .
- Κάθε πληροφορία σχετική με τον επενδυτικό σχέδιο, χρησιμοποιείται από τον ελεγκτή αποκλειστικά για σκοπούς ελέγχου πέρα από κάθε προσωπικό και επαγγελματικό του συμφέρον χωρίς να γνωστοποιείται σε τρίτα πρόσωπα.
- Εάν η Έκθεση Ελέγχου που θα κατατεθεί κριθεί ελλιπής ως προς συνοδευόμενα τεκμήρια ή ως προς τις απαιτήσεις του Οδηγού ζητείται «Συμπληρωματική» Έκθεση Ελέγχου.
- Το πόρισμα της Έκθεσης Ελέγχου θα πρέπει να διατυπώνεται με τρόπο κατανοητό με παραπομπές στα αντίστοιχα άρθρα, νόμου και διατάξεις.

- Αφού γίνει η υποβολή της Έκθεσης μπορεί να γνωστοποιηθεί στην αρμόδια υπηρεσία, στον φορέα επένδυσης και σε άλλη επίσημη αρχή.

Σημαντική αναφορά θα ήταν καλό να γίνει στο ΔΛΠ 3000, το οποίο αναφέρθηκε και παραπάνω. Το ΔΛΠ 3000 είναι το πρότυπο που σχετίζεται με την εξασφάλιση και παροχή μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και εκδίδεται από τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC). Το πρότυπο αποτελείται από οδηγίες για την ηθική συμπεριφορά, τη διαχείριση ποιότητας και την απόδοση μιας δέσμευσης. Γενικά, το ΔΛΠ 3000 εφαρμόζεται για εσωτερικούς ελέγχους, βιωσιμότητας και συμμόρφωσης με νόμους και κανονισμούς. Ακόμη, το ΔΛΠ 3402 δηλώνει ότι οι ασφαλιστικές εργασίες θα πρέπει να εκτελούνται σύμφωνα με το πρότυπο ΔΛΠ 3000. Επιπλέον, το ΔΛΠ 3000 αναγνωρίζει δύο τύπους αναφορών, έναν τύπο 1 και μια αναφορά τύπου 2. Η έκθεση τύπου 1 παρέχει διασφάλιση της καταλληλότητας του σχεδιασμού και της ύπαρξης ελέγχων και η έκθεση τύπου 2 παρέχει διασφάλιση της καταλληλότητας του σχεδιασμού και της ύπαρξης της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας. Στο πρότυπο 3000 δεν περιλαμβάνονται λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές για την εκτέλεση της δέσμευσης. Αυτό συνεπάγεται ότι ο ελεγκτής χρησιμοποιεί επαγγελματική κρίση για το πεδίο εφαρμογής, τον αριθμό των ελέγχων που ελέγχονται και τις μεθόδους δοκιμών. Η έκθεση ISAE 3000 περιλαμβάνει γενικά περιγραφή του πεδίου εφαρμογής και του κανόνα βάσει του οποίου εξετάζεται η έκθεση, η περιγραφή του πλαισίου ελέγχου και η λεπτομερή περιγραφή του συστήματος διαχείρισης κινδύνου και του πίνακα ελέγχου που αποτελείται από τους κινδύνους και τους σχετικούς στόχους ελέγχου (IAASB., 2013).

5.4 Στάδια ελέγχου

Σκοπός του ελέγχου ενός επενδυτικού σχεδίου, που έχει υπαχθεί σε κάποιον Επενδυτικό Νόμο, είναι να διαπιστωθεί εάν η πραγματοποίησή του έγινε σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις διατάξεις του νόμου ώστε να κριθεί έγκυρη η καταβολή της ενίσχυσης. Ο έλεγχος γίνεται σε όλα τα επιμέρους στοιχεία της επένδυσης, για τον λόγο αυτό ο οδηγός δημιουργήθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να παρουσιάζει όλο το φάσμα των ενδεχόμενων αντικειμένων προς έλεγχο ανεξάρτητα του είδους της επένδυσης. Η ελεγκτική διαδικασία χωρίζεται σε πέντε στάδια τα οποία είναι:

- Έλεγχος γενικών στοιχείων του φορέα και της επένδυσης
- Έλεγχος του φυσικού αντικειμένου της επένδυσης
- Έλεγχος του οικονομικού αντικειμένου της επένδυσης
- Έλεγχος των πηγών χρηματοδότησης της επένδυσης
- Έλεγχος τήρηση όρων και υποχρεώσεων του φορέα

5.4.1 Έλεγχος Γενικών Στοιχείων Του Φορέα Και Της Επένδυσης

Στο αρχικό αυτό στάδιο, σκοπός είναι να γίνει μία αντιπαραβολή των γενικών στοιχείων του φορέα και της επένδυσης βάση των οποίων έχει εκδοθεί η απόφαση υπαγωγής, με αυτά που ισχύουν κατά την στιγμή του ελέγχου και να σημειωθεί οποιαδήποτε αλλαγή έχει πραγματοποιηθεί κατά το χρονικό διάστημα αυτό.

Πριν προχωρήσει ο ελεγκτής στην αναζήτηση των απαραίτητων εγγράφων ώστε να προβεί στην σύγκριση με τα καταχωρημένα στοιχεία είναι απαραίτητο να εξετάσει την ορθότητα των στοιχείων του υποβαλλόμενου αιτήματος ελέγχου και κατ' επέκταση αυτών που θα εμφανιστούν στη Έκθεση Ελέγχου. Στα περισσότερα από αυτά δεν χρειάζεται πλέον η παρέμβαση του ελεγκτή εφόσον γίνεται αυτόματη ενημέρωση από το σύστημα δηλαδή στοιχεία σχετικά με την Έκθεση ελέγχου, το αίτημα ελέγχου, τα όργανα ελέγχου, το αντικείμενο ελέγχου. Ο ελεγκτής στο σημείο αυτό προσδιορίζει την περίοδο ελέγχου, διατυπώνει παρατηρήσεις σε σχέση με στοιχεία που χρειάζεται και ποιοι του τα παρείχαν καθώς και για άλλα σημαντικά θέματα σχετικά με τον έλεγχο.

Στη συνέχεια περνά στον έλεγχο των γενικών στοιχείων της επένδυσης όπου αφού εξετάζει τα στοιχεία που προκύπτουν από την αρχική εγκριτική Απόφαση Υπαγωγής προχωράει στην επικαιροποίησή τους, όπου χρειάζεται, και στην καταχώρηση τυχόν αλλαγών. Για να συμβεί αυτό πρέπει να ακολουθήσει την πορεία της επένδυσης μέσα από όλα τα επίσημα έγγραφα που αφορούν την επένδυση όπως αποφάσεις τροποποίησης της αρχικής εγκριτικής Απόφασης Υπαγωγής, αποφάσεις ενίσχυσης και κάθε άλλο δικαιολογητικό ως προς τα ποσά ενίσχυσης που έχουν καταβληθεί, τις σχετικές λογιστικές εγγραφές που έχουν γίνει, την χρήση του κινήτρου της φορολογικής απαλλαγής κ.α.. Ο ελεγκτής έχει την ευχέρεια να ζητήσει οποιοδήποτε στοιχείο του φαίνεται χρήσιμο για να εξασφαλίσει την πληρότητα του έργου του.

Τέλος, οφείλει να επαληθεύσει τα γενικά στοιχεία του φορέα ώστε αν υπάρχουν μεταβολές να καταχωρηθούν. Μερικά από τα γενικά αυτά στοιχεία είναι ο Α.Φ.Μ. του φορέα, η επωνυμία, η Νομική μορφή, η εταιρική/μετοχική σύνθεση, το καταβεβλημένο κεφάλαιο, ο ΚΑΔ(Κωδικός Αριθμός Δραστηριότητας), τα βιβλία της εταιρείας κ.α.. Στον οδηγό αναφέρονται ενδεικτικά και επίσημα έγγραφα της εταιρείας από τα οποία μπορούν να αντληθούν οι πληροφορίες αυτές όπως το καταστατικό(κωδικοποιημένο) με τυχόν τροποποιήσεις, αποφάσεις γενικής συνέλευσης, πιστοποιητικά από ΓΕΜΗ και άλλες υπηρεσίες, λογιστικές εγγραφές κ.α..

5.4.2 Έλεγχος Του Φυσικού Αντικείμενου Της Επένδυσης

Αφού ολοκληρωθεί ο έλεγχος των γενικών στοιχείων του φορέα και της επένδυσης ο ελεγκτής περνάει στον αναλυτικό έλεγχο των στοιχείων ανά κατηγορία δαπάνης. Ο επιτόπιος έλεγχος γίνεται στον τόπο υλοποίησης της επένδυσης που έχει δηλωθεί, όπου θα πρέπει να διαπιστωθεί η ύπαρξη όλων των αγορών και εργασιών τις οποίες η οντότητα έχει δεσμευτεί ότι θα πραγματοποιήσει στο πλαίσιο της εφαρμογής του επενδυτικού σχεδίου που έχει εγκριθεί. Το υπολοιπθέν φυσικό αντικείμενο θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τις προδιαγραφές και τους στόχους όπως αυτά αποτυπώθηκαν στην απόφαση υπαγωγής και να συνοδεύεται από τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα της λειτουργίας του.

Ο ελεγκτής, πιο συγκεκριμένα, έχοντας ως δεδομένο το εγκεκριμένο φυσικό αντικείμενο όπως αυτό περιγράφεται στην απόφαση υπαγωγής ή σε τροποποίηση αυτής, προχωράει στην επιβεβαίωση του ή καταγραφή τυχόν διαφοροποιήσεων του ανά κατηγορία δαπάνης συμπληρώνοντας τα αντίστοιχα σχετικά πεδία της έκθεσης ελέγχου. Κατά την πιστοποίηση του αντίστοιχου κόστους μπορεί να προβεί σε ορθή κατανομή των δαπανών συνδέοντας κάθε δαπάνη με την «Κατηγορία Δαπανών» στην οποία ανήκει. Ο έλεγχος είναι λεπτομερής περιλαμβάνοντας τόσο την αντιστοιχία των στοιχείων με την τεχνική περιγραφή και τα σχετικά παραστατικά, όπως για παράδειγμα η ταυτοποίηση των επιδοτούμενων μηχανημάτων με τους σειριακούς αριθμούς που αναφέρονται στα τιμολόγια αγοράς, όσο και την νομιμότητα της επένδυσης από τον τόπο εγκατάστασης μέχρι την λειτουργίας της.

Με τον οδηγό γίνεται προσπάθεια να αναφερθούν τα βασικά σημεία ανά κατηγορία δαπάνης στα οποία θα πρέπει να δώσει προσοχή ο ελεγκτής κατά την ελεγκτική διαδικασία, τα δικαιολογητικά που οφείλει να ζητήσει από τον φορέα και να τα εξετάσει καθώς και χρήσιμες παρατηρήσεις που προσφέρουν διευκρινήσεις και επισημαίνουν τις διαφοροποιήσεις με παλαιότερους αναπτυξιακούς νόμους. Επιγραμματικά μέσω του οδηγού δίνονται πληροφορίες σχετικά με τον έλεγχο των παρακάτω:

- Τόπου εγκατάστασης(γήπεδο/οικόπεδο) της επένδυσης
- Κτιριακών εγκαταστάσεων
- Τεχνικών έργων-έργων διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου
- Μηχανολογικού εξοπλισμού
- Τεχνικών(ειδικών) εγκαταστάσεων
- Μεταφορικών μέσων
- Λοιπού εξοπλισμού
- Παγίων στοιχείων ενεργητικού (μονάδα που έχει παύσει την λειτουργία της)
- Άυλων στοιχείων ενεργητικού
- Μελετών – συμβουλευτικών υπηρεσιών
- Μισθολογικού κόστους νέων θέσεων εργασίας
- Δαπανών εκκίνησης
- Δυναμικότητας
- Ισχύος μηχανημάτων
- Κατηγορίας τουριστικής μονάδας
- Αδειών υλοποίησης/λειτουργίας του επενδυτικού σχεδίου
- Γενικών σημείων του φυσικού αντικειμένου
- Φυσικού και οικονομικού αντικειμένου «εκτός εγκριτικής»

5.4.3 Έλεγχος Του Οικονομικού Αντικειμένου Της Επένδυσης

Επόμενο στάδιο μετά την διαπίστωση του φυσικού αντικειμένου είναι ο έλεγχος των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν για την απόκτησή του. Ο φορέας έχει δηλώσει με το αίτημα ελέγχου όλες τις δαπάνες που αφορούν το επενδυτικό σχέδιο καθώς και

όλες τις λεπτομέρειες που τις συνοδεύουν όπως προμηθευτές, αριθμούς τιμολογίων αγοράς, ποσά τιμολογίων κτλ. Επίσης δηλώνονται οι πληρωμές που έχουν γίνει με σκοπό να διαπιστωθεί η εξόφληση των αντίστοιχων τιμολογίων. Σκοπός του ελεγκτή είναι να επαληθεύσει την ύπαρξη των παραπάνω, την συμμόρφωση των δαπανών με τον εκάστοτε αναπτυξιακό νόμο, τους όρους της απόφασης, τους Εθνικού και Ευρωπαϊκούς κανόνες. Συγκεκριμένα ελέγχονται:

- Οι συμβάσεις ή/και τα Ιδιωτικά συμφωνητικά.
- Τα παραστατικά των δαπανών και λοιπών συνοδευτικών στοιχείων ανά είδος και κατηγορία δαπάνης καθώς και ανά προμηθευτή/πάροχο υπηρεσίας.
- Η εξόφληση των παραστατικών δαπανών του έργου.
- Η λογιστική απεικόνιση των παραστατικών δαπανών.

5.4.4 Έλεγχος Των Πηγών Χρηματοδότησης Της Επένδυσης

Ο φορέας κατά την υποβολή του επενδυτικού σχεδίου εκτός από το σύνολο των εργασιών και αγορών που πρόκειται να πραγματοποιήσει αναφέρει και από πού θα αντλήσει το απαραίτητο κεφάλαιο ώστε να χρηματοδοτήσει το σύνολο του έργου. Παρουσιάζει συγκεκριμένο χρηματοδοτικό σχήμα το οποίο γνωστοποιείται στην απόφαση υπαγωγής. Είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί μία πηγή χρηματοδότησης ή συνδυασμός από τις παρακάτω:

- Μακροπρόθεσμος δανεισμός
- Βραχυπρόθεσμος δανεισμός με εκχώρηση της ενίσχυσης
- Δανεισμός με λοιπά Βραχυπρόθεσμα δάνεια/ Αλληλόχρεοι λογαριασμοί
- Ίδια συμμετοχή του φορέα
- Χρηματοδοτική μίσθωση(Leasing)
- Εκταμιευθείσα ενίσχυση(επιχορήγηση)
- Λοιπά διαθέσιμα του φορέα

Κατά το στάδιο αυτό του ελέγχου εξετάζεται αν η οντότητα άντλησε το απαραίτητο κεφάλαιο με τρόπους που αναφέρονται στο χρηματοδοτικό σχήμα, χρηματοδοτήθηκαν μέσω αυτού οι δαπάνες του επενδυτικού σχεδίου και ακολουθήθηκαν όλες οι νόμιμες διαδικασίες που το συνοδεύουν. Ο οδηγός

κατευθύνει τον ελεγκτή συμπεριλαμβάνοντας όλα τα σημαντικά σημεία που θα πρέπει να ελεγχθούν για κάθε πηγή χρηματοδότησης.

5.4.5 Έλεγχος τήρηση όρων και υποχρεώσεων του φορέα

Ανάλογα με τον εκάστοτε αναπτυξιακό νόμο και τις κατηγορίες δαπανών που περιλαμβάνονται στο επενδυτικό σχέδιο, ο φορέας υλοποίησης είναι πιθανό να τηρεί συγκεκριμένους όρους και υποχρεώσεις για ορισμένο χρονικό διάστημα. Οι υποχρεώσεις αυτές συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις επιχορηγούμενες δαπάνες και διατυπώνονται ρητά στην απόφαση υπαγωγής. Ο ελεγκτής έχει την υποχρέωση να διαπιστώσει την τήρηση αυτών και να κάνει σχετική αναφορά στην Έκθεση Ελέγχου.

Παρατίθενται οι έλεγχοι που μπορεί να προκύψουν στο στάδιο αυτό:

- Έλεγχος θέσεων απασχόλησης
- Έλεγχος απασχόλησης πτυχιούχων σε θέσεις εργασίας
- Έλεγχος βαθμολογούμενων ομάδων δαπανών
- Έλεγχος ειδικών κατηγοριών ενισχύσεων του άρθρου 12 Ν.4399/2016
- Έλεγχος τηρούμενων βιβλίων και διακριτών λογαριασμών
- Έλεγχος τήρησης όρων δημοσιότητας
- Έλεγχος αλλαγής μεγέθους του φορέα
- Έλεγχος δήλωσης φορολογικής απαλλαγής
- Έλεγχος τήρησης ειδικών όρων της απόφασης υπαγωγής

Κεφάλαιο 6^ο

Λογιστικός χειρισμός επιχορηγήσεων

6.1 Μέθοδοι λογιστικού χειρισμού επιχορηγήσεων

Ο χειρισμός των επιχορηγήσεων αποτελεί συχνά ένα σύνθετο θέμα καθώς εξαρτάται από την εναρμόνιση των λογιστικών πρακτικών, που είναι υποχρεωμένες οι επιχειρήσεις να εφαρμόσουν, με την εκάστοτε φορολογική νομοθεσία. Ο χρόνος αναγνώρισης των επιχορηγήσεων, οι αποσβέσεις είναι μερικοί χειρισμοί που δυσκολεύουν πολλές φορές την αντιμετώπισή τους. Από πλευράς λογιστικής νομοθεσίας, είτε για τις επιχειρήσεις που τηρούν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα είτε για αυτές που υποχρεούνται στην εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, παρέχονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για το πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι επιχορηγήσεις, ωστόσο δεν παύουν να υπάρχουν και κάποια ειδικά θέματα που δημιουργούν δυσχέρειες.

Αρχικά, λοιπόν, είναι σημαντικό να γίνεται εκτενής μελέτη των σχετικών με τις επιχορηγήσεις σημείων από τα αντίστοιχα πρότυπα που εφαρμόζονται και στη συνέχεια να εξεταστεί αν ο λογιστικός χειρισμός συνάδει με τον προτεινόμενο από μεριάς φορολογίας.

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση των ενισχύσεων που παρέχονται έως σήμερα, είναι σημαντικό να αναφερθούν οι αποδεκτοί τρόποι προσέγγισης του λογιστικού χειρισμού των κρατικών επιχορηγήσεων. Οι δύο μέθοδοι που χρησιμοποιούνται παγκοσμίως για τις κρατικές επιχορηγήσεις είναι οι εξής:

- Κεφαλαιακή μέθοδος σύμφωνα με την οποία η επιχορήγηση αναγνωρίζεται εκτός αποτελεσμάτων δηλαδή η πίστωση γίνεται σε λογαριασμό των Ιδίων Κεφαλαίων και η
- Εισοδηματική μέθοδος όπου ακολουθείται ο χειρισμός μέσω εσόδων και η επιχορήγηση αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα για μία ή περισσότερες περιόδους.

Ο λόγος που δεν έχει γενικευμένη ισχύ μία και μόνο μέθοδος είναι η διαφορετική σκοπιά από την οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί μία επιχορήγηση με επιχειρήματα να προβάλλονται και από τις δύο πλευρές.

Όσον αφορά την πρώτη μέθοδο η επιχορήγηση αναγνωρίζεται στα Ίδια Κεφάλαια διότι:

- Όπως έχουμε αναφέρει οι κρατικές επιχορηγήσεις αποτελούν πηγή χρηματοδότησης για τον λόγο αυτόν στην κατάσταση οικονομικής θέσης θα πρέπει να σχηματίζουν με τα υπόλοιπα στοιχεία τα Ίδια Κεφάλαια και όχι να αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων για να αντισταθμίζουν τα έξοδα που χρηματοδοτούν. Πρέπει να αναγνωρίζονται εκτός των αποτελεσμάτων γιατί δεν αναμένεται στην ουσία αποπληρωμή.
- Οι επιχορηγήσεις δεν είναι στοιχείο που μπορεί να εμφανιστεί στα αποτελέσματα καθώς δεν κερδίζονται αλλά δίνονται από το κράτος ως κίνητρο χωρίς να πραγματοποιείται το αντίστοιχο κόστος.

Από την άλλη πλευρά σύμφωνα με την εισοδηματική μέθοδο ο χειρισμός γίνεται μέσω εσόδων διότι:

- Οι επιχορηγήσεις εισπράττονται από το κράτος και όχι από τους μετόχους οπότε δεν είναι ορθό να εμφανίζονται απευθείας στα Ίδια Κεφάλαια αλλά να αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα στις κατάλληλες περιόδους.
- Το κράτος τις περισσότερες φορές θέτει συγκεκριμένους όρους, η τήρηση των οποίων οδηγεί στην τελική είσπραξη της επιχορήγησης. Έτσι οι οικονομικές οντότητες θα πρέπει να αναγνωρίσουν στα αποτελέσματά τους τις κρατικές επιχορηγήσεις κατά τις περιόδους εκείνες που αναγνωρίζουν ως έξοδα το σχετικό κόστος για το οποίο θεωρούνται ως αποζημίωση δεδομένου ότι εκπληρώθηκαν όλες οι απαραίτητες υποχρεώσεις.
- Με την ίδια λογική που θεωρούνται οι φόροι εισοδήματος και οι λοιποί φόροι ως έξοδα, έτσι και οι επιχορηγήσεις που είναι αποτέλεσμα φορολογικών πολιτικών θα πρέπει να αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα.

6.2 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 20 "Λογιστική των κρατικών επιχορηγήσεων και γνωστοποίηση της κρατικής υποστήριξης"

Η εφαρμογή του ΔΛΠ 20, όπως και η εφαρμογή όλων των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, ικανοποιεί την ανάγκη ύπαρξης κοινών κανόνων και αρχών ώστε να παρέχεται η ορθότερη δυνατή πληροφόρηση στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Η εύρεση της ενδεδειγμένης κάθε φορά λογιστικής μεθόδου όταν υπάρχει μεταβίβαση πόρων και η αποτύπωση του μεγέθους της ωφέλειας που έλαβε η οικονομική οντότητα είναι δύο λόγοι που η λήψη κρατικής ενίσχυσης μπορεί να έχει σημαντικό ρόλο στην σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Οι επιχορηγήσεις αποτελούν το σημαντικότερο μέσο βοήθειας των κρατών προς τις επιχειρήσεις γι' αυτό ο τρόπος λογιστικής παρακολούθησης και γνωστοποίησής τους απασχολεί συχνά τις οικονομικές διευθύνσεις και τους αρμόδιους λογιστές.

Η αρχή για την κωδικοποίηση των λογιστικών πολιτικών βάση των οποίων θα αντιμετωπίζονται η επιχορηγήσεις έγινε τον Σεπτέμβριο του 1981 όταν η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB) εξέδωσε το προσχέδιο E21 που αφορούσε την Λογιστική των κρατικών επιχορηγήσεων και γνωστοποίηση της κρατικής υποστήριξης. Η οριστικοποίηση και έκδοσή του πραγματοποιήθηκε κατά τον Απρίλιο του 1983 ως Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 20 με ημερομηνία ισχύος από 1^η Ιανουαρίου 1984. Τον 1994 το πρότυπο αναδιαμορφώθηκε και τον Μάιο του 2008 τροποποιήθηκε ώστε να έρθει σε συμφωνία με το ΔΛΠ 39 όσον αφορά τα δάνεια με χαμηλότερο επιτόκιο αγοράς. Το τροποποιημένο πρότυπο εφαρμόστηκε από την 1^η Ιανουαρίου 2009.

6.2.1 Σημαντικές έννοιες και πλαίσιο εφαρμογής προτύπου

Το ΔΛΠ 20 εφαρμόζεται από όλες τις οικονομικές οντότητες που συντάσσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς και αφορά τις επιχορηγήσεις που δίνονται από το κράτος αλλά και όλες τις μορφές κρατικής ενίσχυσης. Οι σημαντικότερες έννοιες, η επεξήγηση των οποίων γίνεται μέσω του προτύπου για να γίνει σαφές με τι ασχολείται, είναι:

Κράτος: αναφέρεται στο Δημόσιο, στους κρατικούς φορείς και σε παρόμοιους τοπικούς, εθνικούς ή διεθνείς φορείς.

Κρατική υποστήριξη: μέτρο που λαμβάνεται από το κράτος με σκοπό την παροχή οικονομικού οφέλους σε συγκεκριμένη οικονομική οντότητα ή σειρά οικονομικών οντοτήτων με την προϋπόθεση ότι τηρούν κάποια κριτήρια. Για τους σκοπούς του Προτύπου, η κρατική υποστήριξη δεν περιλαμβάνει τα οφέλη που παρέχονται μόνο έμμεσα, μέσω της εφαρμογής μέτρων που επιδρούν στις γενικότερες συνθήκες της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως είναι η δημιουργία υποδομής σε αναπτυσσόμενες περιοχές ή η επιβολή περιοριστικών εμπορικών μέτρων σε ανταγωνιστές.

Κρατική επιχορήγηση: ενίσχυση που παρέχεται από το κράτος με τη μορφή μεταβίβασης πόρων ως ανταπόδοση εφόσον η οικονομική οντότητα έχει τηρήσει τους όρους που έχουν τεθεί ή πρόκειται να τους τηρήσει μελλοντικά. Όσες ενισχύσεις δεν μπορούν να αποτιμηθούν καθώς και οι συναλλαγές με το κράτος που δεν μπορούν να διαχωριστούν από τις συνήθεις συναλλαγές της οντότητας δεν περιλαμβάνονται στην έννοια αυτή.

Επιχορηγήσεις που αφορούν περιουσιακά στοιχεία: κρατικές επιχορηγήσεις που για να δοθούν υπάρχει ο όρος η οικονομική οντότητα που τις δικαιούται να αγοράσει, κατασκευάσει ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, αποκτήσει μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία. Πολλές φορές απαιτείται η τήρηση επιπλέον όρων σχετικά με το είδος των στοιχείων, την τοποθεσία και το χρονικό διάστημα που πρέπει η επιχείρηση να τα έχει στην κατοχή της.

Χαριστικά δάνεια: δάνεια για τα οποία δεν υπάρχει υποχρέωση εξόφλησης αν τηρηθούν οι προκαθορισμένες προϋποθέσεις.

Εύλογη αξία: αξία στην οποία γίνεται η ανταλλαγή ενός περιουσιακού στοιχείου ή η διευθέτηση μίας υποχρέωσης μεταξύ δύο μερών, πωλητή και αγοραστή, οι οποίοι λειτουργούν με πλήρη γνώση και με την θέλησή τους σε μια συναλλαγή σε καθαρά εμπορική βάση.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του δεν εμπίπτουν τα παρακάτω:

1. Τα θέματα που προκύπτουν κατά τον λογιστικό χειρισμό των κρατικών επιχορηγήσεων σε οικονομικές καταστάσεις που αντικατοπτρίζουν τις επιδράσεις από τις μεταβολές τιμών ή παρόμοιας φύσης.

2. Κρατική υποστήριξη που δίνεται σε μορφή ωφελημάτων σε σχέση με τον υπολογισμό του φορολογητέου αποτελέσματος ή της υποχρέωσης φόρου εισοδήματος όπως οι φορολογικές απαλλαγές, οι μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές κτλ.
3. Συμμετοχή του κράτους στην ιδιοκτησία της οντότητας.
4. Επιχορηγήσεις του κράτους που αφορούν την γεωργία και καλύπτονται από το ΔΛΠ 41.

6.2.2 Βασικοί κανόνες λογιστικής αντιμετώπισης

Ο χρόνος αναγνώρισης των κρατικών επιχορηγήσεων παίζει σημαντικό ρόλο στην εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, οπότε θα πρέπει να δίνεται ξεκάθαρα για να αποφεύγεται ο κίνδυνος διαστρέβλωσης της πραγματικής κατάστασης. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 20 η αναγνώριση των κρατικών επιχορηγήσεων καθώς και της εύλογης αξίας των μη χρηματικών επιχορηγήσεων γίνεται εφόσον υπάρχει εύλογη βεβαιότητα ότι η επιχείρηση θα συμμορφωθεί με τους αναφερόμενους όρους και η επιχορήγηση θα εισπραχθεί. Φυσικά τις περισσότερες φορές οι όροι που τίθενται είναι μακροχρόνιοι, έτσι η είσπραξη της επιχορήγησης δεν σημαίνει αυτόματα ότι έχουν εκπληρωθεί ή θα εκπληρωθούν οι όροι.

Το σημείο που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η λογιστική μέθοδος που ακολουθείται, καθώς όπως αναφέρθηκε δύο είναι οι τρόποι γενικής προσέγγισης. Το πρότυπο ορίζει ότι η καταχώρηση των κρατικών επιχορηγήσεων θα γίνονται σύμφωνα με την εισοδηματική μέθοδο δηλαδή στα αποτελέσματα ως έσοδα με συστηματικό και ορθολογικό τρόπο σε εκείνες τις χρήσεις στις οποίες η οικονομική οντότητα καταχωρεί το κόστος ή τα έξοδα που σχετίζονται με τις κρατικές επιχορηγήσεις. Δεν είναι αποδεκτή η αναγνώριση στα έσοδα με βάση τις εισπράξεις γιατί αυτό έρχεται σε αντίθεση με την αρχή των δεδουλευμένων εσόδων/εξόδων σύμφωνα με το ΔΛΠ 1. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η λογιστική μέθοδος που χρησιμοποιείται δεν επηρεάζεται από το εάν η επιχορήγηση θα εισπραχθεί σε μετρητά ή μειώνει κάποια υποχρέωση προς το κράτος.

Ο προσδιορισμός των χρήσεων, στις οποίες η οικονομική οντότητα αναγνωρίζει το κόστος ή τα έξοδα που συνδέονται με τις επιχορηγήσεις, γίνεται αρκετές φορές με ευκολία. Για παράδειγμα, στην περίπτωση επιχορήγησης εξόδων,

είναι σαφές ότι τα έξοδα θα αναγνωριστούν στις περιόδους που πραγματοποιούνται οπότε και οι επιχορηγήσεις καταχωρούνται στα έσοδα στις αντίστοιχες περιόδους. Επίσης, όταν επιχορηγούνται αποσβέσιμα περιουσιακά στοιχεία, οι επιχορηγήσεις καταχωρούνται στα έσοδα στις περιόδους που επιβαρύνονται τα αποτελέσματα με τις αποσβέσεις των στοιχείων αυτών. Όταν πρόκειται για μη αποσβέσιμα στοιχεία και υπάρχουν κάποιοι όροι που πρέπει να εκπληρωθούν, η επιχορήγησή τους θα αναγνωριστεί σε εκείνες τις περιόδους που επιβαρύνθηκαν με το κόστος εκπλήρωσης των όρων αυτών.

Υπάρχουν και περιπτώσεις, ωστόσο, που η είσπραξη της επιχορήγησης είναι μέρος ενός συνόλου οικονομικών και φορολογικών μέτρων, τα οποία διέπονται από ορισμένους όρους. Εδώ υπάρχει συχνά η δυσκολία αναγνώρισης των συνθηκών δημιουργίας κόστους και εξόδων ώστε να προσδιοριστούν αντίστοιχα και οι περίοδοι καταχώρησης της επιχορήγησης. Μπορεί να είναι ορθότερο να κατανεμηθεί η επιχορήγηση κατά ένα μέρος με μία βάση και μέρος αυτής με άλλη βάση. Η αναγνώριση της επιχορήγησης στην περίοδο που εισπράττεται όπως αναφέρθηκε παραπάνω δεν είναι σύμφωνη με την αρχή των δεδουλευμένων εσόδων/εξόδων. Ωστόσο, όταν η λήψη της επιχορήγησης γίνεται για την κάλυψη εξόδων ή ζημιών που βάρυναν την επιχείρηση σε προηγούμενη περίοδο ή δίνεται ως άμεση οικονομική βοήθεια χωρίς να συνοδεύεται με σχετικό μελλοντικό κόστος, αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα της περιόδου που έγινε η είσπραξή της με αντίστοιχη γνωστοποίηση για να γίνουν κατανοητές οι επιδράσεις της.

6.2.3 Αναγνωριζόμενα είδη επιχορηγήσεων και λογιστικός χειρισμός

Επιχορηγήσεις για την απόκτηση παγίων στοιχείων Ενεργητικού που υπόκεινται σε αποσβέσεις

Σε αυτήν την περίπτωση η οικονομική οντότητα αφού προβεί στην αγορά ή γενικά στην απόκτηση περιουσιακών στοιχείων που προορίζονται να παραμείνουν μακροχρόνια στην κυριότητά της, μπορεί να εμφανίσει στις οικονομικές καταστάσεις την επιχορήγηση που αντιστοιχεί στα πάγια αυτά με τους εξής τρόπους:

- Είτε ως αναβαλλόμενο έσοδο(έσοδο επόμενων χρήσεων) που καταχωρείται στα αποτελέσματα με συστηματικό και ορθολογικό τρόπο σύμφωνα με την διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του παγίου.
- Είτε να μειώσει την λογιστική αξία του παγίου κατά αντίστοιχο ποσό και να αναγνωριστεί (εμμέσως) στα κέρδη ή στις ζημιές της περιόδου μέσω της μειωμένης χρέωσης των αποσβέσεων.

Ανεξάρτητα εάν οι επιχορηγήσεις αφαιρούνται ή όχι από την λογιστική αξία των παγίων, τις περισσότερες φορές στην κατάσταση ταμειακών ροών εμφανίζονται ξεχωριστά η αγορά των παγίων και η λήψη της επιχορήγησης γιατί με αυτό τον τρόπο δίνεται καλύτερη πληροφόρηση για το συνολικό μέγεθος της επένδυσης και γίνονται αντιληπτές οι μεταβολές που προκαλούν.

Αναλυτική αντιμετώπιση περίπτωσης επιχορήγησης παγίων και λογιστικές εγγραφές με τις δύο παραδεκτές μεθόδους παρουσίασης

Έστω μία επιχείρηση πραγματοποιεί επένδυση η οποία αφορά αγορά μηχανημάτων αξίας 1.000.000 € και επιχορηγείται από το κράτος με 40%. Έστω ότι λαμβάνει την επιχορήγηση ποσού των 400.000 € την 01/01/20X0 και τα μηχανήματα έχουν ωφέλιμη ζωή 5 χρόνια.

Η πρώτη εγγραφή που γίνεται με την αγορά των μηχανημάτων είναι:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	1.000.000	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		1.000.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΓΟΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ		

Με την μέθοδος του αναβαλλόμενου εσόδου πραγματοποιούνται οι εγγραφές:

Κατά την λήψη της επιχορήγησης

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	400.000	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ		400.000
(ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΠΑΓΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ)		
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ		

Στο τέλος του έτους με την διενέργεια των αποσβέσεων $1.000.000/5=200.000$

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	200.000	
ΑΠΟΣΒ/ΝΟΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		200.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΧΡΗΣΗΣ 20Χ0

Σύμφωνα με την διάρκεια της ωφέλιμης ζωής των μηχανημάτων θα αναγνωριστεί και η επιχορήγηση $400.000/5=80.000$ οπότε τέλος του έτους 20Χ0 έχουμε την εξής εγγραφή:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	80.000	
(ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΠΑΓΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ)		
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΕΠΙΧ.ΠΑΓΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ)		80.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 20Χ0 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ

Με την μέθοδο της αφαίρεσης από την λογιστική αξία οι εγγραφές που πραγματοποιούνται είναι:

Κατά την λήψη της επιχορήγησης

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	400.000	
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		400.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η μέθοδος αυτή επηρεάζει άμεσα την αξία των παγίων στοιχείων αφού μετά την είσπραξη της επιχορήγησης και την παραπάνω λογιστική εγγραφή τα στοιχεία εμφανίζονται πλέον με μικρότερη αξία στις οικονομικές καταστάσεις. Επίσης σημαντικό είναι ότι δεν δημιουργείται κάποιο έσοδο που να αντιστοιχεί στο ποσό της επιχορήγησης όπως στην προηγούμενη μέθοδο αλλά τα αποτελέσματα χρήσης επηρεάζονται έμμεσα μέσω των μειωμένων αποσβέσεων που υπολογίζονται πάνω στην νέα αξία. Έτσι, οι αποσβέσεις κάθε έτους θα είναι $(1.000.000-400.000)/5=120.000$ και η αντίστοιχη εγγραφή η παρακάτω:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	120.000	
ΑΠΟΣΒ/ΝΟΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		120.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΧΡΗΣΗΣ		

Η επιλογή της μεθόδου που θα χρησιμοποιηθεί γίνεται από την επιχείρηση χωρίς να μεταβληθεί για όλο το χρονικό διάστημα της επένδυσης. Συγκρίνοντας τις δύο μεθόδους ως προς την Κατάσταση Αποτελεσμάτων, θεωρώντας ότι η επιχείρηση έχει τα ίδια κέρδη κατά την πενταετία, παρατηρείται ότι προκύπτει το ίδιο αποτέλεσμα οπότε δεν επηρεάζει την απόφαση της επιχείρησης. Η μόνη διαφορά προκύπτει στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης όπου φαίνεται περισσότερο «διογκωμένη» με την μέθοδο του αναβαλλόμενου εσόδου όπως φαίνεται παρακάτω:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΕΣΟΔΟΥ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ	€400.000	€400.000	€400.000	€400.000	€400.000
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(€200.000)	(€200.000)	(€200.000)	(€200.000)	(€200.000)
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	€80.000	€80.000	€80.000	€80.000	€80.000
ΚΕΡΔΟΣ	€280.000	€280.000	€280.000	€280.000	€280.000

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ	€400.000	€400.000	€400.000	€400.000	€400.000
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(€120.000)	(€120.000)	(€120.000)	(€120.000)	(€120.000)
ΚΕΡΔΟΣ	€280.000	€280.000	€280.000	€280.000	€280.000

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΕΣΟΔΟΥ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000
ΑΠΟΣΒΕΣΜΕΝΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	(€200.000)	(€400.000)	(€600.000)	(€800.000)	(€1.000.000)
ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΞΙΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	€800.000	€600.000	€400.000	€200.000	-
ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΕΣΟΔΟ	€320.000	€240.000	€160.000	€80.000	-

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	€600.000	€600.000	€600.000	€600.000	€600.000
ΑΠΟΣΒΕΣΜΕΝΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	(€120.000)	(€240.000)	(€360.000)	(€480.000)	(€600.000)
ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΞΙΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	€480.000	€360.000	€240.000	€120.000	-

Επιχορηγήσεις που αφορούν αποτελέσματα

Οι επιχορηγήσεις που αφορούν αποτελέσματα μπορούν να αντιμετωπιστούν με δύο τρόπους σύμφωνα με το ΔΛΠ 20:

- Είτε να πιστωθούν σε κάποιον αποτελεσματικό λογαριασμό και να εμφανίζονται ξεχωριστά ή σε ένα κονδύλι με γενικό τίτλο όπως "Λοιπά Έσοδα"
- Είτε να αφαιρούνται κατευθείαν από τα αντίστοιχα έξοδα.

Το επιχείρημα υπέρ της πρώτης μεθόδου είναι ότι με τον συμψηφισμό εσόδων - εξόδων δεν δίνεται μια ξεκάθαρη εικόνα των πραγματοποιούμενων εξόδων και καθίσταται δύσκολη η σύγκριση των επιχορηγούμενων εξόδων με άλλα έξοδα. Από

την άλλη μεριά υποστηρίζεται ότι εάν δεν πραγματοποιηθεί ο συμψηφισμός του εξόδου με την επιχορήγηση η εικόνα που δίνεται είναι παραπλανητική γιατί τα έξοδα αυτά μπορεί και να μην είχαν πραγματοποιηθεί ποτέ αν δεν υπήρχε η δυνατότητα να επιχορηγηθούν.

Οποιαδήποτε μέθοδος και να χρησιμοποιηθεί αυτό που έχει σημασία είναι η αναγνώριση της επιχορήγησης να γίνει σε εκείνη την χρήση που πραγματοποιείται και το αντίστοιχο έξοδο. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όταν τα έξοδα πραγματοποιούνται σε περισσότερες από μία χρήσεις και η επιχορήγηση εισπράττεται σε διαφορετικά διαστήματα.

Αναλυτική αντιμετώπιση περίπτωσης επιχορήγησης εξόδων και λογιστικές εγγραφές με τις δύο παραδεκτές μεθόδους παρουσίασης

- Έστω μια επιχείρηση πραγματοποιεί έξοδα διασφάλισης ποιότητας των προϊόντων της για τα οποία επιχορηγείται κατά 25%. Τα έξοδα ανέρχονται στις 60.000 € άρα η επιχορήγηση που λαμβάνει είναι 15.000 €. Τα έξοδα πραγματοποιούνται σε μία χρήση.

Κατά την πραγματοποίηση των εξόδων πραγματοποιείται η παρακάτω εγγραφή

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΞΟΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	60.000	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		60.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ		

Στην ίδια χρήση αναγνωρίζεται και η απαίτηση είσπραξης της επιχορήγησης πιστώνοντας τα έσοδα με το ποσό της επιχορήγησης αν ακολουθείται η πρώτη μέθοδος:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)	15.000	
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ)		15.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ		

Με την δεύτερη μέθοδο η αναγνώριση της απαίτησης της επιχορήγησης γίνεται με πίστωση των εξόδων ως εξής:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)	15.000	
ΕΞΟΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		15.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ		

Με την είσπραξη της επιχορήγησης τακτοποιείται και ο λογαριασμός Χρεώστες Διάφοροι με την παρακάτω εγγραφή:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	15.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)		15.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ		

Η μόνη διαφορά γίνεται αισθητή στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων όπως μπορούμε να διακρίνουμε παρακάτω:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΩΣ ΕΣΟΔΟ)

ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ	€15.000
ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	(€60.000)

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΞΟΔΟΥ)

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	(€45.000)
------------------------------------	-----------

Μεγαλύτερη προσοχή χρειάζεται όταν τα έσοδα που επιχορηγούνται αφορούν περισσότερες από μία χρήσεις. Σε τέτοιες περιπτώσεις αν πραγματοποιηθεί το έξοδο και η είσπραξη της επιχορήγησης γίνει μεταγενέστερα, αναγνωρίζεται το ποσό της επιχορήγησης που αντιστοιχεί στο έξοδο αυτό ως έσοδο με δημιουργία απαίτησης. Αντίθετα εάν γίνει η είσπραξη της επιχορήγησης προκαταβολικά αναγνωρίζεται

αρχικά ως έσοδο επόμενων χρήσεων και όταν επιβαρυνθούν τα αποτελέσματα με το αντίστοιχο έξοδο, περνά στα έσοδα της χρήσης.

- Επιχείρηση πρόκειται να επιχορηγηθεί κατά 50% για να δημιουργήσει 10 νέες θέσεις εργασίας μέσα σε μία τριετία. Το συνολικό κόστος για τις θέσεις αυτές είναι 200.000€ άρα το ποσό της επιχορήγησης ανέρχεται στις 100.000€. Έστω ότι η επιχορήγηση παρέχεται για τα δύο πρώτα έτη από την δημιουργία της κάθε θέσης και καταβάλλεται κάθε εξάμηνο.

ΕΤΗ	ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ	ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΙΣ Α ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ Α ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ
20X0	5	100.000€	25.000€	50.000€
20X1	3	60.000€	40.000€	30.000€
20X2	2	40.000€	25.000€	20.000€
20X3	-	-	10.000€	-
ΣΥΝΟΛΑ	10	200.000€	100.000€	100.000€

Εγγραφές χρήσης 20X0 με την μέθοδο καταχώρησης της επιχορήγησης ως έσοδο:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	100.000	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		100.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ		

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	25.000	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ		25.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ		

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	25.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)	25.000	
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ)		50.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ

Εγγραφές χρήσης 20X1:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	60.000	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		60.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	40.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)		25.000
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ		15.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	15.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)	15.000	
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ)		30.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ

Εγγραφές χρήσης 20X2:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	40.000	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		40.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	25.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)		15.000
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ		10.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	10.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)	10.000	
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ)		20.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΑ ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Στην χρήση 20Χ3 με την είσπραξη του τελευταίου ποσού της επιχορήγησης τακτοποιούνται και οι απαιτήσεις προς το Δημόσιο:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	10.000	
ΧΡΕΩΣΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙ(ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟ)		10.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η μόνη διαφορά που θα υπήρχε στις παραπάνω εγγραφές αν είχαμε ακολουθήσει την μέθοδο καταχώρησης της επιχορήγησης αφαιρετικά από το έξοδο θα ήταν να πιστώνουμε τον λογαριασμό «Αμοιβές προσωπικού» αντί του «Λοιπά έσοδα (κρατική επιχορήγηση)».

Επιχορηγήσεις ως μέρος «Οικονομικού Πακέτου» βοήθειας

Όταν δίνεται επιχορήγηση ως μέρος οικονομικού πακέτου η οποία αφορά ταυτόχρονα δαπάνες αλλά και πάγια περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να γίνεται προσεκτική μελέτη των όρων της επιχορήγησης έτσι ώστε να γίνει σωστή επιλογή όσον αφορά:

- την βάση κατανομής του ποσού της επιχορήγησης στα στοιχεία αυτά

και

- την ανά στοιχείο βάση αναγνώρισης της επιχορήγησης στα αποτελέσματα

Μη χρηματική επιχορήγηση

Στις περιπτώσεις των μη χρηματικών επιχορηγήσεων όπου πραγματοποιείται η μεταβίβαση ενός μη νομισματικού στοιχείου ενεργητικού όπως για παράδειγμα η μεταβίβαση από το κράτος ενός οικοπέδου ή άλλοι πόροι προς εκμετάλλευση από την επιχείρηση.

Εδώ γίνεται εκτίμηση του μη νομισματικού στοιχείου ενεργητικού και η λογιστική αναγνώριση τόσο της επιχορήγησης όσο και του στοιχείου του ενεργητικού, στην εύλογη αξία. Η λογιστική καταχώριση, επίσης, του στοιχείου και της επιχορήγησης στην ονομαστική αξία ή με ένα συμβολικό ποσό αποτελεί μία εναλλακτική λύση.

Επιχορηγήσεις για απόκτηση μη αποσβεστέων στοιχείων Ενεργητικού

Επιχειρήσεις που επιχορηγούνται για την απόκτηση μη αποσβεστέων στοιχείων ενεργητικού είτε πάγιων είτε κυκλοφορούντων (δηλαδή γηπέδων ή αποθεμάτων), αναγνωρίζουν την επιχορήγηση στα αποτελέσματα αναλογικά με την επιβάρυνση των αποτελεσμάτων από την εκπλήρωση των όρων που είχαν τεθεί ως προϋπόθεση για τη λήψη της επιχορήγησης.

Επιχορηγήσεις για υφιστάμενα Έξοδα ή Ζημίες

Όταν μία επιχορήγηση δεν συνδέεται με μελλοντικά κόστη αλλά δίνεται ως αποζημίωση για έξοδα ή ζημίες ήδη πραγματοποιηθέντα σε προηγούμενες χρήσεις, αυτή αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα ως έσοδο κατά την περίοδο της είσπραξής της αν και όπως αναφέρθηκε κάτι τέτοιο δεν είναι σύμφωνο με την αρχή των δεδουλευμένων εσόδων/εξόδων.

Άμεση γενική επιχορήγηση

Κάποιες φορές δίνονται επιχορηγήσεις που δεν συνδέονται ούτε με μελλοντικά αλλά ούτε με παρελθόντα κόστη. Και σε αυτές τις περιπτώσεις η αναγνώριση της επιχορήγησης γίνεται κατά την είσπραξή της.

6.2.4 Μη αναγνωρίσιμη κρατική υποστήριξη

Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η μορφή και ο τρόπος που δίνεται η κρατική υποστήριξη δεν επιτρέπει την αναγνώριση επιχορήγησης μέσω του ΔΛΠ 20. Αυτό συμβαίνει όταν η κρατική υποστήριξη δεν μπορεί να αποτιμηθεί με εύλογο τρόπο ή δεν μπορούν να διαχωριστούν οι συναλλαγές με το Δημόσιο από τις συνήθεις συναλλαγές της επιχείρησης

6.2.5 Γνωστοποιήσεις

Για να υπάρχει μία πλήρης εικόνα των επιχορηγήσεων που έλαβε μία οντότητα είναι απαραίτητο να γνωστοποιούνται στις επεξηγηματικές σημειώσεις που συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις της τα ακόλουθα:

- Η λογιστική μέθοδος που ακολουθείται για την παρακολούθηση των κρατικών επιχορηγήσεων.
- Η μέθοδος παρουσίασης τους στις οικονομικές καταστάσεις.
- Το είδος και τα ποσά των επιχορηγήσεων.
- Πληροφορίες για άλλες μορφές κρατικής υποστήριξης, που δεν αναγνωρίζονται ως επιχορηγήσεις, από τις οποίες η επιχείρηση έχει σημαντικό και άμεσο όφελος.
- Οι ανεκπλήρωτοι όροι εφόσον υπάρχουν και άλλες υποχρεώσεις που συνδέονται με τις ήδη αναγνωρισμένες επιχορηγήσεις.
- Αν ακολουθείται η μέθοδος καταχώρησης αφαιρετικά των εξόδων χρήσιμο είναι να δίνεται μία γνωστοποιείται και το ποσό του εξόδου πριν τον συμψηφισμό.

6.3 Άλλες μορφές επιχορηγήσεων

Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης – Αντιμετώπιση σύμφωνα με το ΔΛΠ 17 «Μισθώσεις»

Μία συχνή μορφή παρεχόμενης ενίσχυσης από το κράτος αποτελεί η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, με την κάλυψη των δόσεων leasing απόκτησης

καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού. Η επιδότηση προσδιορίζεται συνήθως ως ποσοστό επί της αξίας απόκτησης. Με την μέθοδο του αναβαλλόμενου εισοδήματος η αρχική αναγνώριση της επιδότησης γίνεται σε έσοδα επόμενων χρήσεων με το ποσό της οριστικής έγκρισής της και στη συνέχεια μεταφέρεται στα αποτελέσματα κατά αντίστοιχο τρόπο με τις αποσβέσεις των πάγιου εξοπλισμού. Με την μέθοδο της αφαίρεσης από την λογιστική αξία η επιδότηση αναγνωρίζεται πιστωτικά των λογαριασμών παγίων.

Αντιμετώπιση περίπτωσης επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης και λογιστικές εγγραφές

- Έστω μία επιχείρηση που εφαρμόζει τα Δ.Λ.Π. και έχει υπαχθεί και εγκριθεί 01/01/20X0 σε πρόγραμμα επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης για απόκτηση μηχανολογικού εξοπλισμού αξίας 1.000.000 ευρώ. Το ποσοστό ενίσχυσης αντιστοιχεί σε 40% οπότε η συνολική επιδότηση ανέρχεται στο ποσό των 400.000 ευρώ. Σύμφωνα με την σύμβαση μίσθωσης η διάρκεια μίσθωσης είναι τέσσερα έτη και η καταβολή των μισθωμάτων γίνεται κάθε τρίμηνο. Υποθέτουμε, επίσης, ότι ο αποκτώμενος με μίσθωση μηχανολογικός εξοπλισμός αποσβένεται με 10% ετησίως με τη σταθερή μέθοδο.

Εγγραφές 01/01/20X0

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛ.	1.000.000	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ		1.000.000
Αιτιολογία: Απόκτηση Παγίου Εξοπλισμού με Leasing		

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	400.000	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ		400.000
Αιτιολογία: Αναγνώριση επιχορήγησης		

Εγγραφές 31/03/20X0

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
--	---------------	----------------

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ	62.500	
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		62.500
Αιτιολογία: Καταβολή πρώτου μισθώματος		

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	25.000	
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ		25.000
Αιτιολογία: Είσπραξη επιχορήγησης		

Εγγραφές 31/12/20X0

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	100.000	
ΑΠΟΣΒ/ΝΟΣ ΜΗΧ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ		100.000
Αιτιολογία: Λογισμός αποσβέσεων		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	40.000	
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΑΝΑΛΟΓΟΥΣΕΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΠΑΓΙΩΝ)		40.000
Αιτιολογία: Καταχώρηση στα Αποτελέσματα της Επιχορήγησης		

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΕΣΟΔΟΥ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000	€1.000.000
ΑΠΟΣΒΕΣΜΕΝΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	(€100.000)	(€200.000)	(€300.000)	(€400.000)	(€500.000)
ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΞΙΑ	€900.000	€800.000	€700.000	€600.000	€500.000

ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ					
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ					
ΚΑΤΑ ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟΥ	€300.000	€200.000	€100.000	-	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ					
ΑΠΟ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗ	€750.000	€500.000	€250.000	-	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	€360.000	€320.000	€280.000	€240.000	€200.000

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΕΣΟΔΟΥ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ(ΑΝΑΛΟΓ. ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΕΠΙΧ. ΠΑΓΙΩΝ)	€40.000	€40.000	€40.000	€40.000	€40.000
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(€100.000)	(€100.000)	(€100.000)	(€100.000)	(€100.000)

Η επιδότηση θα συνεχίσει να καταχωρείται στα αποτελέσματα χρήσης μέχρι και το έτος 20X9 όπου ολοκληρώνεται η απόσβεσής της με την ταυτόχρονη πλήρης απόσβεση του μηχανολογικού εξοπλισμού που αφορά. Με την μέθοδο αφαίρεσης από την λογιστική αξία οι καταστάσεις διαφοροποιούνται ως εξής:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ)

ΕΤΗ	20X0	20X1	20X2	20X3	20X4
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	€600.000	€600.000	€600.000	€600.000	€600.000
ΑΠΟΣΒΕΣΜΕΝΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	(€60.000)	(€120.000)	(€180.000)	(€240.000)	(€300.000)

ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΛΞΙΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	€540.000	€480.000	€420.000	€360.000	€300.000
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛ.ΔΗΜΟΣΙΟΥ	€300.000	€200.000	€100.000	-	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗ	€750.000	€500.000	€250.000	-	

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ (ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΛΞΙΑ)

ΕΤΗ	20Χ0	20Χ1	20Χ2	20Χ3	20Χ4
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(€60.000)	(€60.000)	(€60.000)	(€60.000)	(€60.000)

Φορολογική απαλλαγή - Αντιμετώπιση σύμφωνα με το ΔΛΠ 12 «Φόροι Εισοδήματος»

Σκοπός του ΔΛΠ 12 είναι να καθορίσει τον λογιστικό χειρισμό των φόρων εισοδήματος και να αντιμετωπίσει την διαφορά λογιστικού και φορολογικού αποτελέσματος που προκύπτει λόγω διαφορετικών λογιστικών πολιτικών και αντίστοιχων κανόνων που χρησιμοποιούν οι φορολογικές αρχές. Το Πρότυπο αυτό δεν ασχολείται με τις μεθόδους της λογιστικής καταχώρισης για τις Κρατικές επιχορηγήσεις, όμως καλύπτει τη λογιστική των προσωρινών διαφορών που μπορεί να προκύψουν από τέτοιες επιχορηγήσεις. Ένα είδος κρατικής ενίσχυσης που συνδέεται με το συγκεκριμένο πρότυπο είναι η φορολογική απαλλαγή. Ορισμένοι σημαντικοί ορισμοί που δίνονται μέσω του προτύπου είναι οι εξής:

Λογιστικό αποτέλεσμα: το κέρδος ή ζημία μιας χρήσης, πριν από την αφαίρεση του εξόδου φόρου

Φορολογητέο κέρδος(φορολογική ζημία): το ποσό του κέρδους (ή η ζημία) μιας χρήσης, που υπολογίζεται με βάση τους κανόνες που έχουν τεθεί από τις φορολογικές αρχές, επί του οποίου είναι πληρωτέοι (επιστρεπτέοι) οι φόροι εισοδήματος.

Έξοδο φόρου(έσοδο φόρου): το συγκεντρωτικό ποσό που περιλαμβάνεται στον προσδιορισμό του κέρδους ή της ζημίας της περιόδου και αφορά τον τρέχοντα και τον αναβαλλόμενο φόρο.

Τρέχων φόρος: το ποσό των φόρων εισοδήματος που πρέπει να πληρωθεί (επιστραφεί) και αφορά στο φορολογητέο κέρδος (φορολογική ζημία) μιας χρήσης.

Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις: τα ποσά των φόρων εισοδήματος που θα πληρωθούν σε μελλοντικές περιόδους, που αφορούν προσωρινές φορολογητέες διαφορές διαφορές.

Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις: τα ποσά των φόρων εισοδήματος που είναι επιστρεπτέα σε μελλοντικές περιόδους και αφορούν σε εκπεστές προσωρινές διαφορές, μεταφερόμενες στο μέλλον φορολογικές ζημιές και μεταφερόμενους στο μέλλον πιστωτικούς φόρους.

Αντιμετώπιση περίπτωσης φορολογικής απαλλαγής και λογιστικές εγγραφές

Έστω μία επιχείρηση που δικαιούται φορολογική απαλλαγή ύψους €150.000 βάση αναπτυξιακού νόμου λόγω επένδυσης που πραγματοποιεί. Με την πραγματοποίηση της επένδυσης και την υπαγωγή στην ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής πραγματοποιείται η εγγραφή:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ	150.000	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜ.ΧΡΗΣΕΩΝ(ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔ)		150.000

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Στο τέλος της χρήσης υποθέτουμε ότι η επιχείρηση είχε κέρδη και προκύπτει φόρος εισοδήματος €200.000. Το ποσό του φόρου βρίσκεται στην πίστωση του λογαριασμού 54.08 «Υποχρεώσεις από φόρους τέλη» και με το τέλος της χρήσης θα μεταφερθεί στο 88.08 «Φόρος εισοδήματος». Εφόσον όμως έχει σχηματιστεί αναβαλλόμενο εισόδημα θα γίνει ο παρακάτω συμψηφισμός:

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
88.08 ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	50.000	
ΕΣΟΔΑ ΕΠΟΜ.ΧΡΗΣΕΩΝ(ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔ)	150.000	
54.08 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΤΕΛΗ		200.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔ.ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ		

Για να κλείσει κα η απαίτηση που έχουμε για το ποσό αυτό γίνεται η εγγραφή

	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
54.08 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΤΕΛΗ	150.000	
ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ		150.000
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ: ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ		

Σε περίπτωση που ο φόρος ο οποίος προκύπτει από τα κέρδη δεν καλύπτει το ποσό της φορολογικής απαλλαγής το υπόλοιπο της απαίτησης καλύπτεται με φόρο που προκύπτει από κέρδη επόμενων χρήσεων.

6.4 Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και κρατικές επιχορηγήσεις

Η μελέτη και η κατανόηση των κρατικών επιχορηγήσεων μέσω του ΔΛΠ 20 είναι απαραίτητη καθώς οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον είναι συνήθως οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο και γενικά οι οντότητες που υποχρεούνται στην τήρηση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων βάσει των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Ωστόσο, στην Ελληνική πραγματικότητα δεν είναι μικρό και το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις τις οποίες θα πρέπει να αναγνωρίσουν και να παρουσιάσουν με βάση όσα ορίζονται από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.

Σύμφωνα με τον νόμο υπ' αριθ.4308/ΦΕΚ Ά 251/24.11.2014 "Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις" δίνεται ο ορισμός των κρατικής επιχορηγήςης ως εξής: «*Ενίσχυση από το κράτος με τη μορφή μεταφοράς πόρων σε μια οντότητα, σε ανταπόδοση για παρελθούσα ή μελλοντική συμμόρφωση με συγκεκριμένες συνθήκες που σχετίζονται με τις λειτουργικές της δραστηριότητες. Δεν*

περιλαμβάνονται στις κρατικές επιχορηγήσεις εκείνες οι μορφές κρατικής ενίσχυσης στις οποίες δεν μπορεί εύλογα να αποδοθεί μια αξία καθώς και συναλλαγές με το κράτος, οι οποίες δεν μπορούν να διακριθούν από τις συνήθεις εμπορικές συναλλαγές της οντότητας» (Παράρτημα Α: Ορισμοί, ν. 4308/2014).

Στο άρθρο 23 του παρόντος νόμου 4308/2014 "Κρατικές επιχορηγήσεις και αναβαλλόμενοι φόροι" γίνεται αναφορά για δύο τύπους κρατικών επιχορηγήσεων, την αρχική αναγνώριση και την μεταγενέστερη αντιμετώπισή τους. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για τις κρατικές επιχορηγήσεις περιουσιακών στοιχείων και τις κρατικές επιχορηγήσεις εξόδων οι οποίες αναγνωρίζονται ως υποχρεώσεις στην περίοδο που εισπράττονται ή στην περίοδο που καθίσταται οριστική η έγκρισή τους και υπάρχει βεβαιότητα ότι θα εισπραχθούν. Όσον αφορά την μεταγενέστερη αντιμετώπισή τους, προβλέπεται η απόσβεση της επιχορήγησης που αφορά περιουσιακά στοιχεία, με την μεταφορά της ως έσοδο στα αποτελέσματα την ίδια περίοδο και με αντίστοιχο τρόπο που μεταφέρεται στα αποτελέσματα η λογιστική αξία του επιχορηγούμενου στοιχείου με προτεινόμενο λογ. 71.01 «Αποσβέσεις επιχορηγήσεων παγίων στοιχείων» Οι επιχορηγήσεις που αφορούν έξοδα μεταφέρονται στα αποτελέσματα ως έσοδα σε εκείνες τις περιόδους που πραγματοποιούνται τα αντίστοιχα έξοδα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές με τον λογιστικό χειρισμό που προτείνεται από τα ΔΠΧΑ. Κάποιες από τις διαφορές που εντοπίζονται είναι ως προς τον χρόνο αναγνώρισης της επιχορήγησης όπου κατά τα ΕΛΠ πρέπει να υπάρχει εύλογη βεβαιότητα για την έγκριση και την είσπραξή της αλλά όχι και η εύλογη βεβαιότητα ότι η επιχείρηση θα συμμορφωθεί με τους αναφερόμενους όρους όπως ορίζεται στο ΔΛΠ 20. Επίσης σύμφωνα με το ΔΛΠ 20 και τον λογιστικό χειρισμό των επιχορηγήσεων που αφορούν κάποιες συγκεκριμένες δαπάνες επιτρέπεται ο συμψηφισμός τους με τις δαπάνες αυτές ενώ τα ΕΛΠ δεν επιτρέπουν κάτι τέτοιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μέσα από την μελέτη της περίπτωσης των κρατικών επιχορηγήσεων ως τρόπο χρηματοδότησης των επιχειρήσεων παρατηρούμε ότι αποτελούν πλέον ένα αναπόσπαστο κομμάτι της εκάστοτε αναπτυξιακής πολιτικής που ακολουθείται. Με την συνεχή προσαρμογή των διαθέσιμων προγραμμάτων ενίσχυσης στις ανάγκες των επιχειρήσεων, τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας που ακολουθείται από τους ενδιαφερόμενους αλλά και από τα αρμόδια όργανα ελέγχου διαπιστώνουμε ότι οδηγούμαστε σε έναν πιο αμερόληπτο και αξιοκρατικό τρόπο χορήγησης των διαθέσιμων κρατικών και κοινοτικών πόρων.

Οι Αναπτυξιακοί Νόμοι προσαρμόζονται στα δεδομένα της κάθε περιόδου εντάσσοντας ως δικαιούχους κατηγορίες επιχειρήσεων που κρίνεται σημαντική η ανάπτυξή τους καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα δαπανών και έχοντας την δυνατότητα επίδοσης των ενισχύσεων με διάφορες μορφές που να εξυπηρετούν τους σκοπούς των οντοτήτων. Εξίσου σημαντικός είναι και ο ρόλος των ευρωπαϊκών προγραμμάτων χρηματοδότησης που δεν περιορίζεται μόνο στην ενίσχυση με σκοπό την ανάπτυξη αλλά και την στήριξη των επιχειρήσεων σε κρίσιμες περιόδους όπως της παγκόσμιας πανδημίας που διανύουμε.

Η αυτοματοποίηση της διαδικασίας υπαγωγής, τροποποιήσεων και ελέγχου των ιδιωτικών επενδύσεων μέσω ηλεκτρονικής καταχώρησης των ζητούμενων δεδομένων και δικαιολογητικών μειώνει τον απαιτούμενο χρόνο ολοκλήρωσης των διαδικασιών και άρα της καταβολής της ενίσχυσης σε οποιαδήποτε μορφή. Με την τήρηση ηλεκτρονικού αρχείου διευκολύνεται τόσο το έργο των επιχειρήσεων όσο και των ελεγκτών έχοντας στην διάθεση τους κάθε στιγμή το απαραίτητο υλικό και παρακολουθώντας την τρέχουσα κατάσταση του έργου. Ιδιαίτερη είναι η προσοχή που δίνεται στον έλεγχο με την παροχή σαφών οδηγιών μέσω του Νέου οδηγού ελέγχου επενδύσεων.

Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται το κίνητρο των επιχειρηματιών να αιτηθούν κρατικής χρηματοδότησης ώστε να ξεκινήσουν κάποιο νέο εγχείρημα, να επεκτείνουν ή να βελτιώσουν ήδη υπάρχουσες οντότητες καθώς ο χρόνος αναμονής λήψης της ενίσχυσης έχει μειωθεί σημαντικά. Από την πλευρά των επιχειρήσεων σημαντική είναι και η γνώση του λογιστικού χειρισμού της ενίσχυσης ανάλογα με το είδος της καθώς έχει άμεσο αντίκτυπο στις οικονομικές της καταστάσεις. Το ΔΛΠ 20 είναι το πρότυπο που προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο αναγνώρισης, παρουσίασης και γνωστοποίησης των κρατικών επιχορηγήσεων.

Δυστυχώς δεν κατέστη δυνατό λόγω έλλειψης δεδομένων να διεξαχθεί έρευνα σχετικά με το ποσοστό προτίμησης των επιχειρήσεων να χρησιμοποιούν τις κρατικές επιχορηγήσεις ως τρόπο χρηματοδότησης και εάν οι νέες συνθήκες ολοκλήρωσης των διαδικασιών λήψης κρατικών ενισχύσεων είχε θετικά αποτελέσματα. Στο μέλλον θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μία ολοκληρωμένη έρευνα συλλέγοντας δεδομένα από τις ελληνικές επιχειρήσεις σχετικά τον ρόλο των κρατικών επιχορηγήσεων στην βιωσιμότητα τους, την αποτελεσματικότητα του διαθέσιμου συστήματος ελέγχου και απόδοσης των ενισχύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Chatzinikolaou D. & Vlados C., (2020), Entrepreneurship and crisis mutation in Greece: A neoSchumpeterian approach, International Conference on Business & Economics of the Hellenic Open University

Deloitte. (2016). Ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος Ν.4399/2016. Tax R&D and Government Incentives. Available from : https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/gr/Documents/tax/gr_tax_alert_RD_GI_New_Dev_Law_27_June_2016_GR_noexp.PDF

Diochon, Monica; Anderson, Alistair R. (2011). "Ambivalence and ambiguity in social enterprise; narratives about values in reconciling purpose and practices". *International Entrepreneurship and Management Journal*. **7** (1): 93–109

Gaddefors, Johan; Anderson, Alistair R. (2017). "Entrepreneursheep and context: when entrepreneurship is greater than entrepreneurs". *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*. **23** (2): 267–278.

Giotopoulos, I., Kontolaimou, A., & Tsakanikas, A. (2017). Antecedents of growth-oriented entrepreneurship before and during the Greek economic crisis. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 24(3), 528–544.

Herrmann, B., & Kritikos, A. S. (2013). Growing out of the crisis: Hidden assets to Greece's transition to an innovation economy. *IZA Journal of European Labor Studies*, 2(1), 14.

IAASB., (2013), ISAE 3000 (Revised), Assurance Engagements Other than Audits or Reviews of Historical Financial Information, International Standard on Assurance Engagements, International Federation of Accountants (IFAC)

Korsgaard, S., Anderson, A., & Gaddefors, J. (2016). Entrepreneurship as resourcing: Towards a new image of entrepreneurship in a time of financial, economic and socio-spatial crisis. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 10(2), 178–202

Neumann T., (2020), The impact of entrepreneurship on economic, social and environmental welfare and its determinants: a systematic review, *Management Review Quarterly*, Published online: 4 August 2020

Peris-Ortiz, M., Fuster-Estruch, V., & Devece-Carañana, C. (2014). Entrepreneurship and innovation in a context of crisis. In K. Rüdiger, M. Peris Ortiz, & A. Blanco González (Eds.), *Entrepreneurship, innovation and economic crisis: Lessons for research, policy and practice* (pp. 1–10). New York: Springer.

Sainis, G., Haritos, G., Kriemadis, A., & Fowler, M. (2016). The willingness of ISO certified Greek SMEs to continue their quality journey to TQM under crisis conditions: A systemic approach. *International Journal of Applied Systemic Studies*, 6(4), 327–348

S.X. Zhang and J. Cueto (2015). "The Study of Bias in Entrepreneurship". *Entrepreneurship Theory and Practice*. 41 (3): 419–454. doi:10.1111/etap.12212. S2CID 146617323. Archived from the original on December 8, 2015.

Williams, N., & Vorley, T. (2015). The impact of institutional change on entrepreneurship in a crisis-hit economy: The case of Greece. *Entrepreneurship & Regional Development*, 27(1–2), 28–49.

Οδηγός Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων του άρθρου 16 παρ. 9, ν.4399/2016
http://www.2890.syzefxis.gov.gr/wp-content/uploads/2020/09/2020_odigos_elegxou_idiotikon_epix_250920.pdf

ΔΛΠ 20, Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

https://www.yraithros.gr/espa-2021-2027-ayksimeno-proupologismo-perifereies-epixeirisiaka-programmata/?cli_action=1631304490.762

https://www.ethnos.gr/oikonomia/164496_espa-2021-2027-amesi-egkrisi-gia-programmata-26-dis-eyro-epithyme-i-kybernisi

<https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/pepp.el.html>

<https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5163>